KALENDARZ

NA ROK

1830.

W WARSZAWIE.

KALENDARZ

ASTRONOMICZNO - GOSPODARSKI,

POLSKI i RUSKI

NA ROK

1830.

GROSZY 40.

KTÓRY JEST ROKIEM ZWYCZAYNYM MAIĄCYM DNI 365.

Z OPISEM DNI GALOWYCH WROSSYI I KRÓLESTWIE POLSKIEM, POCZT, SWIĄT ŻYDOWSKICH, I INNYCH WIADOMOŚCI CIEKAWYCH I GOSPODARSKICH.

LICZBY ZWROTOW KALENDARSKICH i SWIĘTA RUCHOME

Podług Nowego Kalendarza Rzymskiego			Podług Starego Kalendarza Ruskiego
VII.	Złota Liczba	VII.	
XIX.	Okres Słońca	XIX.	
VI.	Epakta	XVII.	
III.	Poczet Rzymski	III.	
C.	Litera Niedzielna	E.	

		§		
Niedzieia Stavozapustna .	7 Lutego.	§	Miasojastya . . .	Nedel 6 dni 4.
Niedziela Zapustna . . .	21 Lutego.	§	Miasopust	9 Fewrala.
Popielec	24 Lutego.	§	Syropust	16 Fewrala.
Wielkanoe	11 Kwietnia.	§	1. Deń posta Welyk . .	17 Fewrala.
Krzyżowe dni . . 17 18	19 Maia.	§	Wozkresenie Xtowe . .	6 Aprela.
Wniebowstąpienie Pań: .	20 Maia.	§	Woznesenye Hospod. . .	15 Maia.
Zielone Swiątki	30 Maia.	§	Soszestwo S. Ducha . .	25 Maii.
Boże Ciało	10 Czerwca.	§	Tieło Xtowe	5 Junii.
Niedziela 1. Adwentu . .	28 Listopada.	§	Miasopust Petrów . . .	1 Junii.
Suche Dni i Wigilie oznacza †		§	Petrowa Posta . .	Nedel 3. dni 6.
Wielkanoe Ruska w tydzień późniey.		§		

Mięsopustu rachując od Nowego roku do Popielcu Tygodni 7 dzień 1.

WARSZAWA

Nakładem Józefa Pukszty przy Ulicy Swięto-Jańskiey pod Nr. 21. naprzeciw Fary.

W DRUKARNI P. BARYCKIEGO Nr. 627.

EPOKI ZNAKOMITSZE.

Od stworzenia Swiata lat - - 5830
Noe czyli powszechny potop r. świata - - - - - - - 1656
Deukaliona potop w Tessalii r. ś. - 2450
Założenie Rzymu r. ś. - - - 3251
Wynalazek Poczt 500. lat przed Narodzeniem Chrystusa Pana.
Stolica Cesarzów przeniesiona z Rzymu do Bizancium za Konstantyna roku po Narodzeniu Chrystusa - - - - - 328
Wenecya Założona roku - - 476
Wynalezienie not Muzycznych przez Gui Aretin - - - 1020
Wynalazek papieru z płotna - 1302
Jadwiga Królowa Polska obrana po panowaniu Kazimierza W. 1383
Klęska pod Warną, gdzie zabity Władysław III. Król Polski - 1444
Chodkiewicz Karol zwyciężył Turków, i umarł pod Chocimem 1621
Karol XII. Krol Szwedzki pod Narwą - - - - - - - 1700
Leszczyński obrany Krolem Polskiem, i protegowany przez Karola XII. K. S. - - - 1704
Klęska Karola XII. K. S. pod Pułtawą - - - - - - - 1709
po który obrano Królem Polskiem Augusta II. Sasa.
Krasicki Ignacy urodził się - - 1734
Austrya zabiera Starostwo Spiskie należące do Polski
Wstąpienie na Tron Nayiaśnieyszego Cesarza i Króla Polsk: MIKOŁAJA I. Pawłowicza 1825

SUCHE DNI.

Pierwsze dnia 3. 5. 6. Marca.
Drugie — 2. 4. 5. Czerwca.
Trzecie dnia 15. 17. 18. Września.
Czwarte — 15. 17. 18. Grudnia.

WYKŁAD ZNAKOW KALENDARSKICH.

Nów Księżyca	Baran	Lew	Strzelec
Pierw: kwadra	Byk	Panna	Koziorożec
Pełnia	Bliźnięta	Waga	Wodnik
Ostat: kwadra	Rak	Niedźwiadek	Ryby

O ZACMIENIACH.

W tym roku przypada sześć Zaćmień, cztery Zaćmienia Słońca a dwa Xiężyca, lecz z tych wszystkich iedno tylko Xiężyca całkowite przypadaiące dnia 2 Września u nas widzialnem będzie. Początek Zaćmienia przypada o godz. 10. m. 13. wieczór. Zupełne zanurzenie w linii o godz: 11. m. 13. wieczór. Srodek Zaćmienia o godzinie 0. m. 2. po północy. Początek wydobywania się z cienia o godz: 0. m. 51. po północy. Koniec Zaćmienia o godz: 1. m. 50. po północy.

STYCZEŃ ma dni 31. Henwar. Januarius.

Dni.	Święta Rzymskie.	Święta Ruskie.	Zn
1 P.	NOWY ROK Fulgen:	20 Ilmatya Sm.	
2 S.	Makarego Biskupa.	21 Julyannyi Mucz.	
Przybyło d. m. 10.			
3 N.	po N. R. Daniela M. i Genofewy.	22 Anastazyi.	
4 P.	Tytusa B. i Męczennika.	23 SS. Mucz: w Kryt.	
5 W.	Telesfora.	24 Nawecz. Rozd. Jew.	
6 S.	TRZY KRÓLE Doroty Panny.	25 ROZD. XTOWE.	
7 C.	Lucyana Kapłana.	26 SOBOR. P. BOHO.	
8 P.	Seweryna Biskupa.	27 STEFA. I. MUCZ.	
9 S.	Marcyanny Panny.	28 SS. MM. w Nikom:	
Ewangelia u Łuk. S. w roz. 2. O Chrystusie P. w 12 leciech. Przybyło d. m. 20.			
10 N.	1. po 3 Kr. Agatona Pap.	29 SS. MM. Mładen.	
11 P.	Higina Męczennika.	30 Anysyi Muczen.	
12 W.	Honoraty Panny.	31 Melanyi.	
13 S.	Godefreda.	1 HEN. 1830. Ob. Hos.	
14 C.	Hilarego Opa. i Felixa.	2 Sylwestra Papy.	
15 P.	Pawła I Pustelnika.	3 Małachia Proro.	
16 S.	Marcella Papieża.	4 Sobor SS. Aposto.	
Ewangelia u Jana S. w roz. 2. O godach w Kanie Galileyskim. Przyb. d. m. 38.			
17 N.	2. po 3 Kr. Jmienia Jezus Antoniego Opata.	5 Nawecz. Bochoław. Fteo.	
18 P.	Katedry S. Piot. i Pryski.	6 BOHOIAWLENIE.	
19 W.	Henryka.	7 Sobor Joanna Kresty.	
20 S.	Fabiana i Sebastyana MM.	8 Hieorhia.	
21 C.	Agnieszki Panny.	9 Połyewkta.	
22 P.	Wincentego i Anastaze:	10 Hrychorya.	
23 S.	Zaślubienie N. M. P. i Ildenfonsa.	11 Fteodozya.	
Ewang. u Mateusza S. w roz. 2. O oczyszczeniu Trędowatego i Set. Przy. d. m. 56.			
24 N.	3. po 3 Kr. Tymoteusza	12 Tatianny Mucz.	
25 P.	Nawrócenie S. Pawła.	13 Jermiła.	
26 W.	Polikarpa.	14 SS. Otec. w Synay.	
27 S.	Jana Chryzostoma.	15 Pawła w Tyw.	
28 C.	Karola wiel. i Raymonda	16 Weryhi S. Petra	
29 P.	Franciszka Salezyusza.	17 Antonya Wely.	
30 S.	Martyny Pan. i Męczen:	18 Aftanasya.	
Ewang: u Mateu: S. w roz. 8. Stało się wielkie wzburzenie na morzu. P. d. g. 1 m 18.			
31 N.	4. po 3 Kr. Piotra Nolaski Wyznawcy.	19 Makarya.	

Dni Galowe w Rossyi i w Król: Pol: podług daty Rzymskiey i Ruskiey.
Dnia 13. (1) Rocznica urodzin N. W. X. Heleny Pawłówney.
Dnia 19. (7) Rocznica urodzin N. W. X. Anny Pawłowney.

W tym miesiącu wywozi się na pole nawóz słomisty, nie bardzo przegniły, gdyż przegniły na nic się niezdał. W sadzie wytępiaią się gąsienice iaia, z drzew starych i wyniosłych, zrywaią się suche i niepożyteczne gałęzie, obieraią się także drzewa z mchu.

Lunacye.

Pierwsza kwadra Stycznia d. 2. o g. 3. m. 58. rano. Przy wietrznem powietrzu mroźnem, pogoda, przy końcu śnieg pada.

Pełnia d. 9. o g. 4. m. 57. rano. Mroźne powietrze z śniegiem.

Ostatnia kwadra d. 17. o godz. 5. m. 27. rano. Śniegi padaią przy mroźnem powietrzu, w końcu na przemiany wypogadza się.

Nów Lutego d. 24. o g. 6. m. 10. wieczór. Pogoda z mrozem, dalej odwilż z śniegiem.

Pierwsza kwadra d. 31 o g. 0. m. 11. po połud. Wilgotne powietrze, śnieg z deszczem, przy końcu mroźno.

Święta Wyzn: Moyżeszowego Wypisane p. Sachna Neuding Sekretarza Dozoru Bożnicy.

2. Szabas.
5. Asorebetewas, post oblężenie Jerozolimy.
9. 16. 23. Szabas.
25. Rozchodesz czyli pierwszy Szwat.
30. Szabas.

dnia	Wschód Słońca.		Zachód Słońca.	
	godzi:	minut:	godzi:	minut:
1	8	7	3	53
7	8	3	3	57
13	7	57	4	3
19	7	49	4	11
25	7	41	4	19

LUTY ma dni 28. Fewral Februarius

Dni.	Swięta Rzymskie.	Swięta Ruskie.	Zn
1 P.	Ignacego B. i Brygidy P.	20 Ewtymia.	
2 W.	N. M. P. GROMNICZ.	21 Maxyma.	
3 S.	Błażeia Bisk: i Męcz.	22 Tymofteia.	
4 C.	Weroniki Panny.	23 Kłymenta.	
5 P.	Agaty Pan. i Męcz.	24 Xynyi Mucz,	
6 S.	Doroty Panny.	25 Hryhoria B.	

Ewang: u Mat: S. w roz. 10. O Robotnikach w Winnicy. Przybył. d. g. 1. m. 38.

Dni.	Swięta Rzymskie.	Swięta Ruskie.	Zn
7 N.	Stara: Romualda Opat:	26 Xenofona.	
8 P.	Jana de Matha.	27 Joanna Złotoust:	
9 W.	Apolonii.	28 Efrema.	
10 S.	Scholastyki Panny.	29 Ihnatya.	
11 C.	Eufrozyny Panny.	30 TRIECH SWIAT.	
12 P.	Gaudentego Bisk:	31 Kira i Joanna.	
13 S.	Juliana Męcz:	1 FEWRAL. Tryfona.	

Ewang: u Łukasza S. w roz. 8. O nasieniu wieloroli. Przybyło dnia g. 2. m. 6.

Dni.	Swięta Rzymskie.	Swięta Ruskie.	Zn
14 N.	Mięsop: Walentego M.	2 STRITENIE HOSP.	
15 P.	Faustyna i Jowita.	3 Symeona.	
16 W.	Julianny Panny.	4 Isydora.	
17 S.	Polikarpa Biskupa.	5 Ahafii.	
18 C.	Konstancyi Panny.	6 Wakuła N.	
19 P.	Konrada.	7 Pafteuya.	
20 S.	Eucharego Biskupa.	8 Fteodora.	

Ewang: u Łuk: S. w roz. 18. Jezus przepowiada swą Mękę. Przyb: d. g. 2. m. 28.

Dni.	Swięta Rzymskie.	Swięta Ruskie.	Zn
21 N.	Zapust: Eleonory Pan.	9 N. Mięsop. Nikifora.	
22 P.	Paschazego Biskupa.	10 Charłampya.	
23 W.	Romany Panny.	11 Własya.	
24 S.	† Popielec. Macieia Ap.	12 Meletya.	
25 C.	Wiktoryna.	13 Martyniana.	
26 P.	Alexandra i Mikołaia.	14 Awxentya.	
27 S.	Anastazyi P. i Fulgen. W	15 Onysyma.	

Ewang: u Mateusza S. w roz. 4. O kuszeniu Pana Jezusa. Przyb: dnia g. 3.

Dni.	Swięta Rzymskie.	Swięta Ruskie.	Zn
28 N.	Wstęp: Romana Opata.	16 N. Syrop. Pamfiłya.	

Dnia 9. Lutego (28. Lutego) Rocznica urodzin N. W. X. Michała Pawłowicza.
Dnia 15. Lutego (3 Lut:) Imieniny N. W. X. Anny Pawłowney, i S. Ord: S Anny.
Dnia 16. Lutego (4 Lut:) Rocznica urodzin N. W. X. Maryi Pawłowney.

Wywozi się nawóz na rolę umiarkowawszy czas, żeby przed oraniem ukończyć. W sadzie daley się robi. Jeżeli pogoda po temu szczepią się owoce pestkowe. Sliwki, Wiśnie, Brzoskwinie i t. p. Zasiewaią się pestki, i iądra owoców, nie zaniedbywać inspektów. Gospodarz wywozi zboże do Spichrzów, drzewa budulcowe sprowadza, gospodynie zatrudnić się powinny marynowaniem Ryb, soleniem mięsa i wszelkie wędliny udaią się naylepiey w tym miesiącu. Bydłu daię się strawę dostatnią, aby na wiosnę było silne do prac gospodarskich. Drzewa z wilków obcinać, z pleśni chędożyć, i gniazda gąsienie palić, pszczoły do pasieki przewozić, owce zrewidować dla przyspobienia hurtów.

Lunacye.

Pełnia Lutego d. 7. o g. 9. m. 7. wieczor. Mroźne powietrze nagle się zmienia na odwilż ze mgłą.

Ostatnia kwadra d. 16. o g. 1. m. 52. po pułnocy. Sniezne powietrze wilgotne, niekiedy z deszczem, daley pogoda mroźna.

Nów Marca d. 23. o go 6. m. 0. rano. Pogoda przy mroźnem wietrze, w końcu pochmurno, odwilż.

Swięta Wyzn. Moyżeszowego.

6. Szabas.
8. Chamiszeoserbeszwat dzień radośny.
13. Szabas.
20. Szabas Szkolim radośny.
23. 24. Rozchodesz, czyli pierwszy Ader.
27. Szabas hafsoka.

dnia	Wschód Słońca.		Zachód Słońca.	
	godzi:	minut:	godzi:	minut:
1	7	30	4	30
7	7	20	4	40
13	7	9	4	51
19	6	58	5	2
25	6	47	5	13

MARZEC ma dni 31. Mart. Martius.

Dni.	Święta Rzymskie	Święta Ruskie.	Zn
1 P.	Albina Biskupa.	17 1 den Weł. Post. Fteodora S. M. Tyr.	
2 W.	Heleny Cesarzowy.		
3 S.	† Kunegundy.	18 Leona Papy.	
4 C.	Kazimierza Królewicza.	19 Archippa Apo.	
5 P.	† Fryderyka Opata.	20 Leona Episkopa	
6 S.	† Wiktora i Wiktoryna.	21 Tymofteia	
		22 Mosz. SS. Muczen.	

Ewan: u Mateusza S. w roz. 17. O przemienieniu się P. Jezusa. Przyb. d. g. 3. m. 24

Dni.	Święta Rzymskie	Święta Ruskie.	Zn
7 N.	Such: Tomasza z Akw:	23 Poliewkta.	
8 P.	Jana Bożego.	24 Obryt. Iła. S. Joanna	
9 W.	Franciszki Rzymianki.	25 Tarassya.	
10 S.	40 Męczenników	26 Porfirya.	
11 C.	Konstancyi i Pelagii.	27 Wasyłya.	
12 P.	Grzegorza Papieża.	28 Romana.	
13 S.	Nicefora Biskupa.	1 MART. Ewdokii.	

Ewaug: u Mateusza S. w roz. 22. O wyrzucaniu czartów. Przyb: d. g. 3 m. 44.

Dni.	Święta Rzymskie	Święta Ruskie.	Zn
14 N.	Głuch Matyldy Wdo:	2 Fteodota.	
15 P.	Cyryaka Hiszp: Męczen: i Longina.	3 Ewtropia.	
16 W.	Patrycyusza Biskupa.	4 Herasima.	
17 S.	Gertrudy Panny.	5 Honona.	
18 C.	Gabryela Archanioła.	6 SS. 42 Muczen:	
19 P.	Józefa Oblub: N. M. P.	7 Wasyłya B. i M.	
20 S.	Joachima Oyca N. M. P.	8 Fteofilakta.	

Ewang: u Jana S. w roz: 6. O nakarmieniu 5000. ludzi. Przyb: d. g. 4. m. 18
Porównanie dnia z nocą, Początek Wiosny.

Dni.	Święta Rzymskie	Święta Ruskie.	Zn
21 N.	Szrod: Benedytka Opa.	9 *SS. 40 Mucz: w Sew:*	
22 P.	Pawła Biskupa.	10 Kodrata.	
23 W.	Katarzyny Szewdzkiey.	11 Sofronya.	
24 S.	† Marka i Tymoteusza.	12 Fteofana.	
25 C.	ZWIASTOW. N. M. P.	13 Nikifora.	
26 P.	Ludgiera Biskupa.	14 Wenedykta.	
27 S.	Ruperta Biskupa.	15 Ahapia.	

Ew. u Jana S. w roz. 8. Zydzi chcą u kamienować P. Jezusa. Przyb. d. g. 4. m. 50.

Dni.	Święta Rzymskie	Święta Ruskie.	Zn
28 N.	Biała Syxta III. Papieża.	16 Sawina.	
29 P.	Anastazego Opata.	17 Alexya Pr.	
30 W.	Kwiryna Męczennika.	18 Kiryłła Epis:	
31 S.	Balbiny Panny.	19 Chryzanfta i Daryi.	

Dnia 8. (24.) Rocznica urodzin N. W. X. Maryi Michałowney.

W polu wywozi się nawóz, w sadzie ta sama robota co i w przeszłym miesiącu, zrzynaią się zrazy osobliwie z owoców pestkowych, ponieważ te wczas pękaią, ieśli pora roku posłuży, zacząć siew zboża iarego wyiąwszy ięczmienia, klimat bowiem nasz iest zimny w tey porze roku, w domu poniewaz iuż prace rolnika na polu czekaią, pospieszyć się z młocką potrzeba i zboże przesuflować.

Lunacye.

Pierwsza kwadra d. 1. o go. 9. m. 26. wieczor. W początku śnieg pruszy, daley pogoda z mrozem.

Pełnia d. 9. o g. 2. m. 55 po południu. Dnie pogodne przy mrozie, nocy mgliste.

Ostatnia kwadra d. 17. o godz. 7. m. 0. wieczor. Pogoda, wiatry mroźne, w końcu śnieg z deszczem.

Nów Kwietnia d. 24. o godz. 4. m. 8. wieczor. Wypogadza się, lecz przymrozki trwaią, daley śnieg pruszy.

Pierwsza kwadra d. 31. o godz. 8. m. 22. rano. Pochmurno, na przemiany. świecenie słońca przy ostrem wiatrze.

Święta Wyzn: Moyżeszowego.

6. Szabas Zacher radośny.
8. Post Estery.
9. Purim.
10. Szuszan. Purim czyli Zapusty.
13. Szabas Pora radośny.
20. Szabas parszeshahodesz radośny
25. Rozchod: czyli pierwszy Nissan.
27. Szabas.

dnia	Wschód Słońca.		Zachód Słońca.	
	godzi:	minut:	godzi:	minut:
1	6	39	5	21
7	6	27	5	33
13	6	16	5	44
19	6	4	5	56
25	5	52	6	48

KWIECIEŃ ma dni 30. April Aprilis.

Dni	Swięta Rzymskie.	Swięta Ruskie.	Zn
1 C.	Teodory Pan. i Hugona.	20 SS. Otec. izb. w Obr.	
2 P.	7. Bol. N. M. P. Franciszka a Paulo.	21 Jakowa Apost.	
3 S.	Rycharda Biskupa.	22 Wasyłya I.	

Ew. u Mateu. S. w roz: 22. O wieździe P. Jezusa do Jeruzalem. Przyb. d. g. 5. m. 2.

Dni	Swięta Rzymskie.	Swięta Ruskie.	Zn
4 N.	Kwiet: Izydora Arcyb:	23 Nikona.	
5 P.	Wincentego.	24 Zacharyi.	
6 W.	Wilhelma Opata.	25 BŁAHOW: P. BOG	
7 S.	Epifaniusza Biskupa	26 Hawryiłła.	
8 C	Wielki. Dyonizego z Ko:	27 Stefana	
9 P.	Wielki. Maryi Egipcyan:	28 Iłaryona.	
10 S.	Wielka. Ezechiela Pror.	29 Marka.	

Ewan: u Marka S. w roz: 16. O zmartwychwstaniu Pańskim Przyb: d. g. 5. m. 42.

Dni	Swięta Rzymskie.	Swięta Ruskie.	Zn
11 N.	ZMAR. P. Leona Pap:	30 Joanna.	
12 P.	WIELKI Juliusza Pap:	31 Ippatya.	
13 W.	Hermenegilda.	1 APREL. Maryi Egip:	
14 S.	Tyberyusza.	2 Tyta.	
15 C.	Ludwiki i Kassyldy.	3 Weł: Czet: Nikity.	
16 P.	Lamberta.	4 Weł: Piat: Jozyfa.	
17 S.	Rudolfa.	5 Weł: Sub: Fteoduła.	

Ewan. u Jana S. w roz: 20. O pokazaniu się P. Jezusa uczniom. Przyb: d. g. 6. m. 12

Dni	Swięta Rzymskie.	Swięta Ruskie.	Zn
18 N.	Przew. Apoloniusza.	6 WOS: XT. Jewtychia.	
19 P.	Hermogenesa.	7 PON. SW. Hihorhia.	
20 W.	Sulpicyusza.	8 WOW. SW. Irodiona.	
21 S.	Anzelma.	9 Ewpsychia.	
22 C.	Sotera i Kaia MM.	10 Terentya.	
23 P.	Woyciecha Biskupa.	11 Antypy.	
24 S.	Jerzego Męczennika.	12 Wasyłya.	

Ewan: u Jana S. w roz: 10. O P. Chrystusie i dobrym Pasterzu. Przyb. d. g. 6 m. 34

Dni	Swięta Rzymskie.	Swięta Ruskie.	Zn
25 N	2. po W. Grobu Chryst: Marka Ewangelisty.	13 Artemona.	
26 P.	Marcella i Kleta MM.	14 Martyna P. R.	
27 W.	Anastazego Papieża.	15 Arystarcha.	
28 S.	Witalisa.	16 Achapia.	
29 C.	Piotra Męczennika.	17 Symeona M.	
30 P.	Katarzyny Seneńskiey.	18 Joanna M.	

W polu zupełnie zasiewy ukończyć należy, iako to zasiew iarego żyta, owsa. Jęczmień sieie się na końcu miesiąca, żeby przymrozki nieszkodziły. Odbiera się wosk pszczołom, bielą się nici, i około Sgo Grzegorza uprawia się rola na taterkę, i rola na kapustę i len, sieią się konopie, okopuie się chmiel, i wprawiaią się tyczki do chmielu W oborze wpuszcza się stadnika do krów, owce się wymywaią i czyszczą, gdyż czas strzyżenia iuż się zbliża. Mniszą byczki, Wałaszą się źrzebięta i t. p. Pszczołom żywność poddać, które gdy w tym miesiącu nie wychodzą, znaczy że wiosna będzie dżdżysta. barany skopić, groch, socowice siać, etc. Strzyżenie owiec dnia 15. Kwietnia.

Lunacye.

Pełnia Kwietnia d. 8. o g. 8. m. 53. rano. Ociepla się przy mierney pogodzie, w końcu deszcz obfity.

Ostatnia kwadra d. 16. o g. 8. m. 13. rano. Pochmurno z wiatrem, niekiedy deszcz przepada, przeplatana pogoda.

Now Maia d. 23. o go. 0. minut 51. po pułnocy. Początek pochmurny, daley się wypogadza, ciepłe powietrze.

Pierwsza kwadra d. 29. o go. 9. m. 18. wieczor. Pogoda, chłodne powietrze, daley pochmurza się, w końcu. deszcz.

Swięta Wyzn: Moyżeszowego.

3. Szabas hagodal radosny.
8. 9. Pessach, pierwsze Swięta Wielkanocne uroczyste.
10. Szabas cholhamoed radosny.
11. 12. 13. Cholhamoed wolne Swięta.
14. Szwyiszel Pesach.
15. Achron szel Pesach, ostatnie Swięta Wielkanocne uroczyste.
16. Isruchag dzień radosny.
17. Szabas.
23. Rozchodesz.
24. Szabas rozchodesz czyli 1. Jier radosny.

dnia	Wschód Słońca.		Zachód Słońca.	
	godzin	minut	godzin	minut:
1	5	38	6	22
7	5	30	6	30
13	5	13	6	47
19	5	2	6	58
25	4	53	7	7

MAJ ma dni 31. Maji. Majus.

Dni.	Swięta Rzymskie.	Swięta Ruskie.	Zn
1 S.	Filipa Jakoba Apostoł:	19 Joanna.	
Ewang. u Mateusza S. w roz. 16. O deyściu P. Chrystusa. Przybyło dnia g. 7.			
2 N.	5 p. W. Opieki S. Józefa Zygmunta Króla.	20 Fteodora.	
3 P.	Znalezienie S. Krzyża.	21 Januarya Mucz.	
4 W.	Floryana Męcz:	22 Fteodora Syk:	
5 S.	Piusa Papieża.	23 *Hihorhia.*	
6 C.	Jana Apostoła w Oleiu.	24 Sawwy M.	
7 P.	† Domicelli Panny.	25 *Marka Ewangeł:*	
8 S.	STANISŁAWA B. i M.	26 Wasyłya M.	
Ewan. u Jana S. w roz. 18. O przyczynie odeyścia Chrystusa. Przyb. d. g. 7. m. 20.			
9 N.	4 p. W. Grzegorza Bisk:	27 Symeona Je.	
10 P.	Izydora Oracza.	28 Jassona Apost:	
11 W.	Mamerta Biskupa.	29 SS. 9 Muczen: w Kiz:	
12 S.	Pankracego i Ferdynan:	30 Jakowa Apost:	
13 C.	Serwacego Męczen:	1 MAY Jeremii Pro.	
14 P.	Bonifacego Męczen:	2 Aftanasya.	
15 S.	Zofii i iey 3. Córek.	3 Tymofteia.	
Ewan. u Jana S. w roz. 16. O skutku prośby w Imie Jezusa. Przyb. d. g. 7. m 42.			
16 N.	5 p. W. Jana Nepomocena.	4 Pełachii.	
17 P.	Paschalisa.	5 Ireny.	
18 W.	Felixa Kapucyna.	6 Jowa Prawe.	
19 S.	Piotra Celestyna.	7 *Czest: Krest: Jaw:*	
20 C.	WNIEBOWSTĄP. P. Bernarda Senen:	8 *Joanna Bohosława.*	
21 P.	Heleny Królowey.	9 *SS. Otec Isai. i Nik.*	
22 S.	Julii Pan: i Męcz:	10 Symeona.	
Ewan. u Jana S. w roz. 13. Gdy przyidzie pocieszyciel. Przybyło d. g. 8.			
23 N.	6 p. W. Hildefon: i Dezy:	11 Mokia Epy.	
24 P.	Joanny Wdowy.	12 Epifania.	
25 W.	Magdaleny.	13 Hłykeryi.	
26 S.	Filipa Neryusza.	14 Izydora M.	
27 C.	Jana Papieża.	15 WOZ: HOS. Pachom:	
28 P.	Germana i Wilhelma.	16 Andreia.	
29 S.	Teodozyi.	17 Fteodota.	
Ewang. u Jana S. w roz. 28. O zesłaniu Ducha S. Przybyło d. g. 8. m. 2.			
30 N.	ZESŁ. D. S. Felixa Pap:	18 Patrykia.	
31 P.	SWIĄTE. Petronelli.	19 Joanna.	

Dnia 3. Maia (21. Kwiet:) Imieniny Jey Ces: Król: Mci N. Alexandry Federowney, oraz Imieniny N. W. X. Alexandry Mikołajewney: tudzież Rocznica Urodz: N. Cesarzewicza W. X. Alexandra Mikołajewicza Następcy Tronu.

Dnia 6. Maia (26 Kwiet:) Uroczystość Orderu S. Stanisława.

Dnia 9. Maia (27. Kwie:) Rocznica Uro: N. Ces: W. X. Konstantyna Pawłowicza.

Dnia 26. (14.) Rocznica Urodzin N. W. X. Elżbiety Michałowney.

W polu u przod kończy się wszelki zasiew w miesiącu przeszłym spoźniony, zasiewaią się wszelkie iarzyny w ogrodach i len, po Stym Urbanie sieią się konopie, chmiel na tyczki się okręca, i po pierwszy się raz okopuie i t. d.

B

Lunacye.

Pełnia d. 8. o go. 1. m. 27. po pułnocy. Pochmurza się, na przemiany świecenie słońca, w końcu pogoda.

Ostatnia kwadra d. 15. o go. 5. m. 12. wieczor. Pogoda, lecz wietrzne powietrze, chłodne.

Nów Czerwca d. 22. o g. 8. m. 37. rano. Chmury przebiegaią przy zimnym powietrzu, daley wypogadza się, cieplo.

Pierwsza kwadra d. 9. o go. 0. m. 13. po południu. Pogoda z gorącem, wiatr się zrywa, poczem deszcz nawalny z grzmotami.

Swięta Wyzn: Moyżeszowego.

1. 8. Szabas.
11. Lagbeomer, dzień radośny.
15. 22. Szabas.
23. Rozchedesz czyli 1. Sywan.
25. 26. 27. Szloszeiemehagbole dni radośne.
28. Szawues.
29. Szabas i Szawues czyli Zielone Swięta uroczyste.
30. Isruchag radośny.

dnia	Wschód Słońca godzi:	Wschód Słońca minut:	Zachód Słońca. godzi:	Zachód Słońca. minut:
1	4	42	7	18
7	4	32	7	28
13	4	22	7	38
19	[illegible]	13	7	47
[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	53

CZERWIEC ma dni 30. Junji. Junius.

Dni.		Święta Rzymskie.	Święta Ruskie.	Zn
1	W.	Nikodema.	20 Ftałałeia.	
2	S.	† Erazma Biskupa.	21 Konstantyna i Eleny.	
3	C.	Klotyldy Panny.	22 Wasyłya.	
4	P.	† Opata Biskupa.	23 Michaiła Pro.	
5	S.	† Bonifacego B. i Walm:	24 Symeona.	
Ewang. u Mateu. S. w roz. 28. Dana mi iest wielka moc. Przyb. d. g. 8. m. 26.				
6	N.	SSS. TROY. Norberta	25 SZO: S. D. *Obr. Iła. S. Joanna.*	
7	P.	Roberta Opata.	26 SSS. TRO. Karpa Ap.	
8	W.	Medarda Biskup.	27 Fterapontа.	
9	S.	Felicyana i Prima.	28 Nikity.	
10	C.	BOŻE CIA: Bogumiła.	29 Fteodosyi.	
11	P.	Barnaby.	30 Isaakia.	
12	S.	Onufrego.	31 Jeremia.	
Ewan. u Łuk. S. w roz. 14. O wezwaniu na Wielką Wieczerze. Przyb. d. g. 8 m. 30				
13	N.	*2 po S.* Antoniego Pad:	1 JUNJI. Justyna M.	
14	P.	Bazylego.	2 Petr: Post: Nikifor: B.	
15	W.	Wita i Modesta.	3 Łukiana.	
16	S.	Benona Biskupa	4 Mytrofana.	
17	C.	Adolfa Biskupa.	5 TH: XST: Dorofteia.	
18	P.	Serca J. Marka i Marcel:	6 Iłaryona i Wassaryo:	
19	S.	Gerwazego i Protazego.	7 Fteodota.	
Ewan. u Łukasza S. w roz. 15. O zgubiony owcy. 21. Przesielenie dnia z nocą, Początek lata.				
20	N.	*3 po S.* Florentyny Pan:	8 Fteodora M.	
21	P.	Aloizego Gonzagi.	9 Kiryłła Patryar:	
22	W.	Paulina Biskupa.	10 Tymofteia I.	
23	S.	Agrypiny.	11 Warftołomeia Apo:	
24	C.	Narodz: S. Jana Chrzci:	12 Onufrya Wełу.	
25	P.	Prospera Biskup:	13 Akiłyny.	
26	S.	Jana i Pawła MM.	14 Ełyseia Pro.	
Ewang. u Łukasza S. w roz: 5. O obfitym połowie ryb Piotra. Ubyło dnia m. 4.				
27	N.	*4 po S.* Władysława Kró:	15 Amosa Proroka.	
28	P.	+ Leona Papieża.	16 Tychona Proroka	
29	W.	PIOTRA i PAWŁA Ap.	17 Manuiłła Mucz:	
30	S.	Emilii i Lucyny.	18 Leontya	

Dnia 2, (21. Maia) Imieniny N. Cesarzewicza W. X. Konstantyna Pawłowicza, oraz Imieniny N. W. X. Heleny Pawłowney, tudzież Imieniny N. W. X. Konstantyna Mikołaiewicza.

Dnia 20. (8) Pamiątka Uroczystości ogłoszenia Królestwa Polskiego.

W polu wywozi się gnóy na ugory i przyoruie się. W sadzie szczepią się zrazy, przywiązuią się młode drzewka do pieńków; ieżeliby kora popękała, smaruią się maścią i polewaią. Wytępia się robactwo na drzewach. Sianokos rozpoczą́ć, ieśli pora roku posłuży, kapustę koło S. Tróycy ostrożnie okopywać. [illegible] Kurczętom, aby niezdychały. [illegible] w napóy, [illegible] smarować lnianym oleiem, aby [illegible] wszów [illegible] cebule, selery, pory, kartofle podepląć, aby [illegible]

Lunacye.

Pełnia d. 6. o g. 3. m. 43 po południu. W początku pogoda, daley pochmurza się, mieyscami deszcze padaią.

Ostatnia kwadra d. 14 o g. 0. m. 14 po północy. Wypogadza się, powietrze wietrzne utrzymuie pogodę.

Nów Lipca d. 20. o go 4. minut 27. wieczor. Chmury przebiegaią na przemiany, świecenie słońca, daley pogoda, gorąco.

Pierwsza kwadra d. 28 o g. 4. m. 40. rano. Po parnem powietrzu, następuie deszcz z grzmotami, daley pochmurno.

Święta Wyzn: Moyżeszowego.

5. 12. 19. Szabas.
21. 22. Rozchodesz, czyli 1 Tamuz.
26. Szabas.

dnia	Wschód Słońca.		Zachód Słońca.	
	godzi:	minut:	godzi:	minut:
1	3	59	8	1
7	3	55	8	5
13	3	52	8	8
19	3	50	8	10
25	3	51	8	9

LIPIEC ma dni 31. Julyi. Julius.

Dni.	Święta Rzymskie.	Święta Ruskie.	Zn.
1 C.	† Teodozyusza.	19 Judy Apost:	
2 P.	Nawiedzenie N. M. P.	20 Meftodya.	
3 S.	Heliodora i Anatoliusza.	21 Julyana Mucz:	
Ewan: u Mate. S. w roz: 5. O sprawiedliwości i poiednaniu się z bratem. Ubył: m. 8.			
4 N.	5 po S. Jozefa Kalasant:	22 Ewsewya B.	
5 P.	Karoliny i Prokopa.	23 Achrypina Mucz:	
6 W.	Izaiasza.	24 ROZDEN: S. JOAN.	
7 S.	Pulcheryi.	25 Fewronyi.	
8 C.	Elżbiety i Kiliana.	26 Dawida Mucz:	
9 P.	Cyrylla Biskupa.	27 Sampsona.	
10 S.	7. Braci Synów Felicyty.	28 Kira i Joanna.	
Ewan. u Marka S. w roz: 8. O nakarmieniu 4000: ludzi. Ubyło d. m. 16.			
11 N.	6 po S. Jana z Dukli P. K. P. Pel: i Sab: M.	29 SS. PETRA i PA. A.	
12 P.	Jana Gwalberta.	30 *Sobor 12 Apostoł:*	
13 W.	Małgorzaty.	1 JULJI. Kos: i Damia:	
14 S.	Bonawentury.	2 *Połoz: Ryzy P. Boh:*	
15 C.	† Henryk: Ces: Roz: Ap:	3 Jakinfta Muczen:	
16 P.	N. M. P. Szkaplerzney.	4 Andreia Kryt:	
17 S.	Alexego Wyznawcy.	5 Marfty Mat: S. Sy:	
Ewang: u Mateusza S. w roz: 7. O fałszywych Prorokach. Ubyło d. m. 34.			
18 N.	7 po S. Szymona z Lip:	6 Sysoia Mucz:	
19 P.	Wincentego z Pauli.	7 Ftomy Mucz:	
20 W.	Eliasza Proroka.	8 Prokopya Mucz:	
21 S.	Daniela Pro. i Praxedy.	9 Pankratya Sm:	
22 C.	Maryi Magdaleny.	10 SS. 5. Mucz:	
23 P.	Apolonii Pan: i Męcz:	11 Eufimii.	
24 S.	Krystyny Panny.	12 Prokła i Ilaryona.	
Ewang: u Łukasza S. w roz: 16. O niesprawiedliwym Szafarzu. Ubyło d. m. 50.			
25 N.	8 po S. Kunegun: P.K.P. Jakoba Apostoła.	13 Sobor Hawryiły Ar:	
26 P.	Anny Matki N. M. P.	14 Akwity Apost:	
27 W.	Pantaleona Męczen:	15 Kiryka i Julłyty.	
28 S.	Innocentego Pap. i Celsa.	16 Aftonochena.	
29 C.	Martyny i Serafiny P.	17 Maryny Mucz:	
30 P.	Abdona i Senny MM.	18 Emyłyana.	
31 S.	† Ignacego Łojoli Wyzn:	19 Makryny Panny.	

Dnia 7. Lipca (25. Czerwca) Rocznica Urodzin J. C. K. M. N. MIKOŁAJA Pawłowicza, oraz Rocznica Urodzin N. W. X. Alexandry Mikołajewney.

Dnia 13. (1.) Rocznica Urodzin J. C. K. M. Alexandry Federowney.

Dnia 23. (11.) Imieniny N. W. X. Ołgi Mikołajewney.

W polu przed żniwem uprawiaią się pola po drugi raz plewi się len i kartofle. Wyrywa się len wczesny, wi[illegible] czki, i gnoi się w wodzie. Sianozbiór uzupełnia si[illegible] rozpoczyna. Cielęta odsadzone, razem się z bydłe[illegible] szę. W czasie upału często trzodę poić, siemie l[illegible] ciętom szkodliwe: dadź baczność na to.

Lunacye.

Pełnia d. 6. o go. 3. m. 49. rano. Wypogadza się, parne powietrze, poczem deszcze następuią.

Ostatnia kwadra d. 13. o g. 5. m. 1. rano. Wilgotne powietrze, daley pogoda przyiemna.

Nów Sierpnia dnia 20. o go. 1. m. 38. po pułnocy. Pogoda przerywana niekiedy pochmurzaniem się.

Pierwsza kwadra d. 27. o go. 10. m. 0. wieczor. Pogoda ciągle utrzymuie się z gorącem.

Święta Wyzn: Moyżeszowego.

3. Szabas.
8. Szyweoserbetamuz post szturmowania Jerozolimy.
10. 17. Szabas.
21. Rozchodesz czyli 1. Aw.
24. Szabas chazon smutny.
29. Tyszebeaw, post zburzenie Jerozolimy.
31. Szabas Nachmu radośny.

Wschód Słońca.		Zachód Słońca.	
godzi:	minut:	godzi:	minut:
3	53	8	7
3	56	8	4
[illegible]	1	7	59
[illegible]	8	7	52
[illegible]	[illegible]	7	44

SIERPIEŃ ma dni 31. Awhust. Augustus.

Ewang: u Łukasza S. w roz: 19 O zburzeniu Jerozolimy. Ubyło d. g. 1. m. 6.

Dni.	Święta Rzymskie.	Święta Ruskie.	Zn
1 N.	9 po S. Piotra w Okow:	20 Iłyi Pro:	
2 P.	N. P. M. Anielskiey.	21 Symeona Jurod:	
3 W.	Augusta Wyznaw:	22 Maryi Mahdaleny.	
4 S.	Dominika Wyznaw:	23 Trofima Muczen:	
5 C.	N. P. M Snieżney.	24 Borysa i Chliba.	
6 P.	Przemienienie Pańskie.	25 S. Anny Mat: P. Bo:	
7 S.	Kaietana Wyznaw:	26 Ermołaia.	

Ewang. u Łukasza S. w roz. 10. Jezus w domu Marty. Ubyło d. g. 1. m. 3.

Dni.	Święta Rzymskie.	Święta Ruskie.	Zn
8 N.	10 po S. Cyrya: M. i Larg:	27 Pantałeymona.	
9 P.	Romana Męcz:	28 Prochora.	
10 W.	Wawrzeńca Męcz:	29 Kałynnyka.	
11 S.	Zuzanny Pan: i Męcz:	30 Syłły i Syłwana	
12 C.	Klary Panny	31 Ewdokima	
13 P.	Hipolita i Kassyana	1 AWHUST. SS. MM. Makkawey.	
14 S.	† Euzebiusza Wyznaw:	2 Stefana.	

Ewang. u Marka S. w roz. 7. O uzdrowieniu głuchoniemego. Ubył d. g. 1. m. 54.

Dni.	Święta Rzymskie.	Święta Ruskie.	Zn
15 N.	11 p. S. WNIEB. N. M. P.	3 Isaaka Pro:	
16 P.	Rocha Wyznawcy.	4 Otrok w Efezyi.	
17 W.	Mamerta Męczennika.	5 Jewsychnya.	
18 S.	Agapita Męczennika.	6 PREOBRA: HOSP:	
19 C.	Benigny Panny.	7 Dometya.	
20 P.	Bernarda Opata.	8 Jemetyana	
21 S.	Joanny Wdo: Fremiot.	9 Matfteia Apostoła.	

Ewang. u Łukasza S. w roz. 10. O zranionym Samarytanie. Ubyło d. g. 2. m. 20.

Dni.	Święta Rzymskie.	Święta Ruskie.	Zn
22 N.	12 p. S. Jacka W. P. K. P. Symforyana Męczen:	10 Lawrentia.	
23 P.	Filipa Beniamina Cyn:	11 Jewpła Muczen:	
24 W.	Bartłomieia.	12 Fotia.	
25 S.	Ludwika Króla.	13 Maxyma.	
26 C.	Roży Panny.	14 Michea Pro.	
27 P.	Cezaryusza.	15 USPENIE P. BOH:	
28 S.	Augustyna Biskupa.	16 Dyomida Mucz:	

Ewang. u Łuk. S. w roz. 17. O uzdrowieniu 10 Trędowatych. Ubyło d. g. 2. m. 44.

Dni.	Święta Rzymskie.	Święta Ruskie.	Zn
29 N.	13 po S. Scięcie S. Jana.	17 Mirona Mucz:	
30 P.	Felixa M. i Gaudencyi.	18 Flora i Lawra.	
31 W.	Raymunda.	19 Andrzeia Mucz:	

Lunacye.

Pełnia d. 4. o g. 2. m. 21 po południu. Chmury się zbieraią, poczem nawalne deszcze z grzmotami i gradem.

Ostatnia kwadra d. 11. o g. 9. m. 32. rano. Wietrzne powietrze pochmurne, niekiedy deszcz sprowadza, daley pogoda, gorąco.

Nów Września d. 19. o g. 1. m. 17. po północy. Deszcz z grzmotem, daley wietrzne powietrze, zmienia się w pogodę.

Ostatnia kwadra d. 26. o go. 3. m. 28. po południu. Przy wietrznem powietrzu, pogoda utrzymuie się.

Święta Wyzn: Moyżeszowego.

7. 14. Szabas,
19. 20. Rozchodesz czyli 1. Elul.
21. 28. Szabas.

dnia	Wschód Słońca.		Zachód Słońca.	
	godzi:	minut:	godzi:	minut:
1	4	20	7	30
7	4	35	7	25
13	4	45	7	15
19	4	56	7	4
25	5	5	6	55

Dnia 5. (22. Lipca) Imieniny N. W. X. Maryi Mikołajewney, i Imieniny N. W. X. Maryi Michałowney, oraz Imieniny N. W. X. Maryi Pawłowney.
Dnia 18. Sierp: (6. t. m.) Rocznica Urodzin N. W. X. Maryi Mikołajewney.
Dnia 28. (16.) Rocznica Urodzin [illegible] hałowney.

W polu [illegible] nay większa dla rolnika, obiera się [illegible] e wytępiaią się ślimaki i inne [illegible] koło którego wiele Os lata, g[illegible] włazić i topić się. Owce paść [illegible] ch, i mieyscach wilgo[illegible] niać.

WRZESIEŃ ma dni 30. Sentiabr. September.

Dni.	Święta Rzymskie.	Święta Ruskie.	Zn
1 S.	Idziego Opata i Justa M.	20 Samuiła Pro.	
2 C.	Stefana Króla Węgier.	21 Ftadeia Apo.	
3 P.	Eufrozyny.	22 Ahaſtonyka.	
4 S.	Rozalii Panny.	23 Łuppa M.	
Ewang: u Mateusza S. w roz. 6. O służeniu Bogu i Mamonie. Ubyło d. g. 3 m. 6.			
5 N.	14 po S. Wiktoryna Mę.	24 Jewtychia M.	
6 P.	Zacharyasza Proro.	25 Warſtołomeia.	
7 W.	† Reginy Panny.	26 Adryana i Natalii.	
8 S.	NARODZENIE N. M. P.	27 Pimena Prep.	
9 C.	Adryana Męczennika.	28 Moyseia Mury.	
10 P.	Mikołaja z Tolentynu.	29 USIKNO: Hła. S. Jo.	
11 S.	Prota i Jacka MM.	30 Alexandra Mucz.	
Ewang. u Łukasza S. w roz. 7. O wskrzeszeniu Syna Wdowy. Ubyło d. g. 3 m. 36.			
12 N.	15 po S. Imienia N. M. P. Gwidona Wyz.	31 POŁO. poias P. BO.	
13 P.	Maureliusza.	1 SENTIAB. Sym. St.	
14 W.	Podwyższenie S. Krzyża	2 Mamanta Muczen.	
15 S.	† Nikodema Męczen.	3 Auftyma B.	
16 C.	Cypryana B. i Eufemii.	4 Wawiłły.	
17 P.	† Just. M i 5 ran S. Fran.	5 Zach. Pr. i Elżbiety.	
18 S.	† Józ. z Kop. i Tom: z Wil.	6 *Czudo S. Michaiła.*	
Ew. u Łuk. S. w roz. 14. O uzdro: opuchłego. 21 Porow: d. z nocą, początek Jesieni.			
19 N.	16 po S Januaryu: B. i M.	7 Sozanta Muczen.	
20 P.	Eustachiusza.	8 ROZDEN: P. BOHO:	
21 W.	Mateusza Apostoła.	9 Joakima i Anny.	
22 S.	Mauryc̈ego.	10 Minodory.	
23 C.	Tekli Panny.	11 Fteodory.	
24 P.	Gerarda Biskupa.	12 Aftonoma B.	
25 S.	Kleofasa Biskupa.	13 Kornyłya M.	
Ewan. u Mateu. S. w roz. 22. O miłości Boga i Bliźniego. Ubyło d. g. 4 m. 32.			
26 N.	17 p S Wła. z giel. P. K. P. Cypryana Męcz.	14 *Wozd. Czest. Kres.*	
27 P.	Kosmy i Damiana.	15 Nikity Muczen.	
28 W.	Wacława Króla	16 Józefata i Effemii.	
29 S.	Michała Archanioła.	17 Sofii Mucz.	
30 C.	Hieronima Doktora.	18 Ewmenya.	

Dnia 3. Wrześ: (22. Sierp:) Rocznica Koronacyi J. C. K. M. MIKOŁAJA Pawłowicza, Samowładcy całey Rossyi, Króla Polskiego, i J. C. M. Alexandry Fedorowney. D. 11. Wrześ: (30. Sierpnia) Imie. N. Ces. W. X. Alexandra Mikołajewicza, Następcy Tronu i Św. Ord. S. Alexandra Newskiego, tudzież Urod. N. W. X. Olgi Mikołajewney. — D. 17 (5 Wrześ.) Im: N. W. X. Elżbiety Michałowney. — D. 21 (9) Rocznica Urodzin N. W. X. Konstantyna Mikołajewicza.

W polu ukon za wprzod to, co z przeszłego pozostało miesiąca, siew iesienny odbywa się. Zwozi się tatarka, zbiera się chmiel, gdy nieco podżołknie, i niby się pyłkiem okryie, zaczyn[illegible] siewy na cztery tygodnie przed S. Michałem, a kończą się w[illegible] po S. Michale. W sadzie sieią się pestki i iaderka ow[illegible] po drugi raz odwiązuią, czyszczą się i znowu [illegible] naią się z drzew ni potrzebne latorośle. Brakuię [illegible] bydło, ażeby go próżno niezimować, a po S. Mat. p[illegible]

Lunacye.

Pełnia d. 3. o g. 0. m. 2. po pułnocy. Pogoda z ciepłem przyiemnem, w końcu pochmurno.

Ostatnia kwadra d. 9. o g. 3. m. 23. po połudnIu. Pochmurza się, deszcz pokrapia, lecz się daley wypogadza.

Nów Paźdz: d. 17. o go. 3. m. 53. rano. Pogoda, przy wietrznem powietrzu, zmienia się na deszcz.

Pierwsza kwadra d. 25. o godzi 8. m. 17. rano. Deszcz pada, powietrze się oziębia, nocy mgliste.

Święta Wyzn: Moyżeszowego.

4. 11. Szabas.
18. Szabas i rozhaszona.
19. Rozhaszona czyli 1. Tyszry, Nowy Rok 5591.
20. Zomgedalia, post.
25. Szabas tszuwe pobożny.
27. Jomkiper, Sądny dzień.

dnia	Wschód Słońca.		Zachód Słońca.	
	godzi:	minut:	godzi:	minut:
1	5	17	6	43
[illegible]	5	29	6	31
[illegible]	5	40	6	20
[illegible]	5	50	6	8
[illegible]	6	4	5	56

PAŹDZIERNIK ma dni 31. Oktiabr. October

Dni.	Święta Rzymskie.	Święta Ruskie.	Zn.
1 P.	Remigiusza Biskupa.	19 Trofima Mucz.	
2 S.	Aniołów Strożów.	20 Estafia.	
Ewan. u Mateusza S. w roz. 9. O uzdrowieniu Paralityka. Ubyło d. g. 5.			
3 N.	18. po S. N. M. P. Rożań Kandyda Męczen.	21 Kondrata Apostoła.	
4 P.	Franciszka Serafickiego.	22 Fokia Muczen.	
5 W.	Placyda Męczennika	23 *Zaczatya S. Jo. Kr.*	
6 S.	Brunona Wyznawcy	24 Ftekły Muczen.	
7 C.	Justyny Pan. i Męcz.	25 Ewrosynyi	
8 P.	Brygidy Wdowy.	26 JOANNA BOHO.	
9 S.	Dyonizego Biskupa.	27 Kałystrata.	
Ewan. u Mateusza S. w roz. 6. O wezwaniu na gody Weselne. Ubyło d. g. 5. m. 28.			
10 N.	19 po S Franciszka Bor.	28 Charystona.	
11 P.	Placydy Panny.	29 Kiryaka Mucz.	
12 W.	Maxymiliana Biskupa.	30 Hryhorya B.	
13 S.	Edwarda Króla.	1 OKT. POK. P. BOH.	
14 C.	Kalixta Papieża.	2 Kipryana Dak.	
15 P.	Jadwigi i Teressy.	3 Dyonysya Mucz.	
16 S.	Gawła Opata.	4 Torefteia.	
Ewan. u Jana S. w roz. 4. O Synie Królewskim. Ubyło d. g. 5 m. 52.			
17 N.	20 po S Florent. i Łucy.	5 Charytyny.	
18 P.	Łukasza Ewangelisty.	6 *Fomy Apo.*	
19 W.	Piotra z Alkantaru.	7 Serachia i Wakcha.	
20 S.	Ireny Panny.	8 Pełachii M.	
21 C.	Urszuli Panny.	9 *Jakowa Alf. Apo.*	
22 P.	Korduli P. i Alfonsa.	10 Ewłampia.	
23 S.	Jana Kapistrana Wyz.	11 Filypa Apo.	
Ewan. u Mat. S. w roz. 18. O dłużniku i słudze złośliwym. Ubyło d. g. 6. m. 20.			
24 N.	21 po S Jana Kan. P. K. P. Rafała Archanioła.	12 Prowa Muczen,	
25 P.	Kryspina i Kryspianina.	13 Karpa Muczen.	
26 W.	Ewarysta Papieża.	14 Nazarya Muczen.	
27 S.	Iwona Wyznawcy.	15 Łukiana Muczen.	
28 C.	Szymona Tadeusza.	16 Łonhina Muczen.	
29 P.	Narcyza Biskupa.	17 Osyi Proro.	
30 S.	† Zenobii Panny.	18 Łuki Apostoła.	
Ewan, u Mat. S. w roz. 22. O oddawaniu czynszowey monety. Ubyło d. g. 6 m. 46.			
31 N.	22 po S Wolfganga Bisk.	19 Joila Proro.	

Dnia 4. Paźdz. (22. Września) Swięto Orderu S. Rowno-Apostolskiego Xięcia Włodziemierza.

W polu, ieżeliś w przeszłym miesiącu oziminy nie zasiał, siey teraz bez odwłoki. W dniu pięknym wypędza się ieszcze na ściernie i pastwiska bydło. Gnoi się rola, na [illegible] na wiosnę ma siać żyto ięczmień, groch, proso, konopie [illegible] ka. Obiera się chmiel chociażby i niedoyrzały [illegible] warzywo z ogrodu. odbiera się [illegible] robotę około lnu i konopi. Strzyga [illegible], zrywa się owoc zimowy. W [illegible] panują wysiewy. daie się p[illegible] z masłem

Lunacye.

Pełnia d. 2. o g. 9. m. 21 rano. Pochmurno, na przemiany świecenie słońca, niekiedy deszczem dni przeplatane.

Ostatnia kwadra d. 8. o go. 11. m. 56. wieczor. Na pogodę się zabiera, lecz wiatr zimny, ranne przymrozki sprawia.

Nów Listopada d. 16. o go. 8. m. 56. wieczor. W początku deszcz z śniegniem, daley wypogadza się.

Pierwsza kwadra d. 21. o g. 11. m. 44. wieczor. Pogoda z wiatrem, ku końcu zmienia się na przykre zimno, na śnieg się zanosi.

Pełnia 31. o g. 6. m. 43. wieczór. Pochmurno, daley śnieg z deszczem pada, wietrzne powietrze zimne.

Swięta Wyzn: Moyżeszowego.

2. Szabas i Sukos.
3. Sukos pierwsze Swięta kuczki uroczyste.
4. 5. 6. 7. Chalhamoed wolne Swięta.
8. Hoszana raba Swięta palmowe wolne.
9. Szminiaceres i Szabas.
10. Symchastore ostatnie Swięta kuczki uroczyste i wesołe.
11. Isruchag dzień radośny.
16. Szabas.
17. 18. Rozchodesz czyli 1. Cheszwan.
23. 30. Szabas.

Dnia	Wschód Słońca.		Zachód Słońca.	
	godzi:	minut:	godzi:	minut:
1	6	16	5	44
7	6	27	5	33
13	6	39	5	21
19	6	51	5	9
25	7	2	4	58

LISTOPAD ma dni 30. Noiabr. November.

Dni.	Swięta Rzymskie.	Swięta Ruskie.	Zn.
1 P.	WSZYST: SWIĘT:	20 Artemeia Mucz.	
2 W.	Dzień Zaduszny.	21 Iłaryona Mucz.	
3 S.	Wiktoryna Biskupa.	22 Awerkia Mucz.	
4 C.	Karola Boromensza.	23 Jakowa Apost.	
5 P.	Zacharya: Pap. i Elżbiety	24 Arefty Mucz.	
6 S.	Leonarda Wyznawcy.	25 Markiana Mucz.	
Ewan: u Mateusza S. w roz. 9. O wskrzeszeniu córki Xiążęcey. Ubyło d. g. 7 m. 6.			
7 N.	23 po S. Opieki N. M. P. Engelberta.	26 *Dymytrya Mucz.*	
8 P.	4. Koronatów.	27 Nestora Mucz.	
9 W.	Teodora Męczen.	28 Terentya Mucz.	
10 S.	Andrzeia Awelina.	29 Anastazyi Mucz.	
11 C.	Marcina Biskupa.	30 Zenowya Mucz.	
12 P.	Marcina Papieża.	31 Stachia Apo.	
13 S.	Dydaka Wyznawcy.	1 NOJABR. Kormy.	
Ewang: u Mateusza S. w roz. 13. O nasieniu dobrym i kąkolu. Ubyło d. g. 7 m. 32			
14 N.	24 po S. Sta. Kos. P.K,P. Serapiona Męcz.	2 Akindyna Mucz.	
15 P.	Leopolda Wyznawcy.	3 Akepsyna Mucz.	
16 W.	Edmonda Biskupa.	4 Joanykia Mucz.	
17 S.	Salomei Panny.	5 Hałaktyona Mucz.	
18 C.	Grzegorza Cudotworcy.	6 Pawła Arch.	
19 P.	Elżbiety Królowey.	7 Jerona.	
20 S.	Felixa Walezyusza.	8 SOBOR: S. M. Arch.	
Ewang: u Mateusza S. w roz: 13. O pszenicy i kąkolu. Ubyło d. g. 7 m, 50,			
21 N.	25 po S. Ofiaro. N. M. P.	9 Onysyfora.	
22 P.	Cecylii Pan. i Męcz.	10 Erasta.	
23 W.	Klemensa Papieża.	11 Myny Mucz.	
24 S.	Jana od Krzyża.	12 Joanna miłost.	
25 C.	Katarzyny Pan. i Męcz	13 Joanna Złotoust.	
26 P.	Konrada.	14 Fiłypa Apost.	
27 S.	Barlacema i Józefata.	15 Hurya Sam.	
Ewan. O powszechnem spustoszeniu. Ubyło d. g. 8 m. 12.			
28 N.	1. Adw: Rufina Męcz.	16 Matfteia	
29 P.	Saturnina Męczen.	17 Hryhoria Epy.	
30 W.	Andrzeia Apostoła.	18 Platona M.	

Dnia 20. Listopada (8. Listop:) Imieniny N. W. X. Michała Pawłowicza i Swięto wszystkich Cesarsko-Rossyiskich Orderów.

W polu: ieżeli pogoda, po temu można ieszcze i w tym miesiącu siać oziminę, a osobliwiey żyto, możnaby wywozić nawóz w pole w przeszłym miesiącu, grządek chmielowych gnoiem kto nie pookrywał, niechay to zaraz uczyni. W sadzie około S. Marcina sadzą się pestki, ią dra i młode się drzewka przesadzaią. Młode drzewka obwiiaią się słomą i cierniem. Gnoią się drzewa. Uzupełnia się len i konopie. — Młocenie zboża rozpoczyna. Urządza się kapusta, i ma się staranie u sposobienie wnętrza domu we wszystko na zimę. Robią się Pekelfleisch i Marynaty.

Lunacye.

Ostatnia kwadra Listop: d. 7. o go. 0. m. 17. po południu. Snieg z deszczem pada, wietrzne powietrze mgliste.

Nów Grudnia d. 15. o g. 3. m. 20. po południu. Wypogadza się, wietrzne powietrze mroźne, w końcu śnieg pada.

Pierwsza kwadra d. 23. o g. 1. m. 9. po południu. Na pogodę się zabiera, przymrozki się wzmagaią.

Pełnia d. 30. o g. 4. m. 33. rano. Chmury przechodzą, wiatr mroźny, w końcu pogodę sprowadza.

Swięta Wyzn: Moyżeszowego.

6. 13. Szabas.
16. 17. Rozchodesz czyli 1, Kisłew
20. 27. Szabas.

dnia	Wschód Słońca.		Zachód Słońca.	
	godzi:	minut:	godzi:	minut:
1	7	15	4	45
7	7	25	4	35
13	7	35	4	25
19	7	44	4	16
25	7	52	4	8

GRUDZIEŃ ma dni 31. Dekabr. December.

Dni		Swięta Rzymskie.	Swięta Ruskie.	Zn.
1	S.	Eligiusza Biskupa.	19 Awdya Pro.	
2	C.	Bibianny Panny.	20 Prokła Patr.	
3	P.	Franciszka Xawerego.	21 WOWOD. P. BOH.	
4	S.	Barbary Panny	22 Fiłymona.	

Ew. u Mateu. S. w roz: 11. O poselstwie Jana do Chrystusa. Ubyło d. g. 8 m. 22.

Dni		Swięta Rzymskie.	Swięta Ruskie.	Zn.
5	N.	2. Adw. Sabby Opata.	23 Amfiłochia.	
6	P.	Mikołaia Biskupa.	24 Ekataryny.	
7	W.	† Ambrozego Biskupa.	25 Kłymenta Pap.	
8	S.	NIEPO: POCZ: N. M. P.	26 Ałympia Stoł.	
9	C.	Waleryi Panny.	27 Jakowa Pers.	
10	P.	Maryi Panny Loretań.	28 Stefana Mucz.	
11	S.	Damazego Papieża.	29 Paramona Bis.	

Ewang: u Jana S. w roz: 1. O poselstwie żydów do Jana. Ubyło d. g. 8 m. 32.

Dni		Swięta Rzymskie.	Swięta Ruskie.	Zn.
12	N.	3. Adw. Synezyusza M.	30 *Andrzeia Apo.*	
13	P.	Łucyi Panny.	1 DEKA. Nauma Pro.	
14	W.	Spirydyona Biskupa.	2 Awwakuma Pro.	
15	S.	† Euzebiusza	3 Sofonya Por.	
16	C.	Antoniny i Adelaydy.	4 *Warwary Mucz.*	
17	P.	† Łazarza Biskupa.	5 Sawwy Osw.	
18	S.	† Gracyana Biskupa.	6 MIKOŁAJA.	

Ewan. u Łuk. S. w roz. 5. Jan opow. Chrzest. 21 Przesil. dnia z nocą, Początek zimy.

Dni		Swięta Rzymskie.	Swięta Ruskie.	Zn.
19	N.	4. Adw. Nemezyusza M.	7 Amwrosya Ep:	
20	P.	Teofila.	8 Patapia B.	
21	W.	Tomasza Apostoła.	9 ZACZATYIA P. BO.	
22	S.	Zenona Żołnierza.	10 Miny Mucz.	
23	C.	Wiktoryi Panny.	11 Daniła.	
24	P.	† Adama i Ewy.	12 Spirydyona.	
25	S.	NAROD: CHR: PANA.	13 Jewstratya.	

Ewang: u Łukasza S. w roz: 2. O Annie Prorokini. Przybyło dnia m. 2.

Dni		Swięta Rzymskie.	Swięta Ruskie.	Zn.
26	N.	pB.N. SZCZEPA: I. M.	14 Wtyrsa.	
27	P.	Jana Ewangelisty.	15 Jelewterya.	
28	W.	Młodzianków.	16 Achea Pror.	
29	S.	Tomasza Kantuaryiskie:	17 Danyiłła Pro.	
30	C.	Dawida Króla.	18 Sewastyana.	
31	P.	Sylwestra Papieża.	19 Wonyfantya.	

Dnia 2: Grudnia (20. Listopada) Pamiątka wstąpienia na Tron Cesarsko-Rossyiski i Król: Pol. J.C.K.M. MIKOŁAJA I. Pawłowicza, i J.C.K.M. Alexandry Federowney. D. 6 Grud. (24 List.) Imie. N.W.X. Katarzyny Michało: i Sw. Or. S. Katarzyny W.M. D 8 Grud. (26 List.) *Sw. Or. S.* Wielk: *Męcz.* Jerzego. — D. 12 Grud. (30 List.) *Sw:* Or. *Sw.* Apostoła Andrzeia. — D. 19 Grud. (7 Grud.) Imie. J. C. K. M MIKOŁAJA Pawłowicza.

W polu wywozi się gnóy w pole. Zwozi się drzewo na budowla i ieżeli tego potrzeba. W sadzie robią się rowy do sadzenia drzew. Młócenie zboża, przędzenie i wszelkie zwózki, ieśli sanna droga dozwoli uzupełnia się. Cielętom ięzyk często oglądać potrzeba. Jeżeliby się na nim białe brodawki, weszki widzieć dały, powyrywać ie obcęgam potrzeba, a ranę octem z potłuczonym czoskiem i solą rozmieszanym smarować, kilka dni wciąż smaruią się także rany, co rano i co wieczór miodem praśnym. Cielęta młode, aby były piękne, nie powinny być rękami tykane, nie odsadzać cieląt [illegible] ani prosiąt nie zostawiać na przychowek bo nie [illegible]

Lunacye.

Ostatnia kwadra Grud: d. 7. o g. 4. m. 40. rano. Pogoda z wiatrem mroźnem, w początku daley pochmurno, mglisto, na śnieg się zanosi.

Nów Stycznia d. 15. o g. 9. m. 11. rano. Mroźne powietrze śnieżne, zmienia się na wilgoć.

Pierwsza kwadra d. 23 o g. 0. m. 7. po północy. Śnieg z deszczem pada, przy końcu pogoda z mrozem.

Pełnia d. 29. o g. 3. m. 26. wieczor. Mroźne powietrze śnieżne, czasami się wypogadza.

Swięta Wyzn: Moyżeszowego.

4. Szabas.
11. Szabas chanuka radośny.
12. 13. 14. 15. Chanuka czyli gody, dni radośne.
16. 17. Rozchodesz chanuka czyli 1. Tewas.
18. Szabas i Zoschanuka radośny.
25. Szabas.
26. Asorebetewes, post obleżenie Jorozolimy.

Wypisane przezemnie, w Warszawie d. 19. Lipca 1829.
Sachna Neuding, Sek: Doz: Boż:

dnia	Wschód Słońca.		Zachód Słońca.	
	godzi:	minut:	godzi:	minut:
1	8	0	4	0
7	8	4	3	56
13	8	8	3	52
19	8	10	3	50
25	8	9	3	51

IMIONA SWIĘTYCH

UMIESZCZONYM W TYM KALENDARZU

PORZĄDKIEM ALFABETYCZNYM.

A.

Styczeń. *dnia*

- Agatona Papie. 10.
- Antoniego Opata. 17.
- Agnieszki Panny 21.
- Anastazego Męczen. 22.

Luty.

- Agaty Panny Męcz. 5.
- Apolonii. 9.
- Alexandra. 26.
- Anastazyi P. 27.

Marzec.

- Albina Bisku. 1.
- Anastazego Opata. 29.

Kwiecień.

- Anzelma. 21.
- Anastazego Papie. 27.

Czerwiec.

- Antoniego Padew. 13.
- Adolfa Biskupa. 17.
- Alojzego Gonzagi. 21.
- Agrypiny. 23.

Lipiec.

- Anatoniusza. 3.
- Alexego Wyznaw. 17.
- Apolonii P. i Męcz. 23.
- Anny Matki N. M. P. 26.
- Abdona M. 30.

Sierpień.

- Augusta Wyznaw. 3.
- Agapity Męczen. 18.
- Augustyna Bis. 28.

Wrzesień.

- Adryana Męczen. 9.

Październik.

- Aniołów Stróżów. 2.
- Alfonsa. 22.

Listopad. *dnia.*

- Andrzeia Awelina 10.
- Andrzeia Apostoła 30.

Grudzień.

- Ambrozego Bisk. 7.
- Antoniny i Adelajdy 16.
- Adama 24.

B.

Luty.

- Brygidy Panny. 1.
- Błażeia Bis. i Męcz. 3.

Marzec.

- Benedykta Opata 21.
- Balbiny. 31.

Maj.

- Bonifacego. 14.
- Bernarda Sereńsk. 20.

Czerwiec.

- Bonifacego Bis. 5.
- Bogumila 10.
- Barnaby 11.
- Bazylego 14.
- Benona Bis. 16.

Lipiec.

- Bonawentury 14.

Sierpień.

- Benigny Panny 19.
- Bernarda 20.
- Bartlomieia 24.

Październik.

- Brunowa Wyz. 6.
- Brygidy Wdowy 8.

Listopad.

- Barlacema 27.

Grudzień.

- Bibianny Panny 2.
- Barbary Panny 4.

C.

Marzec. dnia.

- Czterdziestu Męcz. 10.
- Cyryaka Hiszp Mę. 15.

Lipiec.

- Cyrylla 9.
- Celsa 28.

Sierpień.

- Cyryaka Męcz. 8.
- Cezaryusza 27.

Wrzesień.

- Cypryana Bis. 16.
- Cypryana Męcz. 26.

Listopad.

- Czterech Koronatów 8.
- Cecylii Pan. i Męcz. 22.

D.

Styczeń.

- Daniela Męcz. 3.

Luty.

- Doroty Panny 6.

Kwiecień.

- Dyonizego z Kor. 8.

Maj.

- Domicelli Panny 7.
- Dezyderyusza 23.

Lipiec.

- Daniela Proroka 21.

Sierpień.

- Dominika Wyz. 4.

Wrzesień.

- Damiana 27.

Październik.

- Dyonizego Bis. 9.

dnia.

Listopad.

- Dydaka Wyz. 13.

Grudzień.

- Damazego Papie. 11.
- Dawida Króla 30.

E.

Luty.

- Eufrozyny Panny 11.
- Eucharego Bis. 20.
- Eleonory Panny 21.

Kwiecień.

- Epifaniusza Bis. 7.
- Ezechiela Proro. 10.

Czerwiec.

- Erazma Bis. 2.
- Emilii 30.

Lipiec.

- Elzbiety 8.
- Eliasza Proro. 20.

Sierpień.

- Euzebiusza Wyz. 14.

Wrzesień.

- Eufrozyny 3.
- Eufemii 16.
- Eustachiusza 20.

Październik.

- Edwarda króla 13.
- Ewarysta Pap. 26.

Listopad.

- Elzbiety Panny 5.
- Engelberta 7.
- Edmonda Bis. 16.
- Elzbiety królowey 19.

Grudzień.

- Eligiusza Bis. 1.

dnia.

Euzebiusza Bis. 15.
Ewy 21.

F.

Styczeń.

Fulgentego Bis. 1.
Felixa 14.
Fabiana Męcz. 20.
Franciszka Salez. 29.

Luty.

Faustyna Męcz. 15.
Fulgentego Wyz. 27.

Marzec.

Fryderyka Opata 5.
Franciszki Rzym. 9.

Kwiecień

Franciszka a Paulo 2.

Maj.

Filipa Jakuba Apo. 1.
Floryana Męcz. 4.
Ferdynanda 12.
Felixa Kap. 18.
Filipa Ueryusza 26.
Felixa Pap. 30.

Czerwiec.

Felicyana 9.
Florentyny Panny 20.

Sierpień.

Fremiot 21.
Filipa Benia. Cyn. 23.
Eelixa Męcz. 30.

Październik.

Franciszka Serafi. 4.
Franciszka Borgi. 10.
Florentyny 17.

Listopad.

Felixa Walezy. 20.

Grudzień.

Franciszka Xawer. 3.

dnia.

G.

Styczeń.

Genofewy 3.
Godfreda 13.

Luty.

Gaudentego Bis. 12.

Marzec.

Grzegorza Pap. 12.
Gertrudy Panny 17.
Gabryela Archa. 18.

Maj.

Grzegorza Bis. 9.
Germana Bis. 28.

Czerwiec.

Gerwazego 19.

Sierpień.

Gaudencyi 30.

Wrzesień.

Gwidona Wyz. 12.
Gerarda Bis. 24.

Październik.

Gawła Opata 16.

Listopad.

Grzegorza Cudot. 18.

Grudzień.

Gracyana Bis. 18.

H.

Styczeń.

Higina Męcz. 11.
Honoraty Panny 12.
Hilarego Opata 14.
Henryka 19.

Marzec.

Heleny Cesarzo. 2.

Kwiecień.

Hugona 1.
Hermenegilda 13.

dnia.

Hermogenesa 19.

Maj.

Heleny Królo. 21.
Hildenfonsa 23.

Lipiec.

Heliodora Bisk. 3.
Henryka Cesarza 15.

Sierpień.

Hipolita 13.

Wrzesień.

Hieronima Dok. 30.

J.

Styczeń.

Jldenfonsa 23.
Jana Chryzost. 27.

Luty.

Jgnacego Bis. 1.
Jana de Matha 8.
Juliana Męcz. 13.
Jowita Męcz. 15.
Julianny Panny 16.

Marzec.

Jana Bożego 8.
Józefa O. N. M. P. 19.
Joachima O. N. M. P. 20.

Kwiecień.

Izydora Arcybis 4.
Juliusza Pap. 12.
Jerzego Męcz. 24.

Maj.

Jana Apos. w Oleiu 6.
Izydora Oracza 16.
Jana Nepomo. 16.
Julii Pan. i Męcz. 22.
Joanny Wdowy 24.

Czerwiec.

Jana Chrzci. 24.
Jana Męcz. 26.

Lipiec.

Józefa Kalesan. 4.

dnia.

Jzaiasza 6.
Jana z Dukli P. K. P. 11.
Jana Gwalberta 12.
Jakóba Apost. 25.
Innocentego Pap. 28.
Jgnacego Loiol. W. 31.

Sierpień.

Joanny W. 21.
Jacka W. P. K. P. 22.

Wrzesień.

Jdziego Opata 1.
Justa Męcz. 1.
Jacka Męcz. 11.
Justyna Męcz. 17.
Józefa z Koper. 18.
Januaryusza B. i M. 19.

Październik.

Justyny P. i Męcz. 7.
Jadwigi 15.
Jreny Panny 20.
Jana Kapis. Wyz. 23.
Jana Kante. P. K. P. 24.
Jwona Wyz. 27.

Listopad.

Jana od Krzyża 24.
Józefata 27.

Grudzień.

Jana Ewange. 27.

K.

Styczeń.

Karola W. Cesarza 28.

Luty.

Konstancyi Panny 18

Marzec.

Kunegundy 3.
Kazimierza Król. 4.
Konstancyi 11.
Katarzyny Swedz. 23.
Kwiryna Męcz. 30.

Kwiecień.

Kassylidy 15.
Kaia Męcz. 22.

dnia.

Kleta Męcz. 26.

Katarzyny Seneń. 30.

Czerwiec.

Klotyldy Panny 23.

Lipiec.

Karoliny 5.

Kiliana 8.

Krystyny Panny 24.

Sierpień.

Kaietana Wyz. 7.

Klary Panny 12

Kassyana 13.

Wrzesień.

Kleofasa Bis. 25.

Kosmy 27.

Październik.

Kandyda Męcz. 3.

Kalixta Pap. 14.

Korduli Panny 22.

Kryspina 25.

Kryspiniana 25.

Listopad.

Karola Borome. 4.

Klemensa Pap. 23

Konrada 26.

L.

Styczeń.

Lucyana Kap. 7.

Marzec.

Longina 15.

Ludgiera Bis. 26.

Kwiecień.

Ludwiki 15.

Lamberta 16.

Czerwiec.

Leona Pap. 28.

Lucyny Panny 30.

Sierpień.

Ludwika Król. 25.

Październik.

Lucyny Męcz. 17.

Listopad.

Leonarda Wyz. 6.

Leopolda Wyz. 15.

Ł.

Październik.

Łukasza Ewan. 18.

Grudzień.

Łucyi Panny 13.

Łazarza Bis. 17.

M.

Styczeń.

Makarego 2.

Marcyanny Pany 9.

Marcella Pap. 16.

Martyny Panny 30.

Luty.

Macieia Apost. 24.

Mikołaia 26.

Marzec.

Matyldy Wdo. 14.

Marka 24.

Kwiecień.

Maryi Egipcyan. 9.

Marka Ewange. 25.

Marcella 26.

Maj.

Marmeta Bis. 11.

Magdaleny 25.

Czerwiec.

Medarda 8.

Modesta 15.

Marka 18.

Marcella 18.

Lipiec.

Małgorzaty 13.

Maryi Magdaleny 22.

Martyny Panny 29.

Wrzesień.

Mikoła z Tolen. 10.

Maureliusza 13.

Mateusza Apost. 21.

Maurycego 22.

Michała Archa. 29.

Październik.

Maxymiliana Bis. 12.

Listopad.

Marcina Bis. 11.

Marcina Pap. 12.

Grudzień.

Mikołaia Bis: 6.

Maryi P. Loretań. 10.

Młodzianków 28.

N.

Styczeń.

Nawrócenie S. Paw. 25.

Marzec.

Nicefora 13.

Czerwiec.

Nikodema 1.

Norberta 6.

Lipiec.

Nawiedzenie N. M. P. 2.

N. M. P. Szkaplerz. 16.

Sierpień.

N. M. P. Snieżney 5.

Wrzesień.

Nikodema Męcz: 15.

Październik.

N. P. Różańcowey 3.

Narcyza Bis. 29.

Grudzień.

Nemezyusza Męcz. 19.

O.

Maj.

Opieki S. Józefa. 2.

Czerwiec.

Opata Bis. 4.

Onufrego 12.

Listopad.

Ofiarowa. N. M. P. 21.

P.

Styczeń.

Pawła 1. Pustel. 15.

Pryski 18.

Polikarpa Bis: 26.

Piotra Nolas. Wyz. 31.

Luty.

Polikarpa Bis. 17.

Paschazego Bis. 22.

Marzec.

Pelagii 11.

Patrycyusza Bis. 16.

Pawła Bis. 22.

Kwiecień.

Piotra Męcz. 29.

Maj.

Piusa Pap. 5.

Pankracego 12.

Paschalisa 17.

Piotra Celes. 19.

Petroneli 31

Czerwiec.

Pryma 9.

Protazego 19.

Paulina Bis. 22.

Prosbera Bis. 25.

Pawła Męcz. 26.

Piotra 29.

Pawła 29.

Lipiec.

Prokopa 5.

Pulcheryi 7.

Pelagii 11.

Praxedy 21.

dnia.

Pantaleona 27.

Sierpień.

Piotra w Oko. 1.
Panny M. Aniel. 2.
Przemienienie Pań. 6.

Wrzesień.

Prota Męcz. 11.

Październik.

Placyda Męcz. 5.
Placydy Panny 11.
Piotra z Alkan. 19.

R.

Styczeń.

Raymonda 28.

Luty.

Romualda Opata 7.
Romany Panny 23.
Romana Opata 28

Marzec.

Ruberta Bis. 27.

Kwiecień.

Rycharda Bis. 3.
Rudolfa 17.

Czerwiec.

Roberta Opata 7.

Sierpień.

Romana Męcz. 9.
Rocha Wyz. 16.
Róży Panny 26.
Raymunda 31.

Wrzesień.

Rozalii Panny 4.
Reginy Panny 7.

Październik.

Remigiusza Bis. 1.

Listopad.

Rufina Męcz. 28.

S.

Styczeń.

Seweryna Bis. 8.
Sebastyana Męcz. 20.

Luty.

Scholastyki Panny 10.

Marzec.

Syxta III. Pap. 28.

Kwiecień.

Sulpiciusza 20.
Sotera Męcz. 22.

Maj.

Serwacego Męcz. 13.

Lipiec.

Sabina Męcz. 11.
Szymona z Lipy 18.
Serafiny Panny 29.
Senny Męcz. 30.

Sierpień.

Symforyana Męcz. 22.
Ścięcie S. Jana 29.

Wrzesień.

Stefana Król. Wę: 2.

Październik.

Szymona Tade. 28.

Listopad.

Stanisła: K. P. K. P. 14.
Salomei Panny 17.
Saturnina Męcz: 29.

Grudzień.

Sabby Opata 5,
Synezyusza Męcz: 12,
Spirydyona Bis: 14,
Szczepana I, Męcz: 26,
Sylwestra Pap: 31,

T.

Styczeń,

Tytusa Bis: i Męcz: 4.
Telesfora Pa: Męcz: 5,
Trzy Króle 6.

dnia.

Tymoteusza Bis: 24,

Marzec.

Tomasza z Akwi: 7,

Kwiecień,

Teodory Panny 1.
Tyberyusza 14,
Teodozyi 29,

Lipiec,

Teodozyusza 1,

Wrzesień,

Tomasza z Wilano: 18,
Tekli Panny 23,

Październik,

Teresy 15,

Listopad,

Teodora Męcz, 9,

Grudzień,

Teofila 20.
Tomasza Kantua: 29,

U.

Październik,

Urszuli Panny 21,

W.

Styczeń,

Wicentego Męcz: 22

Luty,

Weroniki Panny 4.
Walentego Męcz: 14,
Wiktoryna 25.

Marzec,

Wiktora 6.
Wiktoryna 3

Kwiecień,

Wicentego 5,
Wilhelma Opata 6,
Woyciecha Bis: 23,
Witalisa 28,

dnia,

Maj.

Wilhelma-Xię. 28,

Czerwiec,

Walmonda 5,
Wita 15,
Władysława Króla 27,

Lipiec,

Wincentego z Pauli 19,

Sierpień,

Wawrzeńca Męcz: 10,

Wrzesień,

Wiktoryna Męcz: 5.
Wacława Król: 28,

Październik,

Wolfanga Bis: 31,

Listopad,

Wiktoryna Bis: 3,

Grudzień,

Waleryi Panny 9,
Wiktoryi Panny 23,

Z.

Styczeń,

Zaślubienie N, M, P, 23,

Marzec,

Zwiastowa, N, M, P, 25,

Maj,

Zygmunta Króla 2,
Zofii i iéy 3 Córek 15,

Sierpień

Zuzanny P, i Męcz: 11,

Wrzesień,

Zacharyasza Pro: 6,

Październik,

Zenobii Panny 30,

Listopad,

Zacharyasza Pap: 5,

Grudzień,

Zenona Żołnierza 22,

* * * * * * *

MERKURY PLANETA PANUIĄCY ROKU 1830.

* * * * * * *
* * * * * *

Merkuryusz iest mały, żółtawo świecący, planeta zawsze przy słońcu iest odmienney i niestałey natury, zimny i suchy, odbywa swóy bieg rocznie. Odległość iego od słońca wynosi 8 milionów, a od ziemi 10,445,560 mil, ma odmiany światła iak miesiąc. Wiele razy widziano go przechodzącego przez słońce.

Rok w Powszechności.

Jest więcey suchy i zimny, nie wilgotny i żyzny.

Wiosna.

Kończący się Marzec iest ciepły Kwiecień aż ku końcowi suchy, May ma na początku ostre i zimne dnie, co owocom szkodzić może.

Lato.

Ma po części dosyć deszczu, od którego wszelako ziemia nie może bydź dość odżywioną, siano i zboże mogą bydź dobrze zebrane, iednakowo spóźniać się nienależy.

Jesień.

Pierwsza część ma wiele deszczów i wczesnie przymrozki, po upłynieniu zaś połowy Października, przypada suche powietrze aż do początku Adwentu.

Zima.

Po piękney Jesieni. przychodzi na początku Grudnia raptownie zima ktora wpoczątku iest przykra, i śnieżna aż do Lutego, wktórem iest łagodnieysza, daley burze i zawieruchy.

Zbiory Letnie.

Wszystko prawie udaie się, osobliwie rok ten dobry na ięczmiona; owies, szoczewica, groch, wyka, maią bydź siane ani na nazbyt suchych, ani na nazbyt mokrych polach konopie i len bywa dobry.

Zbiory ozimne.

Są różne. Jeżeli rok przeszły miał suche i ciepłe lato, tedy rok teraźnieyszy w życie i pszenicy na słomę nie na ziarno dobry będzie, ieżeli przeszłe lato wilgotne było tedy przeciwnie.

Jesienne zasiewy.

Pierwsze i ostatnie są naylepsze, pierwsze posiewy mogą bydź na wiosnę owcami spasane, ostatnie zaś nie mogą.

Frukta.

Po niektórych mieyscach rodzi się dosyć po niektórych srednio, wino bywa więcey złe, aniżeli dobre. chmielu ani bardzo wiele ani bardzo mocny.

Wiatry, Powodzie i Burze.

Zachodowy wiatr pannie naywięcey. Kilka razy wschodowy. rzadko północny. W lecie niekiedy bywaią burze. Ryb podczas lata w rzekach bywa bardzo mało, w iesieni zaś pomnażaią się.

Robactwo.

W iesieni bywa wiele myszy, ślimaków także, które zasiewom szkodzą.

Czas tarcia się Ryb.

W Styczniu i Lutym trą się Miętusy, w Marcu i Kwietniu trą się Szczupaki, Okenie, Minogi i wszystkie białe ryby w Maiu Karpie, Karasie, Łososie, w Czerwcu i Lipcu Liny.

D.

Sposób na wygubienie Kretów.

Gdy kto chce zwierzęta, w ogrodzie tak szkodliwe wytępić, natenczas niechay uważa którędy kret swe nory wykopał, tym zaś norom przecina się kommunikacya przez wykopanie dołu w którym się donica osadza, to przykrywa się deską, by tamże światło nie wpadało, po przysposobieniu się takiém, o pomyślnym skutku każdy zapewnionym bydź może.

Sposób by róże mocną wydawały wónią.

Na wiosnę gdy się cebula sadzi, natenczas trzeba się starać by taż blisko korzeni róż sadzoną była, a natenczas róże nayprzyiemnieyszy i mocnieyszy od zwyczaynego zapachu wydawać będą.

Wernix do Obrazów.

Weź cztery uncye gummy arabskiéy czysto przebranéy, utłucz cokolwiek, naléy na to funt wody i zostaw w cieplym popiele przez noc dodawszy miodu Lipcem zwanego pół łyżki, przecedź przez płótno i doday cukru lodowatego wielkości orzecha włoskiego, i potém używay lecz bez pędzla.

Co do farbowań.

Różowy kolor. Wziąść łut ieden karminu łut kansynału, 3 łuty halunu, ieden kivint serwaseru, pół garca wódki, pół garca wody miękkiéy. To wszystko gdy się zagotuie, włożyć materyą iedwabną lub bawełnianą i znowu gotować przewracaiąc, potém wyiąwszy w wodzie zimnéy przepłukać.

Lilia kolor. Do wyrażoney dopiero grediencyi doday za sześć groszy potażu gotuy we dwóch kwartach miękkiéy wody i przez to przeciągniéy wzwyż ufarbowaną różową materyą.

Zielony kolor. Do powyższéy preparacyi wsypać proszki Gerkeméy to wyda kolor zielony im więcéy takiego proszku sypać tym zieleńszy kolor powstaie.

Szafirowy kolor. Cztery łuty indyktu Weneckiego wsypać w moździerz ieden łut aurum pigmentum ordynaryynego w kawałkach i nalać wody trochę niech moknie z pół godziny podług czasu można dłużéy lub krócéy po tém dolać wody więcéy i tłuc mocno z tą wodą potém wyiąć tłuczek i kołatać nim z wierzchu moździerza przez co się prędzéy ustoi. Potém wlać do baryłki tę wodę; tę farbę co pozostanie na dnie moździerza, trzeć mocno tłuczkiem, dolać nieco wody i iak pierwéy postąpić aż nic farby nie zostanie na spodzie moździerza, potém wziąść 8 łutów koperwasu zielonego rozpuścić w letniéy wodzie i wlać do téy barylki potém wziąść 12 łutów niegaszonego wapna wsypać do barylki i mieszać ze 2 godziny powtarzać tę mieszaninę niech tak stoi 24 godzin gdy postoi parę godzin uklaruie się i będzie iak wino to można farbować. Potém wypłukać i wysuszyć by farba dobrze wydala się na muślinie popielatowa do tego dolać wody trochę i kilka kropel oleum vitrioli i w tém wypłukać zamieszawszy.

Różowy kolor bardzo piękny. Kilka garści włożyć krokoszu w woreczek lecz nie bardzo gęstego płótna moczyć w wodzie miękkiéy przez dni 9 codzień wodę odlewaiąc wycisnąwszy trochę woreczek po tych dniach rozpruć i lać w niego ług gorący lecz czysty z popiołu makowego dobrze wyciskać ten krokosz póki nie będzie miał wcale ługu w sobie. Wlać octu tęgiego winnego dobrze wymieszać i maczać na sucho. muślin dobrze w rękach, naciéraiąc potém w zimnéy wodzie wypłókać, lub w czystéy serwatce przegotowanéy, i sklarowanéy i suszyć w cieniu.

Napisać list w iayku.

Chcąc to uskutecznić zrób atramentu z gałek galasowych, alunu i octu, i tak urządzonym atramentem napisz co chcesz na łupinie białey iayka, wysusz to na słońcu lub na na inném iakiém mieyscu, potém ugotuy tož iayko w wodzie dobrze osolonéy na twardo. Gdy to się stanie, wszystkie litery znikną z łupiny i weydą wewnątrz iayka, tak dalece, iż obłupiwszy iaie, wszystkie litery na twardym białku iayka odbiią się i słowa bez trudności przeczytać można.

Jeszcze innym sposobem tak tego dokażesz:

Obley iayko do około białym gorącym woskiem, potém niech ostygnie; na tak przygotowaném iayku napisz co chcesz igłą albo drutem cienkim; gdy to uskutecznisz włóż to iayko w ocet, niechay w nim przez cały

dzień moknie. Zdeymiy potém wosk z niego, ugotuy go twardo, obłup, a pismo twoie będzie można przeczytać na białku twardym od iayka.

Wygładzić wszystkie litery z pisma iakiego.

Wez soli kuchenney i ałunu po iedney uncyi, salmiaku 4 uncye, zmieszay to wszystko dobrze, i przedystylluy przez tę mieszaninę wodę, którą gdy pociągniesz litery na piśmie, wszystkie znikną, i prawie śladu ich nie będzie.

Sprawić aby papier lub list napisany ogień spalić nie mógł.

Weź tęgiego winnego octu, doday do niego trochę żywego srebra, czyli merkuryuszu, przymięszay do tego białko od iayka, tą mieszaniną pociągniy papier trzy razy raz poraz, lecz wysusz papier za każdą razą, napisz potém to co ci potrzeba na tym papierze ten nigdy nie spali się, choćby się dosyć długo w ogniu znaydował.

Sprawić aby pismo zatarte i trudne do przeczytania było znowu czytelne.

- Weź galasu i namocz go w wodzie deszcowey lub źródlaney, niech tak pomoknie przez dwa dni, zley wodę, umaczay w niey gębkę, lub gdy tey nie masz kawałek płótna czystego i pociągniy nią po papierze na którym liter przeczytać nie można, a z podziwieniem uyrzysz iak starte litery ukażą się znowu w takiey postaci, iak gdyby dopiero świeżo były napisane.

Złotemi literami bez złota pisać.

Weź opermentu (którego ledwie nie w każdey aptece dostanie) uncyą iednę, podobnież taką ilośc kryształu przedniego, utłucz iedno i drugie na proszek, lecz każde z osobna, pomieszay potém proszki, przyday do nich, białka od iayka, i tak przygotowaną cieczą napisz list lub co ci się podoba, a litery tak napisane lśknić się będą iak złoto.

Srebrnemi literami pisać bez użycia srebra.

Weź cyny iednę uncyą, a żywego srebra dwie uncye; stop cynę i merkuryusz razem, zestaw to z ognia, i mieszay tak długo, póki to nie ostygnie i w proszek się nie zamieni, proszek ten płócz tak długo w wodzie aż woda czysta będzie, gdy ią odmieniaiąc będziesz odlewać, nakoniec pomieniony proszek wodą nasyconą gummą arabską i pisz nią co ci się podoba, a wszystkie litery lśknić się będą iak srebro.

Z róż zrobić dobry atrament.

Weź sporo liści z róży czerwoney, ugotuy ie dobrze z wodą czystą deszczową lub źródlanną w garnuszku nowym i polewanym wewnątrz i wrzuć w gotowaną i odstawioną od ognia tę wodę stosowną ilość proszku białego lub zielonego witryolu, będziesz miał atrament tak czarny który w dobroci każdemu innemu nawet naylepszemu nie ustępuie.

Jeżeli zaś do tego atramentu wleiesz kilka kropel spirytusu vitrioli, atrament będzie czerwony.

Z tego okazuie się że liście z róży zastąpić mogą galas, kiedy z nich bardzo dobry otrzymuie się atrament.

Tak urządzić kredę aby napisawszy nią nieprędko można zetrzeć.

Weź kawałek kredy i namocz ią w gęstem piwie; niech przeschnie, a gdy sobie lub innym chcesz zrobić rozrywkę, podłóż ią tey osobie która iey często używać musi, kreda tak tęgo pisać będzie iak gdyby kreski albo litery były przykleione, i z trudnością zmazać można napisane.

Sztuki tey użyć trzeba roztropnie i w mieyscu właściwem, naprzykład graiac w karty gdzie wygrane i przegrane piszą się na tablicy i naprzemian ścieraią, przez co śmiech w widzach sprawić można, lub w innych podobnych wypadkach.

Sposób na wygubienie mólów.

Wziąść ziela Bagna (czyli Bahun) i pozakładać gdzie są móle iako to: w kufrach

D*

gdzie futro po krzesłach w kanapach i gdzie oni tylko są, a niezawodnie wyginą.

Sposób prania perkalików i iedwabnych rzeczy, które podpadaią puszczaniu kolorów.

Więc wziąść w mieysce mydła otrąb pszennych ugotować w wodzie miękkiey i prać w tém iak zwyczaynie piorą wszystkie rzeczy, gdyż mydło wygrysa, a otręby utrzymuią w praniu dłużey kolory.

Pisać piórem przez kilka godzin nie maczaiąc go w atramencie.

Każ sobie zrobić rurkę mosiężną podobną do tych, w które się wkładaią ołówki, z tą różnicą iż powinna bydź wszędzie cała i równa, przygotuy pióro tak, aby z iedney strony można niem pisać a przy końcu utniy go i zostaw dutkę samą, przytkay pióro z wierzchu koreczkiem stosownym, i poróbw nim dziurki igłą grubą lub cienkim drutem włóż to pióro w rurkę mosiężną tak aby weszło w rurkę do połowy, z wierzchu naley w rurkę atramentu i zatkay czopkiem, umocz pióro w atramencie pierwszy raz, nim go wypiszesz, atrament w rurce będący ścieknie powoli przez dziurki w korku zrobione w pióro i zawsze w nie ściekać będzie dopóki będziesz tylko pisał, przez co oszczędzisz sobie czasu, który łożyć trzeba na ustawiczne maczanie pióra w atramencie, i dopiero gdy z rurki atrament wypotrzebuiesz naleiesz na nowo atramentu i znowu długo pisać możesz.

Papierem spalonym pismo wyprowadzić.

Zatęperuy nowe pióro i umaczay go w urynie, a potem napisz na ręce lub inney części ciała literę lub iakie bądź słowo, lecz potrzeba się strzedz aby pióro nie zalewało i dobrze w pisaniu puszczało, napisane słowo niech uschnie, aby żadnego śladu liter nie było widać. — Gdy to uczynisz proś w kompanii aby ci podano świecę, daley piórem innem w zwykłym atramencie umaczanem napisz na kawałku papieru też same litery lub słowa które poprzedniczo iuż na ręce uryną napisałeś, i staray się aby i kształt i wielkość liter iednych była drugim podobną, gdy zaschnie, zapal papier na którym pisałeś, pozostałem zaś prachnem natrzey rękę w tem mieyscu gdzie pisałeś uryną, pismo okaże się czarne iak węgiel, a ponieważ będą na ręce wyraźnie i czarno wydane te litery lub to słowo które iawnie napisałeś atramentem na papierze, przeto sprawisz podziwienie i zadowolnienie w widzach.

Sposób na Nosaciznę.

Weź Salis Amoniaci Depurati 3 drachmy; Emeticu 5 granów; z tego zrób 12cie równych proszków. Jeżeli pies iuż dorosły, daie się 1 proszek na raz; ieżeli zaś młody roku nie maiący, pół proszku tylko również półproszku tylko psom choć dorosłym ale z drobney rassy; szczeniętom kilkomiesięcznym czwartą część proszku; a to tym sposobem:

Weźmiesz mleka ciepłego, wsypiesz w niego proszek, który dobrze rozetrzyć i day psu do ziedzenia. Skutki lekarstwa tego: że pies laxuie i womituie, dawszy mu więc lekarstwo dnia iednego, trzeba przepauzować dzień ieden, a dopiero trzeciego dnia powtórzyć, i tak do razy kilku (zawsze ieden dzień pauzuiąc) aż póki nosacizna nie ustąpi.

Jest to lekarstwo doświadczone nawet na zastarzałą nosaciznę, lecz im prędzey przynosi się psu ratunek, tém prędzey wyleczy się go. — Wczasie leczenia ma mieć podostatkiem przegotowanego i ciepłego mleka.

Inszym sposobem.

Wziąść proszku *hidrargicum sulphuratum* po warszawsku Diagridium Supl: za gr. 15 i dawać go na koniec noża stosownie do wieku, wielkości i konstytucyi psa. gdyż trzeba bydź ostrożnym, żeby nie przebrać w ilości, bo zamiast pomocy śmierć pewną możnaby psu zrządzić. Pros ka taką porcyą usypać do 2 lub 3 łyżek mleka ciepłego i dać psu choremu, co trzeci lub co czwarty dzień raz ieden, aż do wyzdrowienia, które zwykle za trzecim dniem następuie. W czasie choroby leczenia ma mieć pies podostatkiem

mléka do picia, nie zaszkodzi z trochę masła zaprawnego, pamiętać tylko; że im się wcześniey kuruie i nie daie się nosaciznie zastarzyć, tém skuteczniey i z prędszem wyzdrowieniem.

Niektórzy kładą wtenczas w prawe ucho psu, gałeczkę szewskiey smoły wielkości laskowego orzecha, a mianowicie wtenczas, gdy iuż nosacizna nosem pokazuie się i odchodzi, nim ieszcze lekarstwo mu dano.

MAXYMY

(tłómaczone z francuzkiego.)

Cnota prawdziwa ma czynność występku.

Góra często bywa naieżona skałami, okryta piaskami gorącemi; dolina umaia się kwiaty, uwieńcza się owocowemi drzewami,

Wdzięczne serce iest to widok wspaniały Nieba.

Często maiący miód na wargach, nosi w sercu piołun.

Słaby ten bardzo ma umysł kto nie umie łez ronić.

Naypierwszy powab iest kobieta cnotliwa.

Nie może bydź bohatyrem kto nie ma ludzkości.

Ażeby słońce było gwiazdą karmiącą naturę, niepowinno palić.

Litość iest ozdobą wielkich ludzi.

Każdy wtenczas światło postrzega, kiedy bliskim iest grobu.

Wiesz co to iest proch? a tak drogo się cenisz.

Edukacya iest często maską służącą do ukrycia brzytkości; ale nie nadaie inney twarzy.

Straszydłem iest bogacz ieśli ma serce skamieniałe.

Niewdzięcznik i zabóyca warci równego ukarania.

Pycha może niekiedy pokazać się skromną, ale próżność nigdy.

Unikay czarney potwarzy i miey czyste sumienie.

Piekło tylko w swém łonie wylęgło potwarz i zdrady.

Promień mądrości same Niebo rozżarza.

Niknie blask talentu, gdy się z nim cnota nie łączy.

Dłużnik, ażeby kochał swego wierzyciela musi mieć duszę bardzo wysoką.

Kto chce bydź prawdziwym mędrcem niech wszystko pokonywa, cierpi i znosi.

O! iakże często rozum iest falszywym blaskiem!

Pytay się twego serca, kiedy chcesz sądzić innych. a będziesz naylepszym sędzią.

Pamiętay iżby po dobroczynności następowała zawsze sprawiedliwość.

Miłość własna iest podobna do wiatru: wiatr ochładza powietrze, sprowadza dżdże żyzne i upłodniaiące; napędza on także psotne burze, na nasze pola; miłość własna wznieca w duszach namiętności szlachetne i użyteczne naszey naturze, poburza owe moralne nawalności, które napastuią naszą spokoyność, nasze cnoty, a często ie psuią.

Czyń dobrze skrycie, a cały świat dowie się o tém.

Dobroczyńca naylepiey dni swe przepędza.

Oddziel imaginacyą od miłości, cóż się tey ostatniey zostanie?

Jeśli szukasz szczęścia, w wielkich dworach go nie znaydziesz.

Naypierwszą iest nauką poznać siebie samego.

Czułość, która nie iest dobrze kierowaną, więcey podobno przynosi złego, niż nieczułość.

Zagłębiaią się w samotności cnota, talent i sztuka.

Poczciwy tylko mieszkać zdoła z samym sobą.

ZNACZENIA WYRAZÓW.

(z francuzkiego).

Dobroczynność. — Naypierwsza z cnót, naypierwsza z przymiotów człowieka.

Ekonomiia. — Umieiętność życia.

Rozsądek. — Słowo szczęśliwie wymyślone dla przyozdobienia różnych omyłek rozumu ludzkiego.

Nieszczęście. — Stan człowieka.

Szczęście. — Jeszcze iedno z tych kłamstw w których się zagłębia umysł człowieka, nasza natura całkiem iest obcą szczęściu, a tak nam to iest obiecane, aż po skończonem życiu.

Tyraniia. Ułożenie człowieka.

Przesąd. Rozum ludzki.

Reputacya. Brzmienie dzwonu.

Szlachectwo. Troiona moneta, której ia-

kąś kurrencyą sama tylko osobista zasługa dać może.

Kobieta. Kwiat na oko przyiemny.

Ludzie. Stare dzieci, które bez cacek obeyść się nie mogą, które bezustannie biegną za motylami, i gniewaią się o lalki.

Panowie. Aktorowie reprezentuiący Królów a ktorzy za teatrem często schodzą do roli służalca.

Chwała. Błyskotka szczęścia trwaiącego kilka momentów.

Urodzenie. Gra trafu.

Waleczność. Mocne krwi wzburzenie.

Umieiętności. Moralność, a po tém ieszcze moralność.

Życie. Sen mniéy albo więcéy krótszy.

Dworżanin. Szczególnieysze iestestwo, które trzyma środek między człowiekiem a małpą; i wiele ma iéy postawy i iéy postawy i niewierności.

ELZBIETA BAWARSKA.

POWIEŚĆ HISTORYCZNA,

Z Wieku XIII.

PRZEZ P. GENLIS.

W liczbie nieśmiertelnych bogiń Parnassu, iest iedna naymniey okazała, mniéy znaioma od swoich dziewięciu siostr; nie iest ona córką władcy Olimpu, ani owocem taiemnych miłostek Mnemozyny i bożka milczenia; w głębi pustyń Licyi urodzona; drzewa, których szerokie gałęzi niekształtnie nachilaią się ku wodzie i ciemne ustronia są iey poświęcone. Załośna, samotna, unika okazałości, niechce widzieć światła, dziennego; iedyne iéy upodobanie odalać się w puste i cieniem zasępione mieysca: imaginacya i nadzieia okryte zasłoną wspieraią iey szacowne kroki, będąc iedyną pociechą w iey długich dumaniach: smutne i dotkliwe pamiątki, słodkie politowanie, przyiaźń cierpiąca i miłość taiemna łzami zalana, tworzą iey milcząey orszak. Widziec ią można błąkaiącą się po ciemnych lasach, albo spoczywaiącą po nad brzeżach wód czystych: i spokoynych nigdy niechce bydź wzywaną, ale sama, otoczona lekkim obłokiem przybywa ożywić swém bozkiem tchnieniem serce czułe cierpiące. Imie iey *Melancholia*.... Ona to po tysiąc razy usłuchała lutni Petrarka: sam tylko śpiewak Laury i Wokluzy, okazał Melancholią we wszystkich iey wdziękach. Niepragnąc sławy, spodziewam się że Muza przyiazna kochankom i poetom usłucha moiego głosu; chcę opiewać miłość macierzyńską, bohatyrskie czyny i nieszczęście.

Wczasach tylu zamieszek, w wieku tyle sławnym wielkiemi odmianami, w starodawney Giermanii żyło wielu Monarchów za równo sławnych bogactwy i walecznością. Między nimi był *Otto* Xiąże Bawarski: iaśnieiące wdzięki młodey Xiężniczki Elżbiety iego córki zaledwie lat szesnaście maiącey, sprowadzały na dwór Bawarski Monarchów i rycerzów nayznamienitszych w Europie, z których każdy starał się pozyskać iey rękę. Pomiędzy nimi odznaczali się szczególniey; waleczny *Konrad*, syn i następca po Fryderyku II Cessarzu niemieckim, i *Henrik* Król Arragonii naywalecznieyszy ze wszystkich ówczesnych Monarchów, który zwysokości tronu, widział tylko korzyść czynienia dobrze tysiącom ludzi, używaiąc swey władzy na orężu wspartey w obronie słabszych i uciśnionéy niewinności.

Xiąże Bawaryi zastosował swoią wolą do żądań Cessarza, a młoda Xiężniczka bez wahania rękę mu swoią oddała. Wów czas Król Arragonii opuścił dwór Ottona, gdy szczęśliwy Konrad zaślubił Elżbietę. Miłość i szczęście nie stawały wcale Monarsze na przeszkodzie do prowadzenia rozpoczętey woyny, którey powodem była nieprzyiaźń Papieża. Wszedł do Włoch, chcąc bydź za króla oboiey Sycylii uznanym; opanował *Neapol*, *Kapuę*, *Akwino* i umarł w ciągu nayszczęśliwszych powodzeń, zostawiaiąc wdowę w kwiecie naypierwszey młodości i iedynego syna w dziecinnym wieku. Królowa nosiła ieszcze żałobę po mężu kiedy wierny Henryk Król Arragonii przybył składaiąc u stop iéy swoią koronę. Królowa dała mu odpowiedź ze stałością i mętzwem które go wszelkiey pozbawiły nadziei; oświadczyła mu, że dla syna swego Konrada poświęca swoię miłość, że ślubowała poświęcić mu całe życie, i że niechce nikogo oprócz niego widzieć przy sobie. Szlachetny Henryk wziął na ręce młodego xiążęcia i przytulaiąc go do serca zawołał: „Bądź stałą w przywiązaniu, a ia „niebędę nieczułym na przedmiot twoiey miłości. „Poprzysięgam na móy honor i miłość dla ciebie,

„że los iego będzie moim." Pośrzód intryg nieprzyiaciół otaczaiących ciebie, przeznaczeniem iego bydź musi wieśdź życie niespokoyne: ieżeli będzie potrzebował obrońcy, wezwiy mnie, a ia wszystkiego zaniechawszy, poniosę mu życie w „obronie." Na te wspaniałomyślne króla wyrazy, Elżbieta do głębi duszy rozczulona, odpowiedziała mu oznakami takiey wdzięczności, iakiey się tylko po czułey matce można spodziewać. Henryk powtórzył przyrzeczenie, i opuszczaiąc ią z sercem pełnem nayszlachetnieyszych uczuć, dodał: „Żegnam cię pani! żegnam na „zawsze, ieżeli mey pomocy potrzebować nie bę„dziesz, ieżeli zaś przeciwny los ciebie spotka, „żegnam tylko do chwili kiedy lube obłąkanie, „zniknie z oczu twoich!" Już go nie widziała, bo iuż pośpieszył do swego państwa. W kilka lat późniey: królowa przymuszona opuścić Neapol schroniła się z synem swoim dziesięcioletnim do Sycylii, uprowadziła także z sobą młodego Fryderyka Austryackiego i siostrę iego piękną Lidanią zaledwie dziewiąty rok zaczynaiącą. Fryderyk bliżki krewn Konradyna miał rok dwunasty. Królowa była opiekunką tych dwoyga sierot. które wspólnie z synem swoim wychowywała.

Elżbieta potrafiła wpoić w serca młodych Xiążąt tę przyiaźń, którą do śmierci dla siebie zachowali. Miłość dopełniła reszty. Przed poznaniem nawet iey imienia Lidania w trzynastym roku życia. zaręczoną była z Konradynem: Ona go kochała iako przyiaciela, brata, Konradyn zaś ubóstwiał ią iaką siostrę Fryderyka. Przywiązanie to łączyło wszystkie troie węzłem nierozdzielney przyiazni. Królowa przeznaczywszy Lidanią Konradynowi, z upodobaniem. upatrywała pomnażaiące się oznaki ich niewinney miłości. Niewiedząc o przyszłym losie, była uczęstniczką ich nayczystszego szczęścia. iakiego tylko na ziemi można doświadczyć. Młodzi kochankowie pod nayprzyiemnieyszym klimatem i naypogodnieyszym niebem w Europie, doznawali wszelkich rzetelnych przyiemności życia; cnota, czułość macierzyńska i dziecinna przyiaźń, miłość, wysoki stopień urodzenia, wielkość i blask łączyły się do uczynienia ich szczęśliwemi. Podobni do owych kwiatków, które pierwszych dni wiosennych niechcą ze swemi wdziękami ukazać sie słońcu przez obawę aby promienie iego niepozbawiły ich życia. Nieprzeczuwały ich serca, smutnego następstwa, dozwalały brać górę namiętności, znikomym uciechom i zwodniczey nadziei.... Konradyn nayznamienitszy ostatni potomek starożytnego domu Szwabskiego, tak szanownego w Niemczech, wezwany został przez ludy tych obszernych krain, aby stanął na ich czele dla odzyskania oyczystego dziedzictwa. Zamysł ten zapalił imaginacyą Konradyna i iego przyiaciela: dla Lidanii zaś, a szczególney dla królowey stał się ciosem boleśnym; albowiem Lidania mniey myślała o niebezpieczeństwie, wystawiaiąc sobie spodziewaną sławę. Miłość pyszną iest podobnie iak próżność; iedna uczęstniczką iest wszystkiego czego druga doświadcza; ale czułość macierzyńska lękaiąc się rzeczywistych niebezpieczeństw, okiem filozoficznem pogląda na wielkość świata: iey lękania się wyiaśniaią to, czegoby żadna prawie mądrość ludzka wskazać nie była wstanie. Królowa musiała przychylić się do żądań młodych Xiążąt, a Konradyn miał dopiero lat szesnaście.

Przed wyiazdem syna, Elżbieta niespodziewaiąc się ani spoczynku ani snu, ostatnią noc przepędziła na tarrassie pałacowym, skąd poiedney stronie widać było straszliwy wierzchołek Etny, po drugiey zaś płaszczyznę morza. Przy blasku xiężyca, blasku tak czystym na horyzoncie tey piękney krainy, Królowa spoglądała na to obszerne morze, które kiedy pierwszy promień słoneczny zabłyśnie, miało unieść okręt iey syna; czyli raczey wszystkie iey szczęście i całą nadzieię na świecie.... „O synu! mówiła, ty panuiesz na „tey szczęśliwey wyspie, ludowi który cię u„wielbia, a iednak wystawiaiąc się na naywię„ksze niebezpieczeństwa, opodal odemnie i„dziesz szukać inney korony!... Gonisz zatém „strasznem i kolosalnem widziadłem, które śle„py gmin sławą nazywa, a którego chcąc dosię„gnąć, potrzeba poświęcić tysiące ofiar i prze„lać rzeki krwie ludzkéy!... Ach! rzeczywista „sława Monarchi zależy natém aby być kocha„nym i szcześliwymi uczynić swoich poddanych! „Ty masz to wszystko tutay! a iednak sądzisz „że dopełnisz obowiązku zostawiaiąc mnie samę „w żalu!... Ty mnie bez wzdrygnienia poświę„casz płochym ułudzeniom ambicii!... Nieste„ty! w pałacu tym który iutro stanie się pusty„nią, ty ieszcze przemieszkiwasz: teraz spisz „spokoynie, a obudzisz się dla tego tylko. abyś „mi dał może ostatnie pożegnanie!... Powie„le kroć spoglądaiąc na te nadbrzerza i wody, „doznawałam łubości w słodkim dumaniu! Wte„dy mogłam się zapuszczać w niepewne rozmy„ślania przyszłości. tworzyć ie na korzyść mego „przywiązania macierzyńskiego, stawiaią iakie „zawsze obok moiego syna!... Dzisiay nie ie„stem w stanie znieść tego straszliwego widoku, „który niedługo stanie się nieprzebytym dla nas „przedziałem!..." Wymawiaiąc te słowa Elż-

bieta odwraca się i na drugą stronę tarrassu przechodzi; iey twarz obrócona iest na Etne!... któż kiedy zdoła wyiasnić taiemnicę głębokiey czułości! uczucia duszy nowey nadaią kształt przedmiotom nas otaczaiącym; one niweczą w nas skutki zimney rozwagi. Królowa drży rzucaiąc wzrok na Wulkan, który przedtém wystawiał iey tylko naturalne ziawisko. Z przerażeniem przygląda się tym czarnym kłębom dymu w znoszącym się prostopadle ku niebiosom, i rozdzielaiącym się na coraz przezroczystsze po niezmierzonym kłębie niebios, dosięgaiąc iakoby ostatniego ich kresu!... „Okropna góro! rzekła, w twoiém łonie ukrywasz przestrach „śmierci! iasnieiesz, zachwycasz, dla tego iedynie aby niweczyć wszystko, i opodal roznosić zniszczenie!... Obrazie przerażaiący, „godło obmierzłe woyny, tysiąc razy straszliwszéy od ciebie plagi!...” Kończąc te słowa zadrżała, uyrzawszy podstawę tego słupa dymu czerwienieiącą, stamtąd tysiące ogniów buchnęło, rozdzieliła się; potém z całéy paszczy wionowszy chmurę ognistą, wzniosło się pod niebiosa; uyrzała coś nakształt szerokiego i wysokiego słupa, od podstawy ku górze z białego w czerwone, z tego w błękitne, a daley w dym z iskrami przemieniaiące się, po bokach zaś okropne strumienie roztopionych metallów z trzaskiem lunęły z góry!... Królowa nigdy niewidziała wybuchnienia, widok ten strachem ią przeraził. „Wielki Boże! zawołała, iaka okropna wróżba!...” Na te słowa mdleiąca oparła się o tarras i wolnym krokiem zbliżyła się ku pałacowi; kobiety pałacowe na odgłos wybuchnienia, przybiegaią na ratunek i prowadzą ią naspoczynek. Wybuchnienie Etny i obawa zostawienia przestraszoney królowéy opóźniły na dni kilka wyiazd młodych xiążąt.

Nareszcie kiedy wulkan przestał wybuchać potrzeba było odbiiać od brzegu. Smutne było pożegnanie, ale myśli osławie i świetne nadzieie pocieszały młodych xiążąt i Lidanią. W chwili odiazdu Konradyn przyiął z głębokiém uczuciem dary miłości i przywiązania macierzyńskiego. Lidania ofiarowała mu szarfę własney roboty, królowa odziała go puklerzem który w oczach swoich kazała zrobić; nadto włożyła mu na palec kosztowny pierścień na którym z boku iey imie było wyryte. Nocną porą odieżdżaiących przeprowadziła aż do brzegu morza: tam odebrała od syna ostatnie pożegnanie. Osłupiała nieporuszona prawie, twarz miała smutną wprawdzie, oko czyste na którém czasem tylko lekka łza się mignęła, leez płakać niemogła!... Wsparta na ramieniu Lidanii zwróciła osłupiałe oczy na okręt, całą swoię nadzieie; w milczeniu uważała światło pochodni, samotnie w czarnych odbiiaiące się wodach! Tak iak podrużny błądzący w nocy pod groźnem i burzliwem niebem zboiaźnią przygląda się śladom ognistych piorunów w różnych kształtach wiiących się po przestrzeni niebios; przymuszona nareście odeyść od samotnego brzegu, królowa klęcząca podniosłszy w górę oczy, błaga opieki niebios dla swoiego syna. W téy chwili rozchodzą się nieco chmury ukazuiąc koło miesięczne, którego smutny kolor przeraża Elżbietę.... Przesąd, a bardziéy miłość macierzyńska rodzi obawę... Obłąkana Elżbieta wspiera się na drżącem łonie Lidanii, a ona ią odprowadza opodal od brzegu.

Elżbieta miała obecną wpamięci dawną obietnicę, która była iedyną dla niey nadzieią; śpiesznie tedy przez umyślnego posłańca donosi królowi Arragonii o położeniu syna swoiego. Monarcha przybywa do Rzymu, tam oczekuiąc Konradyna zbiera stronników. Żeby zaś dzielniey mógł iemu dopomódz, przyymuie godność senatorską. Za przybyciem xiążęcia, w tryumfie wiedzie go do Kapitalium, a tam młodzieńcowi wkładaią na głowę koronę cessa ską niemiecką. Uczuwszy ukontentowanie z wyniesienia się, Konradyn oddał się iemu całkowicie. Przyięty był w Rzymie z uniesieniem, iakie pospolicie wzbudza w czasach zamieszek, naczelnik stronnictwa, posiadaiący obok nayświetnieyszego imienia wszystkie korzyści pierwszéy młodości, całą otwartość i dobrą wiarę niedoświadczenia. Wszelako, czyszmógł na iego sercu uczynić większe wrażenie, krótko trwały zapał pospólstwa i pochlebców, iak szczére przywiązanie Sycylianów i dowody trwałéy i rzeczywistey przyiaźni.

Gorliwością wspaniałomyślnego króla Arragonii, stanął piękny korpus woyska. Konradyn i Fryderyk pod ogólném naczelnictwem króla Arragonii, stali się iego dowódcami, i rozłożyli się na granicach królestwa Neapolitańskiego. Ta piękna część włoskiey krainy rządzoną była przez przywłaściciela *Karola Andyaweńskiego* brata króla Ludwika IX. Karol po mimo nayświetnieyszych zwycięstw i zdolności woiennych, ani rodu swoiego, ani przywłaszczonego tronu nie był godnym. W sercu nieprawego monarchy, niemasz oycowskiego uczucia, a iedyny sposób rządzić przez niesprawiedliwość i gwałtowne środki. Karol obok imienia dumnego zwycięzcy, łączył naywiększe okrucieństwo; z

zimna krwią wszystko poświęcał dla dopięcia swoich zamiarów; nie mogąc się pod obać przelewaiąc niewinną krew, był iednak łatwym do przemiany gdy widział tego potrzebę. Morderstwa zachował wliczbie środków i stosunków politycznych, których wedle swego sposobu uważania rzeczy używał. Martwy na wszelkie szlachetne uczucia; barbarzyństwo było dla niego koniecznym systematem, a zemsta prawem nieodzownem, którego bez wzdrygnienia iako mocnieyszy mógł używać. Powodzenie iego było szczęśliwe, a serce okrutne. Wielki woiownik bez sławy, i monarcha bez rzeczywistéy władzy, był nienawiédzonym, a gwałty i morderstwa przy końcu iego obmiérzłego panowania, sprowadziły naystrasznieysze krwawe zaburzenia, *Nieszpory Sycylyiskie*.

Woysko Konradyna odbywszy wiele przykrych marszów, napotkało wreście zastępy Karola Andyaweńskiego pod własném iego przewodnictwem, około ieziora Tucyńskiego. Tam zaszła pamiętna bitwa. Karol miał za sobą sławę doświadczenie i większą liczbę, wszelako zwycięztwo długo było wątpliwem. Król Arragonii z młodymi Xiążętami dokazywał cudów waleczności; lecz wteyże chwili konradyn uniesiony nierozmyślnym zapałem, rzuca się pomiędzy szeregi osłabionych nieprzyiaciół; Fryderyk bieży za nim, Król Arragonii opuszcza skrzydło zwyciężaiące i niesie pomoc Xiążętom, lecz będąc iuż blizkiem swoiego celu, ugodzony włócznią pada bez zmysłów krwią oblany. Gdy się to działo, młodzi Xiążęta dostaią się w niewolą; za nadeyściem iednak nocy korzystaiąc z ciemności i zamięszania uchodzą. Pogodzinie drugi chronią się w ubogiey chatce. Nie pierwszy to raz weszli do tych skromnych mieszkań iak dawniey odwiedziny ich przynosiły szczęście gospodarzom tak dopiéro weszli błagaiąc gościnności. Zamiast politowania nad biednym losem mieszkańców, zazdrościli owszem ich ubogiego mieszkania, na którem stronne piętra pozostawił los nieubłagany; chcąc się oni w przypadku ucieczką ratować, zostawiaią dachy tylko swoich domów, albowiem rzeczywiste dobro człowieka, niewinność, oszczędność, i wytrwałość w pracy wszędzie i zawsze im towarzyszą. Weyście w siebie samego przez indiwidualne pobudki zdziałane, nader rzadko daie początek sprawiedliwym rozważaniom, a stałych prawideł moralności nigdy zrodzić niemoże; mądrość nabywa się tylko spokoynemi i beztronnemi rozmyślaniami umieiącego zastanawiać się umysłu.

Młodzi Xiążęta kilka godzin przebywszy w téy chatce, uznali nikczemność swego dostoieństwa; lecz żeby im było doniesiono o biorącey górę ich partyi, iędliby się oręża, z całym zapałem wygórowaney ambicyi. Przededniem odziani w ubogie suknie puścili się w podróż, i nieświadomi drogi błądzili po lasach i polach. Ustał szczęk broni, wszystko w głuchem spoczywało milczeniu: zdawało się że sama natura odzyskała upragnioną spokoyność. Nienawiść iednak czuwała, znakomite zbiegi zostali poymani .... poznano ich, odesłano do Neapolu powierzaiąc nieubłaganemu wrogowi, który obudwóch kazał zamknąć w więzieniu. W tak smutnych okolicznościach konradynowi naypierwéy przyszedł na myśl los Henryka króla Arragonii: Powiedziano, że go umieraiącego z placu bitwy, żołnierze unieśli. Konradyn z rzewnemi łzami przyiął te smutną wiadomość; nie mało łez on przelał myśląc o swoiéy matce; o młodey Lidanii, a naybardziéy wystawiaiąc sobie ich smutek na wieść iego poymania. Powoli zaczął tracić nadzieię życia.

Karol miał sekretną radę złożoną z iego stronnikow naypowolnieyszych wszakże na wszystkie bezprawia. Pod pozorem zapewnienia spokoyności w kraiu, niewachano się gwałcić nayświętsze prawa woyny, prawa narodów i samychże monarchów, iednėm słowem wszystkie prawa religii i ludzkości. Smierć młodych Xiążąt wypadło wyrokiem tego sądu.

Młodzi Xiążęta niewiedząc o losie dla siebie przygotowanym, codziennie przechodzili się po tarrasie od strony moża wzniesionym: iednego poranku żołnierz stoiący na warcie, wsunął do ręki konradynowi pismo następuiącéy treści:

„Zginiecie, ieżeli prędką ucieczką nieocalicie waszego życia: na wszystko się narażę, dla oswobodzeni was. Przekupiłem wartę, która ani dzisieyszey nocy wskaże wasze więzienie; wszystko iest w gotowości, zaprowadzeni będziecie na brzeg morza, gdzie oczekuiący statek zawiezie was do Sycylii.”

Filip.

Poznali Xiążęta że to był list *Karola Filipa* syna Xiążęcia Andyaweńskiego, (*) wie-

(*) Dodaliśmy synowi Karola Xięcia Andyaweńskiego drugi imie Filipa, dla odróżnienia go od oyca. Rzeczywiście był cnotliwym. Wstąpił na tron po oycu. Nazywano go Karolem Kulawym.

E

dzieli iak wielce ich szacował ten młodzieniec nayszlachetnieyszego charakteru i powszechnie lubiony, Konradyn i Fryderyk przeięci wdzięcznością, miotani niepokoiem, i unużeni niemogli zasnąć. Wreszcie na godzinę przededniem posłyszeli lekki szmer: sądzili że chciano ich uwolnić, lecz w krótce niebyło iuż żadney wątpliwości ... Idą ... zbliżaią się ... otwieraią drzwi. Sądzili że widzą swoich oswobodzicielów, rzucaią się ku drzwiom z naywiększem poruszeniem radości, które niestety! było ostatniem w ich życiu! ... Zamiast xiążęcia Filipa, uyrzeli szanownego kapłana, który zwolna przybliżył się ku nim ze smutnym i bolesnym wyrazem twarzy.... Wzruszyło to ich niepomału. Kapłan po smutnem powitaniu, doniosł że odkryto zamysł oswobodzenia ich przez Xiążęcia Filipa uknowany, który sam został zamknięty w swoim pałacu, przez obawę aby nie przeciwił się wyrokowi skazuiącemu ich na karę śmierci. Młodzieńcy przyięli te słowa z całą obrazą iaką tylko natchnąć może podobna zbrodnia, lecz obok tego zodwagą naigrawaiącą się z blizkiey śmierci. Kapłan zagłuszony pytaniami niemógł wstrzymać łez donosząc im że w przeciągu czterdziestu ośmiu godzi , powinni się przygotować na smutny koniec; cały ten czas razem z nimi przepędził. Nazaiutrz dowiedzieli się że Xiąże Filip pałaiąc żądzą oswobodzenia ich, chciał zapomocą linyprzez okno dostać się do więzienia, ale przypadkiem lina pękła, a on upadł na ziemię zwysokości i nogę złamał; że oswoie życie wcale się nielękał, lecz tylko niemogąc stanąć na zawadzie mordercom, trapił się i smucił. Przez całą ostatnią noc nieszczęśliwi xiążęta oczekiwali okropney godziny. Słuchali pobożnych modłów czcigodnego kapłana i napisali listy, Fryderyk do swoiey siostry, a Konradyn do matki do Xiążęcia Filipa, w nayczulszych wyrazach składaiąc mu dzięki i prosząc aby oddał iego matce list i pierścień który od niey dostał przy pożegnaniu. Doniosł wswym liscie królowey wszystko czego się podiął dla niego Filip, oświadczaiąc w końcu wdzięczność temu Xiążęciu tak zakończył:

„ Bądź zdrowa naylepsza matko! w chwili „ osiągnienia wieczności, nieżałuię wcale tego „ niepewnego życia, w którem tylko człowiek „ tuła się i które prędko przemiia; lecz płaczę „ raczey nad tobą i przyiacielem dzielącym móy „ los! Gotowym będąc stanąć przed Naywyższym Sędzią, który bezkarnie zbrodni nieprzepuszcza, niewaham przeciw wywieraią„ cemu na mnie okrucieństwa tyranowi, myśląc „ tylko nad srogością przygotowanego dlań wy„ roku wieczney sprawiedliwości .... Bądź „ zdrowa! żyi dla Lidanii, i niechay Lidaniia „ przez swoią czułość stara się zastąpić mnie „ przytobie!

„ Wierzay że dusze nasze połączą się „ w tém mieyscu, gdzie nayczystsza i naytrwal„ sza miłość nazawsze bez obawy niespokoy„ ność pomiędzy nami panować będzie .... „ Niestety! niegoniąc za ambicyą która mnie z „ twego oderwała łona, znalazł bym niebo na „ ziemi .... O szczęśliwe pola Sycylyiskie! „ iak odważyłem się was opuścić? ...

„ Matko naydroższa! która żyłaś dla mnie „ iedynie, iam iest sprawcą twoich udrę„ czeń! ... A ta która miała nazawsze dzie„ lić zemną losy, przestaie bydź moią! Zale„ dwie wyszedłszy z lat dziecinnych, zakwi„ tnie w młodociannym wieku, stanie się nay„ doskonalszą pięknością, kiedy ia będę spo„ czywał wgrobie a wierny przyiaciel, który „ mnie na krok nieodstępował, ten tyle drogi „ przyiaciel, z moiey przyczyny idzie na rusz„ towanie. Ach! żyłem tylko abym był udrę„ czeniem kochanych mi osób! okropne prze„ znaczenie! .. O matko! o Lidanio! na kola„ nach błagam was przebaczcie mi! ... Bądź „ zdrowa nayczulsza matko, bądźcie zdrowe; „ ostatnia myśl moia będzie o was! ....

Kapłan przyiął ostatnią wolą młodych xiążąt, podiął się po śmierci ich oddać Filipowi list i pierścień Konradyna. Religia i ludzkość były rękoymią iego obietnicy, którey dotrzymania nic w świecie nie było zdolnem wzbronić iemu. Na kilka chwil nim ostatni dzień nadszedł, Konradyn i Fryderyk wsparci na kręwędzi okna więzienia, z zadumieniem spoglądali na obszerność niebios.

„ Patrzay, rzekł Konradyn, to nasza prawdziwa Oyczyzna to iest kres niebezpieczney „ podróży! .. Ja mam dopiero lat szesnaście, „ dobrze więc że przebyłem nayszczęśliwszą „ część życia ludzkiego! a koronę nieśmiertel„ ności otrzymam, niepotrzebuię walczyć i po„ konywać zdradzieckie namiętności! ... Ah! „ Fryderyku, mówił daley, straszliwa burza kła„ dzie koniec naszemu istnieniu, ale razem o„ chrania nas od gorącey nawałnicy namięt„ ności” .... Wymawiaiąc te słowa rzuca wzrok na błękit niebios i drży ... Widzi ostatni raz wchodzące dla siebie wschodzące słońce .... W krótce to niebieskie światło niebędzie dla niego iaśniało. ... Widzi całą

naturę wychodzącą z łona ciemności rozjaśniaiących się ożywiaiącą się, zarazem daiącą życie i ruch! . . . Słyszy nanowo rozpoczynaiące się szczebiotanie ptaków, a zeszczytów gór wyniosłych i oddalonych słyszy tony samotnych pasterzów, a wonią kwiatów lekkim powiewem wiatr do niego przynosi! . . . Odkrywa się oczom iego obszerne morze, niesiona okręt z rozpiętemi żaglami, chibaiący się wspaniale po wodzie. Niestety! zapewne ten okręt do Sycylii zmieża. Nieszczęśliwy Konradyn poglądaiąc na ten zachwycaiący widok, oczekuie chwili swego przeznaczenia, godzina uderza . . . Kilka momentów iest całą iego przyszłością, za kilka momentow czeka go rusztowanie.

Wtém znagła łoskot zaieżdżaiącego powozu na dziedziniec fortecy, rozległ się po przestrzałych murach zamkowych. Zadrżeli xiążęta.... Heroizm nieosłabia natury, owszem dzielnieyszym iest wskutku, bo ią pokonywa. Przyiacielu! zawołał Konradyn, patrz doczego nas przywodzą płonnę uroienia o sławie, które nas zaślepiły. Ach! odpowie Fryderyk, przez twe nieszczęścia, prawa i odwagę, sława zawsze będzie towarzyszyć twoiemu imieniu; ia zaś będę sławnym że umrę przytobie. Wteychwili wchodzą officerowie od straży, milczący z weyrzeniem surowém, maiący na ręku czarną krepę przewizyiną... Jdźmy, rzecze Konradyn tonem smutnym, wyprzedzaiąc offiicierów maiących obowiązek prowadzenia ich. Wyszli z więzienia śmiałym krokiem: rozkazano im wsiąść do żałobnego poiazdu, który ich zawiózł do kościoła Karmelitów na rynku w Neapolu.

Karol Audyaweński, tak iak każdy despota, z duszy pogardzaiący ludem, sądził że podobna będzie usankcyonować krwawą tyranią w oczach pospólstwa, aktem religiyném; a domięszaiąc bezbożney i obmierzłey zniewagi Bóstwa, z okrucieństwem rozkazał smutnym ofiarom, bydź przytomnemi obchodowi żałobnemu dla nich sprawionemu: a tak nieprzestaiąc na śmierci, nowy dla nich wynalazł rodzay męki; przed odięciem życia, kazał im żywym obeyżźć grób, który po śmierci ma bydź ich udziałem; widziano z politowaniem tych nieszczęśliwych w całey sile młodzieńczego wieku, na całonie grobowym słuchaiących z pobożną starością, *modlitwy dla umarłych o pokóy ich duszom.* Potym smutnym obrzędzie, rozwarły się podwoie świątyni pańskiey, zaprowadzono ich na rynek napełniony iuż pospólstwem, które tłocząc się dla uczynienia wolnego przeyścia, otwierało oczom ich widok rusztowania oczekuiącego na nich.... Uyrzawszy to Konradyn, puścił rękę przyiaciela, sam poszedł naprzód i podwaiaiąc kroki, śmiało stanął na rusztowaniu: nic mu to niekosztowało; patrzano nań: ten rodz: odwagi potrzebuie świad. Nieszczęsny Konradyn przechodząc odbierał oznaki czułości i przywiązania, które świadczyły łzy i smutne westchnienia przytłumienia obawą ale obawą powszechną. Chciano mu dopomódz, do wstąpienia na rusztowanie. Nie, odpowiedział, niepotrzebuię aby mnie w spierano: dla niewinności i cnoty, mieysce na które prowadzą te stopnie, lepszém iest nad tron przywłaszczyciela!... Wstąpiwszy na rusztowanie, uściskał Fryderyka mówiąc: mam nadzieię że to ostatnie uściśnienie nie iest ostatnim pożegnaniem. bo dusze nasze rychło połączą się w ieczności!... Na te słowa padaiąc nakolana i podnosząc ku Niebu ręce, o matko! zawołał, o Boże! Były to ostatnie iego słowa; topór śmiertelny głowę iego odrzucił ku negom przyiaciela; on podnosi ią z zapałem i rzuca rękawiczkę pomiędzy pospólstwo wymawiaiąc te słowa: *Chwała i szczęście mścicielowi Konradyna (historyą)* dokonawszy tego Fryderyk odebrał cios śmiertelny, który go z przyiacielem połączył.

Jeden z widzów ośmielił się podiąć rękawiczkę; zniknąwszy wtłumie, opuścił Neapol i zaniósł ią skrawioną królowi Arragonii, Monarcha ten nie umarł z ran swoich; przez dni kilka powątpiewaną o iego życiu, nakoniec wyszedł z niebezpieczeństwa; był wszakże znacznie słabym. Szlachetnem uczuciem powodowany poprzysiągł zemste popiołom nieszczęsnego Konradyna, i zaraz dał rozkaz zgromadzenia się swoiemu woysku, naczele którego chciał stanąć przeciwko okrutnemu Karolowi Audyaweńskiemu (histo:)

Tak było, kiedy mały statek przywiózł do Sycylii smutną wiadomość o przegraney pod *Lys.* Królowa nieprzypuszczaiąc w myśli smutnego następstwa, pocieszała się owszem tą wiadomością, wnadziei że Konradyn żyie ieszcze iż nie iest raniony; Zwróciła więc wszystkie swoie chęci i starania na uwolnienie go; kazała okręt skarbami naładować na iego wykupienie, i popłynęła szpiesznie do Neapolu. Szybko i pomyślnie poszła żegluga: uyrzawszy piękny port Neapolitański, niemogła ukryć swey radości. Ja będę go ieszcze oglądała! mówiła, usłyszę go mówiącego, uściskam i do Sycylii zawiozę!... Nareście przybywa do portu, wysiadłszy z okrętu: napotyka donoszących iey te smutną wieść!... Już od dwóch dni Konradyn nieżył. Elżbieta zemdlona pada na ręce swych niewiast!... Cpu-

E*

szcza wreście te smutne brzegi, pieniądze zaś które na okup syna przywiozła, zostawia Karmelitom na wieczny fundusz na żałobne nabożeństwo. Dopełniwszy tego bogoboynego uczynku, strapiona osłabła na siłach, bez odwagi, pozbawiona pociechy i nadziei, opuszcza spiesznie nieszczęsne brzegi i do Sycylii powraca. (*)

We dwa miesiące po powrócie Królowey do Palernu, doniesione że król Arragonii na czeli woyska mszcząc się za krew niewinną Konradyna, idzie probować niepewnego losu woyny. Niestety! zawołała królowa, te strumienie krwi, czyż będą wstanie przytlumić moie śmiertelne boleści! Zemsta niepowróci mu syna! . . . .

Rzeczywiście Król Arragonii przystąpił pod Neapol. Karol Audyaweński nietracąc czasu, zbiera swe woysko; a xiąże Filip iuż uleczony ze swego skaleczenia, miał poruczone znaczne dowództwo. Xiąże ten, będąc iedynakiem, kochany od oyca, naraził na niebezpieczeństwo życie swoie wnadziei uratowania nieprzyiaciela swego niewinnie cierpiącego; był iednak równie mężnym stawaiąc w obronie oyca i państwa, przez strasznego nieprzyiaciela napadnionego. Niedaleko Neapolu ta bitwa miała mieysce. Henryk Król Arragonii rozkazał wyryć na puklerzu te słowa: *mściciel Konradyna.* Wpoczątku potyczki, uyrzawszy Karola Audyaweńskiego, przeciska się aż do niego, pokazuie puklerz wołaiąc przywłaścicielu i morderco drżyi, same niebiosa dzisiay walczą przeciw tobie! drżyi a udręczenia twoie muszą uśpić odwagę! . . . Na te słowa król zbladł . . . Henryk z ręcznem uderzeniem rani go i obala. Filip bieży mu na ratunek, wre bitwa— Król czuie swoię ranę coraz powiększaiącą się, a krew broczy mu żelazną zbroię, powoli blednieie i traci przytomność, zdaie się mu że widzi cień Konradyna przesuwaiący się pomiędzy szykami swoich mścicielów; strach go ogarnia, i wchwili, kiedy szczęście zdawało się na iego stronę przechylać, pierzcha z pomiędzy z dumionych szeregów.

Naprożno Filip cudów waleczności dokazuie, Karol większą część za sobą uprowadza, niknie i wszystko się rozprasza. Sam Filip nieulękniony nieustępuie placu królowi Arragonii, który odnosi nad nim zwycięztwo i bierze wniewolą iedynego syna mordercy Konradyna (*historyczne.*) Henryk z woyskiem zwycięzkiem prowadzi ieńca na brzegi morza lecz bydź w pogotowiu okrętowi uzbroionemu, daie rozkaz od płynienie do Sycylii, gdzie miano dostawić syna Karola Audyaweńskiego w ręce królowey, aby mogła samowolnie rozsądzić iego losem. (*historye.*)

Filip przybywa do Palermo, staie w palacu, a woysko dostawić go obowiązane za straż mu służy. Xiążę uzbroił się wodwagę przeciwko wszystkiemu co może natchnąć rozpacz i zemsta. Nieodesłał był ieszcze królowey pierścienia i listu Konradyna, dla tego że nieznalazł dogodney zręczności; lecz nosił zawsze przy sobie ten drogi zakład. Naywiększa stałość iego charakteru niedozwoliła ukazać tego w tak wielkim niebezpieczeństwie. Nie, zawołał, byłoby to prosić o łaskę, a tak gorliwość moia byłaby płonną; kto może wiedzieć czyli strapiona matka, zemstą oddychaiąc, niebędzie myślała że chciałem usłużyć iey nieszczęsnemu synowi, dla uniknienia iedynie niesławy przez postępek oyca, który go życia pozbawił, lub żebym miał korzyść wprzyszłości! .... Nie, ieżeli iey uczucia rządzić będą mem życiem, ten list i pierścień po moiey śmierci odbierze. . . .

Wierny swoiemu postanowieniu Filip nic nie mówi królowey, i w milczeniu oczekuie nagotowanego losu. Elżbieta pewną była że niebędzie mogła bez wzdrygnienia patrzeć na xiążęcia prawie iednego wieku z Konradynem, a syna nieludzkiego wroga. . . I ledwie wkilka dni kazała go do siebie przywołać.

Nayokropnieysze przeczuwania miotały sercem Filipa, idącego do Królowey, tak sprawiedliwie obrażoney; sądził że usłyszy te wymówi i przekleństwo iakieby należały Karolowi Audyaweńskiemu, officerowi od straży zaprowadzili go do pokoiu Elżbiety, którą znalazł samę ze smutną Lidanią.

Filip utykał nieco na nogę, od tego przypadku kiedy niemógł przynieść żądaney pomocy Konradynowi, miał iednak zawsze wspaniałą postawę. Jak byłaby Królowa wzruszoną gdyby mogła wiedzieć to co dla iey syna uczynił! .. Filip wolnym krokiem postępował i pozdrowiwszy Królowę, stanął przed nią w milczeniu. Królowa zbladła, Lidania zakryła twarz rękami, przez chwilę cichość panowała nareszcie Elżbieta poglądaiąc na Filipa oczami zalane-

(*) Wszystkie te okoliczności godne są z historyą: Na rynku Neapolitańskiem iest dotąd gruppa wyobrażaiąca śmierć nieszczęsnego Konradyna: A w kościele Karmelitów znaydhie się statua zbiałego marmuru wystawiaiącą Królowę matkę, trzymaiącą wręku worek z pieniędzmy przeznaczonemi na okup syna które rzeczywiście mnichom zapisała.

mi łzami, xiąże, rzekła przerywanym głosem iesteś wolnym bez okupu; poydź, powiedz nieludzkiemu twoiemu oycu, który mię nayniesz częśliwszą matką uczynił; że takim sposobem mści się na swoich nieprzyiaciołach Królowa chrześcianka (historyczne). Na te nadspodziwane wielkomyślne słowa, Filip zbliżaiąc się do królowéy na klęczkach oddaie iéy list i pierścień Konradyna, potém powstaiąc oddaie Lidanii krótki list iéy brata... Elżbieta spłakana szybko przebiega pismo i smutne, które potém codziennie do śmierci czytywała... Lidania przeczytawszy swóy bilet rzuca się do Filipa, i zwygórową wdzięcznością, pada na kolana chcąc uściskać złamaną nogę xiażęcia w nadziei ocalenia Konradyna, w téyże chwili Królowa osłupiała rzuca się w obięcie Filipa wołaiąc: o drogi i szlachetny xiąże!... i zemdlała na iego ręku. (*)

Sposób leczenia drzew owocowych i leśnych, drzew i krzewów exotycznych, zbolałych lub uszkodzonych, odmładzania starych odżywiania spróchniałych i nadsuszonych.

Ogłoszony z polecenia rządu Angielskiego, przez W. FORSYTH.

Troskliwość Anglików o wydoskonaleniu leśnictwa i o grodnictwa, która nieocenione ziednała ich kraiowi korzyści we względzie budownictwa kunsztów, rzemiosł, wygody, i przyiemności, stała się oraz przyczyną wielu ważnych wynalazków, maiących w celu zachowania od zniszczenia płodów roślinnych iakiemi wyposarzyło Anglią w części przyrodzenia, w części zaś usiłowania u mieszkańców wsparte związkami władztwa i handlu rozszerzonemi we wszystkich częściach świata.

Między temi wynalazkami nieposlednim zaiste, iest odkryty przez Wilchelma *Forsyth* sposób leczenia drzew uszkodzonych przypadkowo lub skutkiem chorób, którym drzewa tak iak inne ciała organiczne są podległemi; iako też odmładzania i odżywiania tych, które postradały z przyczyny starości część sił żywotnych, lub przez sprochniałość i zbutwienie znaczny ilości części swych składniczych pozbawione zostały.

Pierwsze doswiadczenia przekonywaiące o użyteczności tego wynalazku czynił *Forsyth* na drzewach owocowych w własnym ogrodzie, w Chelsea; gdy zaś powierzonym został dozór nad zwierzyńcem Królewskim w *Kensyngton* blisko Londynu, nastręczyła mu się sposobność do czynienia doświadczeń na drzewach leśnych kraiowych i exotycznych, między któremi były gatunki delikatne z dalekich kraiów sprowadzone, iako też drzewa bardzo stare, znacznie uszkodzone, i zbolałe.

Doświadczenia czynione na tylu drzewach różnorodnych i w tylu przypadkach odmiennych, skutkiem naypomyślnieyszym, skłoniły kommisarzów wyznaczonych z parlamentu do rozpoznawania stanu dochodów korony, do żądania; aby Parlament zesłał delegacyą dla przekonania się o rzeczywisty użyteczności tego wynalazku; która gdy doniosła izbom seymuiącym że wynalazek wspomniony stać się może nader korzystnym tak dla dobra powszechnego iako też dla dobra osób poiedyńczych, Król Jmć wyznaczył stosowną nadgrodę P. *Forsyth*, wynalazek zaś iego ogłosić rozkazał.

Pismo obiaśniaiące sposób postępowania P. *Forsyth* w leczeniu drzew, znalazło wziętość powszechną, i zostało przełożone na rozmaite ięzyki. Następnie zaś nadeszły doniesienia z północnych okolic Rossyi i z Indyów Wschod: stwierdzaiące, skuteczne iego użycie w kraiach położonych pod strefą nayzimnieyszą i naygorętszą; z innych doniesień powzięto wiadomość że przywrócona została za pomocą tego wynalazku, krewkość pierwotna Dębom, lat 400 przeszło starym, i w odziomku zmoszałem; że wynalazek ten, użyty w plantacyach drzewa Cynamonowego, ziednał niepospolitą korzyść, ułatwiaiąc odmłodzenie kory, która stanowi wartość tych drzew i znakomity przedmiot handlu.

Gdy więc wszelka wątpliwość względem użyteczności rzeczywistéy tego wynalazku usuniętą została, i doświadczenia liczne i wielokrotnie stwierdziły iego stosowność do drzew wszelkiego rodzaiu, iako też przydatność w każdém miey-

---

(*) Łagodność Bochatyrska królowéy dla syna Karóla Audyaweńskiego iest czynem historycznym, ale postępek Filipa dla Konradyna iest zmyślony.

seu, bez względu na rozmaitość strefy i odmiany w temperaturze, wątpić nie mogę iż wyciąg z obszernieyszego pisma P. *Forsyth* w tém przedmiocie, który ziomkom przedstawiam pozyska ich zadowolenie, zwłaszcza w czasie obecnym gdy rozszerzona między nami oświata wróżyć pozwala że to wszystko co kraiowi korzyść ziednać może, oboiętnem dla nich niebędzie.

Korzyści wynikaiące z wynalazku P. *Forsyth*, nie mogą bydź w prawdzie tyle ważnemi i tyle powszechnemi w Polszcze, ile niemi były dla Anglii, ponieważ zamożność kraiu naszego w lasy złożone z drzew rodowitych, i zupełny niedostatek drzew obcych przyswoionych, uwalniaią nas od potrzeby troskliwego pielęgnowania drzew poiedyńczych, które stało się nieodzownem dla Anglików zagrożonych zupełnym niedostatkiem drzewa, ieśli by nie zaradzali mu starannem utrzymywaniem zabytków po lasach od dawna zniszczonych iako też zaprowadzaniem kultury drzew obcych celuiących własnościami znakomitszemi. Z innego atoli względu, wynalazek o którym mówię nader interessuiącym dla naszych ziemian bydź powinien, gdy podaie im środek łatwy do zachowywania drzew owocowych, podlegaiących w kraiu naszym mroźnym i narażonym na przemiany gwałtowne w stanie temperatury, licznieyszym nierównie przypadkóm, i prędszemu zniszczeniu, niżeli doświadczaią ich pod łagodnem klimatem Anglii należy nakoniec mieć na względzie że hortikultura czyni postęp spieszny w kraiu naszym, że część téy nauki zastosowana do przyozdobienia siedlisk wieyskich znalazła zwolenników gorliwych w niektórych, iego okolicach, mianowicie w prowincyach południowych, gdy więc wyniknie z tąd niezawodnie większe namnożenie ogrodów i plantacyów tak pożytecznych iak też stroynych, które troskliwego potrzebuią pielęgnowana i z czasem w zbogacone zostaną drzewami obcemi, pożyteczną zaiste będzie rzeczą obeznać się wczasie z sposobem zachowania ich od szkody i ratowania w potrzebie.

Wzgląd na te okoliczności skłonił mię do ogłoszenia drukiem niniéyszego pisemka, utwierdziła mię zaś w tém przedsiewzięcie uwaga, że metoda iakiéy P. *Forsyth* podał zasady, ugruntowana iest na srodkach tak snadnych, i tak mało kosztownych, iako też na postępowaniu tak prostém. iż każdemu zrozumiałą i dla każdego łatwą bedzie.

Metoda wspomniona zasadza się na dwoiakim sposobie postępowania, iako to; na czynnościach przy gotowawczych i na czynnościach stanowczych i ostatecznych.

Pierwsze maią w celu usposobienie drzewa do przyięcia środków uzdrawiaiących, drugie maią w celu użycie tych środków obiedwie atoli są tak ścisle z sobą połączone, iż skutek ich zawisł od pilnego ich zachowania. Zachodzi przecie nieiaka różnica w zastosowaniu tych środków do drzew owocowych i do drzew leśnych, wynikaiaca z tąd, że spodziewana korzyść z drzew owocowych wskazuie potrzebę staranności o ich urodzayność, gdy przeciwnie pielęgnowanie drzew leśnych ten tylko cel ma w przedmiocie, aby zabezpieczoną została ich trwałość, i powiększona była massa części ich organicznych, co stanowi ich przydatność do budownictwa i do rzemiosł, a tém samém rzeczywistą ich wartość.

Następuiące opisanie metody P. *Forsyth*, wyiaśni, które są środki przygotowawcze. a które ostateczne, iako też zachodzącą różnicę w ich użyciu stosownie do odmiennego przeznaczenia drzew.

Zwyczayną i bezpośrednią przyczyną chorób i kalectw którym podlegaią drzewa, iest nieostrożne postępowanie ścinanie ich w lasach, iako też nieumieiętnie ich obcinania w ogrodach.

Zdarza się także że gwałtowne mrozy a w kraiach położonych pod strefą gorącą upały nagłe i długo trwaiące, z rządzaią spękanie się drzewa.

Rozszczypanie pnia oderwanie gałęzi i złamanie wierzchołka są przypadkami równie szkodliwemi i pospolitemi; spróchniałość i wyschnięcie wynikaią nakoniec niekiedy z organizacyi poziomu działaiącéy w szkodliwym sposobie na wytrawność soków i na ich obieganiu.

Skaliczenie drzewa pociąga za sobą gniliznę i sprochniałość gdy otwór rany ma taki kierunek względem pnia iż snieg, woda deszczowa i kurzawa osadzać się w niey mogą, staie się zaś przyczyną gangreny i raka gdy otwór rany ma kierunek pionowy wystawiaiący ią na działanie promieni slonecznych, pomiot wiatru i zagnieżdzienie się niektórych roślin pasorzytnych, iakiemi są mchy i gąbki drzewne w niektórych drzewach owocowych lekke zadrasnięcie zrządza płynienie soków w postaci z gęszczoney czyli gummy.

Skoro więc widzieć się zdarzy drzewo skaliczone bądź przypadkowo bądź z umysłu, lub też zachodzi potrzeba odcięcia gałęzi, zapobieżyć należy natychmiast wynikaiącym z tąd skutkom szkodliwym przez obłożenie rany maścią czyli mastykiem przyrządzonym w sposobie następuiącym:

Weźmiesz garniec lub większą ale zawsze uproporcyonować się daiącą do dalszego podziału materyałów kompozycyą tą składaiących miarę krowieńcu, pół garca starego tynku sufitowego, pół garca popiołu drzewnego, i 16tą część garca czyli kwaterkę piasku rzecznego lub polowego, i zmieszasz dokładnie z sobą te materyały, zachowawszy iednak ostrożność aby tynk, popiół i piasek przesiane zostały przez gęste sito, w przód niżeli użytemi zostaną, dla odłączenia wszelkich obcych przedmiotów. Po długim przerobieniu tey mieszaniny łopadką drewnianą, utworzy się massa lepka nieco podobna do kleystru który użyć można maści lub plastru; korzystnieysze atoli będzie iey użycie w kształcie płynu, ponieważ chwyci się szczególniey drzewa nie tamuiąc iednak bynaymniey odrastanie kory. Roztwożyć przeto należy gąszcz przysposobiony w sposobie opisanym powyżey, moczem bydlęcym i wodą mydlaną, dodanemi w takiey proporcyi. aby wynikł z tego płyn, tyle iednak gęsty iżby wygodnie pęzlem malarskim naniesiony, i rozpoztarty bydź mógł.

Maiąc przygotowany mastyk, należy przysposobić drzewo skaleczone do iego przyięcia, to iest, ieżeli ma bydź odcięta gałąź, przycięty pień, lub też uschła albo nadpsuta część iaka drzewa uprzątnięta, potrzeba doskonale wygładzić nożem ogrodniczym, lub innym narzędziem bardzo ostrym mieysce w którém przytykała część odięta do drzewa, zaokrąglić w tém mieyscu korę i uczynić ią ile bydź może cienką, poczém naniesie się na ranę mastyk powyżey opisany za pomocą pęzla. Gdy płyn ten równo i tak dobrze na powierzchni rany rozpostarty został, iż drzewa bynaymniey nie widno, i powłoka wynosi około 1 6 części cala, bierze się stosowną do wielkości rany ilość proszku złożonego z pięciu części popiołu drewnianego i iedney szóstey części popiołu z kości na popiół spalonych, który przed zaczęciem operacyi przysposobić należy i dla wygodnieyszego użycia

Wzwyczayney piaseczniczę zachowywać można i posypuie się tém proszkiem całą powierzchnią płynem powleczoną póki takowa należycie proszkiem pokrytą zastanie.

Po upłynieniu pół godziny, w którym to czsaie proszek naciągnie znaczną ilość wilgoci, posypuie się nim powtórnie, ranę, przytłacza się go ude rzaiąc lekko dłonią, i potąd ponawia się posypywaniu pokąd cała powierzchnia rany nie okaże się okrytą skorupą gładką i suchą, maiącą wiele podobieństwa do tynku naniesionego na ścianę, i dobrze zatartego. Dodaie się do tego proszku gips palony i miałko utarty w równey ilości z popiołem to iest sześć części popiołu i sześć części gipsu ale w tém tylko przypadku gdy operacyia odbytą bydź ma na gałęziach znaczney grubości, lub na pniu maiącym więcey niżeli 5 cali miąższości, lub gdy rana ma znaczny roztwór, w tém bowiem przypadku sączenie się soków i działanie deszczów na powierzchni tak obszerney, wstrzymywać należy materyałem opieraiącym się nayskuteczniey wciskaniu się wilgoci, który by iednak nie miał w sobie żadnego tłuszczu ani też części żywicznych. Użyć można w niedostatku tynku sufitowego wziętego z starych budynków który nie wszędzie i nie zawsze mianowicie w mieyscach oddalonych od miast znayduie się, kredy utartey na proszek, lub wapna gaszonego, takiego, które od czterech przynaymniey tygodni należycie zlasowane zostało.

Wiedzić też należy że wspomniony mastyk postradał by w części właściwą sobie skuteczność gdy wystawiony był na działanie powietrza, skoro więc przysposobiona została większa iego ilość niżeli spotrzebowaną bydź może, zachowany bydź powinien do dalszego użycia w naczyniu glinianém polewanym, które napełnione bydź ma moczem bydlencém w takiey ilości aby mastyk zupełnie pokryty nim został.

W miarę odrastania kory, co oznacza pierwsze działanie przyrodzenia w celu zagoienia rany zadaney drzewu powleczenie mastykowe przyłożone do rany odstawać będzie wszędzie gdzie kora wznosić się zacznie, z czego wyniknąć może szkodliwe wciskanie się powietrza i wilgoci atmosferyczney do rany, zapobiegać przeto należy troskliwie takim skutkom, obciskaiąc niekiedy a mianowicie w dni dżdżyste te powleczenie dłonią, z potrzebną atoli ostróżnością aby nie skruszyć ie, lub nie poruszyć z mieysca.

Opisany powyżey mastyk, połącza w sobie własności, nieodzownie potrzebne do skutecznego wspierania przyrodzenia w działaniu dążącém do uleczenia drzew uszkodzonych, ponieważ lepkość iego, albo raczey złączenie przedmiotów z których składa się, iest tak wielkie, iż nie podlega zgoła rozpadaniu się w upały, opłokanie w czasie slotnym, odstawanie gdy ściśnięty zostanie mrozem; nie przepuszcza zgoła wilgoci skutkiem osuszaiącey swey własności; tamuie zupełnie wciskanie się powietrza skutkiem ścisłego przylgnięcia do drzewa; ma przytem tak umiarkowaną oporność przeciw silenin się soków wznoszących się w drzewie dla zalania rany, iż nie utrudza bynaymniey porastania kory i następnie wypełnienie się rany drzewem świe-

żém; są to dogodności na których zbywa zupełnie lub w części wynalezionem dawniey mastykom i tak zwanem maściom ogrodniczym, złożonym z gliny lub z iłu pomięszanym z krowieńcem, lub też z materyałów tłustych żywicznych, gummowych i klijowatych pomięszanych z gliną, z kredą, z mąką, z iłem i t. p. Nie na tem atoli ograniczaią się zalety właściwe wynalezionéy przez P. Forsyth kompozycyi, pominąwszy bowiem dogodność wynikaiącą pod względem mechanicznego działania, z łatwości w nanoszeniu téy za pomocą pęzla, przezco równiey i gładziey rozpostartą bydź może i wydrążenia naydrobnieysze zapełnie, a tém samém do powleczenia kory chrapowatéy ma widoczną przydatność, co w wielu okolicznościach ważną stanowi zalete, doświadczenie dowiodło, iż ma własność ożywiaiącą i czyszczącą, na podobieństwo plastrów ciągnących, których sztuka lekarska używa ku pomocy ciała ludzkiego, w przypadkach gdy zepsute soki wyprowadzić a zarażone niemi członki zasilić i roziątrzone rany goić zamierza. Jakoż okazuie się, że gdy mastyk wspomniony przyłożony zostaie do drzew obfituiących w soki ostre, iakiemi są dęby, jabłonie, drzewa morelowe i inne, a zarażonych rakiem lub gangreną, zaród choroby przedziera się przez powłokę mastykową i osiada na niey w kształcie proszku czerwonawego, podobnego do rdzy, chwytaiącéy się żelaza lub miedzi, który zdeymować się daie. Taki skutek nie następuie nigdy przy użyciu mastyków innego rodzaju, i nie był zgoła znany przed ogłoszeniem wynalazku P. Forsytch.

Gdy więc obmyślony już został środek niezawodny do goienia ran zadanych drzewom, należałoby przyiąć za zasadę że po nastąpionem obcięciu iakiey kolwiek części drzewa, czyli to w zamiarze powiększenia iego rodzayności lub dla nadania mu pewnego obranego kształtu, co w kulturze drzew owocowych iest czynnością zwyczayną, lub też dla odięcia gałęzi zeschłych lub uszkodzonych, co w aleach którémi opaczne bywaią drogi w ogrodach stroynych i w zwierzyńcach periodycznie uskutecznić wypada na drzewach leśnych, swoyskich i exotycznych, lub nakoniec dla wzmocnienia i powiększenia miąższości pewnéy części drzewa maiącéy z przyrodzenia kształt stosowny do niektórych przedmiotów budownictwa lądowego i morskiego, co w kraiach gdzie leśnictwo przyszło do wyższego stopnia doskonałości, praktykuie się niekiedy na drzewach okrągło-liściowych mianowicie na dębach, opatrzenie rany wynikłéy z cięcia i obłożenia iéy natychmiast mastykiem wyżéy opisanym, iak iest iedynym środkiem do zapobieżenia dalszemu kalectwu, z którego z czasem zupełne zniszczenie drzewa wynikać zwykło, tak też bydź powinno nieodzownie odbytem. Jakkolwiek bowiem zdarza się niekiedy, iż siły żywotnie drzewa przemogłszy skutki towarzyszące skaleczeniu działaią tak silnie iż rana zamyka się i drzewo odzyskuie czerstwość pierwiastkową, było by przecie wielkiem błędem spuszczać się na działanie natury i usuwać iéy pomocy łatwy i niezawodny, czego zaiste żaden gospodarz przezorny, żaden roztropny ogrodnik, czynić nie powinien. Jakoż doświadczenie przekonało dostatecznie, że takiéy oboiętności albo raczéy takim płonnem nadzieiom przypisać należy zniszczenie periodyczne drzew naypięknieyszych, które uratowane bydź mogły, przy użyciu łatwéy metody w goieniu ran opisanéy powyżéy.

Wszelkie skaleczenie drzewa któremu przyrodzenie nie zaradziło bezpośrednie, lub którego skutkom nie zapobiegła sztuka, staie się przyczyną troiakiego rodzaiu chorób, iako to gangreny, raka, lub uschnięcia. Gnilizna iest ostatnim periodem dwóch pierwszych chorób, zmorszałość zaś bywa zwyczaynym skutkiem uschnięcia, mianowicie w drzewach okrągło-liściowych; dla czego też wydarza się nayczęściey, że drzewa uschłe iakkolwiek długo ostać się mogą na pniu, rzadko kiedy iednak do budownictwa lub rzemiosł przydatnemi bywaią. Postęp tych chorób bywa powolnieyszy lub spiesznieyszy stósownie do sił żywotnych właściwych każdemu rodzaiowi drzewa, iako też do większego lub mnieyszego uszkodzenia iakiego doznało drzewo; szerzenie się choroby bywa też powiększone z przyczyny położenia i kształtu rany. Rany wynikaiące z roszczepania pnia, są nayniebezpiecznieyszemi, ponieważ dozwalaią wciskania się powietrza, wilgoci i kurzawy w części środkowe drzewa. Rany wynikaiące z oderwania gałęzi maiącéy kierunek pionowy względem postawy pnia są równie niebezpiecznemi; ponieważ tworzą iak by lejek przez który woda sączy się w drzewo; takim ranom przypisać należy gniliznę która pożera częstokroć drzewa niewidocznie, i w tedy dopiero dostrzeżona bywa, gdy osłabione wyniszczeniem części organicznych drzewo wywraca się i okazuie wypróchniały i wydrążony pień który utrzymywał się dotąd za pomocą kory i małéy ilości bieli. Rany wynikaiące z obłupienia kory wewnętrznéy (liber) pokrywaiącéy bezpośrednio części drzewne, staią się przyczyną

gangreny lub raka; gangrenę zwiastuie sczerniałość pokrywaiąca ranę, po którey zwykle następuie uschnięcie; rak zaś, poznawać się daie po trupieszeniu drzewa i cząstkowém odrywaniu się części zarażonych; ten rodzay słabości bywa naypospolitszym, i trapi nadewszystko drzewa których soki są ostre. Uschnięcie wynika zwykle z wad właściwych poziomowi na którym stoi drzewo, ma przeto swoie gniazdo między korzeniami; téy to okoliczności przypisać należy, że niektóre tylko drzewa usychaią gdy inne obok nich stoiące pierwiastkową czerstwość zachowały, co wynika z tąd, że rozszerzone korzenie pierwszych przedarły się do warstwy ziemi napoioney szkodliwemi sokami, gdy tém czasém korzenie drugich wzięły kierunek odmienny lub mniey głęboko zapuściły się, w ziemię. Podlegaią też drzewa usychaniu przypadkowemu, które zrządza mróz w kraiach zimnych a upał zbyteczny połączony z długo trwaiącą suszą w kraiach gorących. Uschnięcie bywa też niekiedy skutkiem starości, stosownie do praw zamierzonych przyrodzeniu, które tworzy i roztwarza, płodzi i umarza koleyno; w takim przypadku uschnięcie pokąd nie doszło do ostatecznego kresu, poczytane bydź powinno za chorobę, czyli raczéy za niemoc niebezpieczną. Uschnięcie zupełne iest stanem śmierci, uschnięcie częściowe iest tylko kalectwem, które zapowiada bliskie zniszczenie dotkniętego nim drzewa.

Takim chorobom usiłował zaradzić i zapobiegać P. Forsyth i szczycić się może z pomyślnych skutków w przedsięwzieciu tak trudném. Nayważnieysze iego doświadczenia w tém przedmiocie, czynione były na drzewach starych, tak głęboko przeiętych rakiem, iż mała tylko pozostawała ilość drzewa zdrowego, przytykaiącego bezpośrednio do kóry. W takim przypadku dobywał za pomocą narzędzi wyobrażonych na przyłączonéy tu tablicy pod liczbą pierwszą i drugą, rdzeń strupieszały, nie razem iednak aby zbytecznie nie osłabić drzewa, ale częściowo, i oczyszczoną tym sposobem część od wszelkiéy gnilizny pokrywał opisanym powyżéy mastykiem. Skoro okazały się zwyczayne ślady polepszenia które poznawać się daią z porastania kóry w kształcie wałeczka żółtawego, i świeżych narostków w głębi rany, odeymował większą ilość drzewa strupieszałego które podobnie pokrywał mastykiem z taką iednak ostróżnością aby powleczenie to odłączało zupełnie części zdrowe od zarażonych, dla czego też zostawiał zwykle między niemi przedział dość spory, czyli otwór dwa lub trzy całe szerokości maiący, z którego próchno wyięte, lecz rowek pozostały mastykiem nie był pokryty. Zachowanie tego przedziału iest nieodzownie potrzebném i ma cel dwoiaki: naprzód, aby mastyk który iak wzmiankowałem wyżéy ma własność ciągnącą nie napoił się zarazą i nie udzielił iéy częściom oczyszczonom; powtóre: aby części mastykiem pokryte nie były tamowane w rozprzestrzenianiu się, które towarzyszy odradzaniu się drzewa świeżego, znayduiącemi się w bliskości częściami spróchniałemi. Koleyne porastanie drzewa świeżego okazuie kiedy i iak wiele odeymować należy drzewa zbolałego. Tém sposobem postępuiąc, oczyści się z czasem rana z wszelkiéy próchnizny, a wypełni się drzewem świeżém i zupełnie zdrowém tak dobrze, iż pień nietylko że odzyska swą miąższość, ale nawet w odrodzoném drzewie żadnych nie pozostanie śladów kalectwa, co nie zawsze zdarza się gdy przyrodzenie własnemi siłami uleczyło drzewo, iak łatwo przekonać się można przy przerzynaniu drzew na bale lub deski, które ieżeli były spękane od mrozu, lub rozszczepane przez burzę, a potém zrosły się, wykazuią przecię krésę czyli pręgowatość koloru odmiennego różniącą się nawet niekiedy miękością lub twardością, od innych części drzewa, która zaymuie całą przestrzeń zagoioney rany, co w drzewie przeznaczoném do budowy lub do rzemiosł bywa wielką wadą. Leczenie drzewa spróchniałego w sposobie powyżéy opisanym trwać może dwa lub trzy lata, w miarę wielkości rany, i niedostatku sił żywotnych w drzewie. Jeżeli pień iest zupełnie wydrążony, rozpocząć można operacyą po obudwu stronach rany i w mieyscu iéy środkowém dla większego pośpiechu, czynność taka atoli iest zawodną, ponieważ zdarzyć się może iż postęp w odradzaniu się drzewa od środka nie będzie tyle śpieszny w odmładzaniu się iego od brzegów i od kory, z czego wynikłyby blizny głębokie trudne do złączenia. Bezpieczniey przeto będzie rozpocząć operacyą od iedney strony, i posuwać się z czyszczeniem prochnizny ku drugiemu brzegowi rany w kierunku prostopadłym doprowadzaiąc drzewo odrastaiące do mieysca gdzie się złączy z drzewem zdrowém, przez co ieden tylko będzie otwór w ranie i iedna tylko pozostanie blizna. W reszcie kształt rany bywa zawsze naypewnieyszą skazówką, w iaki sposób odbytą bydź ma operacya. która skoro drzewo nie iest zbyt grube, i rana tak głęboka aby obawiać się należało zbytecznego osłabienia drzewa przez uprzątnienie wszystkich części nadpsutych, odbytą bydź powinna

F.

w całości, to iest w taki sposób, aby wszelka spruchniałość dokładnie aż do drzewa zdrowego wycięta i narzędziami powyżey wzmiankowanemi lub innym pod liczbą 3cią wyobrażoném rana oczyszczoną została, daiąc pilną baczność aby nigdzie drzewo zdrowe rozszczépane lub zadarte nie było, i nie znalazły się iakie wydrążenia, ale owszem powierzchnia rany iak naylepiéy wygładzoną bydź mogła, po czém rozpościéra się na niéy mastyk. Trafia się niekiedy iż zaraza przeiąwszy całe drzewo, wcisnęła się do kóry białéy zwanéy *liber*, powlekaiącéy drzewo i umieszczony pod korą wierzchnią, w stronie drzewa przeciwnéy mieyscu tam gdzie znayduie się rana, co poznawać się daie z małych plam czarnych lub brunatnych na podobieństwo kropek, na tey korze białéy rozpostartych, i co dowodzi posunięcie się choroby raka do naywyższego iéy stopnia. W takim więc przypadku, ieżeli tyle ieszcze pozostało drzewa czerstwego iż pień opierać się może wichrom, i pod ciężarem własnych gałęzi nie upada, należy uymować po trochu kory zarażonéy pokąd się z niéy całkiem drzewa nie oczyści i w miarę uymowania powlekać mastykiem mieysca wypróżnione. W takim atoli przypadku gdy zaraza przeięła całkiem drzewo, uleczenie iego bywa zawodne, w tém zaś przypadku gdy nastąpiło spróchnienie takie, iż drzewo podziurawione zostało na wylot, uleczenie iest prawie niepodobne, mianowicie gdy otwory stały się bardzo obszernemi. W tém nakoniec przypadku gdy łeczenie trwa więcéy niżeli rok, powlekać należy rok rocznie świeżém mastykiem mieysca iuż wygoione tak dla zabezpieczenia ich od wpływu temperatury zimowéy, iako też dla wzmocnienia drzewa: doświadczenie przekonało bowiem, że mastyk ten ma własność pokrzepiaiącą, którą P. *Forsyth* bardzo trafnie przyrównywa do skutków, iakie wynikaią z zasilenia roli płonnéy dobrym nawozem. Uważać także należy przy odbywaniu operacyi powyżéy opisanéy na drzewach starych, czyli nie toczą ich robaki, co łatwo poznawać się daie z dziurek okrągłych nurtuiących niekiedy części zdrowe; zniszczyć można robactwo dymem siarki, lub rogu palonego który napuści się w ranę. Smażąc te materye na węglach w garnuszku który wstawi się w otwór rany, gniazda ich zaś znayduiące się w dziurkach, nie inaczéy iak tylko przez wycięcie drzewa stoczonego zniszczone bydź mogą.

Na téy pokrzepiaiącéy zdolności, właściwéy mastykowi wynalezionemu przez P. *Forsyth* gruntuie się iego przydatność do odżywiania drzew nadsuszonych, którey dowiodły liczne doświadczenia. Jeżeli usychanie ma swóy zaród w korzeniach zepsutych i połączone iest z gnilizną nurtuiącą pień w odziomku, lub pod ziemią, odsłonić należy korzenie poprzycinać zepsute i oczyścić dokładnie pień z wszelkiéy zbutwiałości, poczém zapełnia się wydrążenie pozostaiące zwykle po odbyciu takiéy czynności, massą złożoną w równéy części z mastyku powyżéy opisanego i z iłu tłustego iakiego używa się niekiedy do obwijania szczepów. Zapełniaiąc tą massą wydrążenie wzmiankowane, przytłoczyć ią należy iak naymocniéy nogą lub ręką dla zapobieżenia wszelkiemu przesiąkaniu wody, i dać iéy należy spadek aby woda dochodzić niemogła do korzeni; poczém nawozi się na korzenie kompostu czyli ziemi gnoynéy, przyrządzonéy z liści zgniłych pomięszanych z małą ilością ziemi, który to kompost w każdym ogrodzie starownie pielęgnowanym znaydować się powinien, ponieważ iest nieodzownie potrzebnym do chodowania kwiatów i roślin delikatnych, w lasach zaś tworzy się bezpośrednio z opadaiących w znacznéy ilości liści, a przeto po zdięciu pierwszéy ich warstwy w znacznéy znaydować się zwykły ilości,

Alić usychanie nie zawsze pochodzi z nadwerężenia korzeni i nie szerzy się od odziomka, ale przeciwnie od wierzchu drzewa ku dolnéy iego części, lub też niszczy tylko gałęzie, co wynika z przypadkowego uszkodzenia wierzchołka, bądź przez burze, bądź też przez mrozy, szrony i inne niszczące odmiany w temperaturze, albo też iest skutkiem starości która zrządza w drzewie taką niemoc, iż soki pożywne podnieść się nie mogą dość wysoko, aby zasiliły i odżywiły gałęzie górne. W tém przypadku sposób leczenia różni się zupełnie od sposobu opisanego powyżéy i bywa nierównie trudnieyszy, ponieważ nie idzie tu iuż o zaradzenie kalectwu, ale o całkowite odmłodzenie drzewa, co odbywa się według metody P. *Forsyth* w sposobie następuiącym:

Z wiosny skoro soki są w ruchu, i w tedy, nawet gdy zwyczayny wzięły iuż obieg, przyrzyna się pień u odziomka lub w odległości od ziemi iaką zachować wypada ze względu na czerstwość iego, piłą ostrą maiącą zęby drobne i równe; aby przyrznięcie było iak naygładsze strzegąc się pilnie oderwania kory i wszelkiego rozszczepania pnia. Natychmiast po przyrznięciu pokrywa się rana mastykiem, i w tém stanie zostawia się dalszemu działaniu natury. Jeżeli drzewo, na którym podobna operacya odbyta została, ma

korzenie zdrowe i silne, opatrzone w dostateczną ilość włókien i brodawek które są narzędziami ciągnącemi z ziemi soki pożywne, wyniknie bezpośrednio z przycięcia pnia, że soki nię znayduiąc iuż tych kanałów w które przechodzić zwykły, pokąd drzewo istniało w całości, cisnąć się będą tam, gdzie naymniey iest odporu, to iest w korę, a przeto okryią niebawem pozostałą część pnia porostkami, z których w kilka miesięcy utworzą się latorośle, te zaś w miarę temperatury nabiorą doyrzałości czyli zdrewnienia, ieszcze przed zimą. Latorośle takie gdy pień iest silny, grunt pożywny i temperatura przyiazna, wznoszą się do trzech łokci i miewaią zwykle pół cala dyametru. W tém samém czasie soki które stosownie do praw przyrodzenia, bezprzestannie podnoszą się, zalewać będą ranę, i lubo nie zdarza się nigdy, gdy pień znacznie był gruby, aby ią całkiem zasklepiły, o tyle przecie uszczuplą iey dyametr że działanie wilgoci i suszy, niebezpiecznem bydź przestanie; ieżeli zaś, nie wielka była miąższość pnia, tworzące się przy korze drzewo okryie z czasem ranę zupełnie i tak ściśle, iż blizna będzie iedynym śladem odbytéy operacyi. Takie są czynności przygotowawcze do odmładzania drzew starych, których żadnym innym sposobem uwolnić od przemagaiącego usychania, od zupełnego strupieszenia lub innych nie uleczonych chorób nie można było. Wszakże wyrozumieć iest łatwo, że podobne czynności bydź muszą zawodnemi, mianowicie gdy odbywaią się na drzewach starych, którym zbywa zwykle na siłach dostatecznych do uskutecznienia zamierzonego ich odmłodzenia, iako też gdy odbyte zostały na drzewach maiących znaczną obiętość, ponieważ zachodzi trudność naywiększa w zagoieniu zadaney im rany. Niepewność o pomyślnym ich skutku zmnieysza się przeto gdy drzewo bardzo iest stare i grube, zmnieysza się też znacznie gdy nie zachodzi potrzeba przyrznięcia pnia zbyt nisko, mianowicie zaś gdy zachowana bydź może iedna przynaymniey gałęź która do odrodzenia się drzewa nayskuteczniey posłuży. Uważa więc należy w pierwszym przypadku takie czynności iako losowe i dla takich tylko drzew właściwe, którym bliskie zniszczenie nieodzownie zagraża, nie opieraiąc zgoła zarodniczey nadziei na pomyślnym ich skutku, który niekiedy nastąpił. W drugim zaś przypadku czynności te byleby z przyzwoitą dokładnością wykonane zostały, rzadko kiedy nie udaią się i słusznie poczytane bydź mogą za środek naytrafnieyszy do przywrócenia drzewom nadniszczonym kalectwem lub chorobą pierwotney krewkości i pożyteczności.

Wiedzieć też należy że nie wszystkie gatunki drzew są sposobnemi do odbycia wspomnioney operacyi z skutkiem równie pomyślnym, z trudnością bowiem udaie się na drzewach iglastych obfituiących w żywicę i w terpentynę, lubo że przy wielkiey pilności odbytą bydź może na tych nawet, które pospolicie zowią smolnemi. doświadczano iey w Angiii z pożytkiem na cedrach, na jodłach amerykańskich, na cisach i na jałowcach. Staie się niebezpiecznieyszą na drzewach wydaiących gummę, to iest na drzewach owocowych pestkowych, niżeli na jądrowych. Bywa nakoniec mniey pewną na drzewach twardych jako to: na dębach, jesionach, klonach, jaworach, brzozach, i bukach; okazała się zaś niezawodną, na topolach i wierzbach wszelkiego gatunku, na wiązach, na brzostach, na olszach, na akasyach, na orzechach włoskich i amerykańskich, na jarzębach, na lipach, na sumakach, na czeremszach, na głogu, na hordowinie, na sakłaku, na bzie, bez wyłączenia, na kasztanach gorzkich, na drzewach pomarańczowych, cytrynowych i figowych.

Latorośle które po ścięciu pnia puszczać się zwykły z pozostałego odziomka, czyli one pochodzą bezpośrednio od korzeni, czyli też z pnia krzewią się, są zarodem drzewa zastępczego które wynadgrodzić ma w czasie poniesioną stratę. Wymagaią przeto troskliwego pielęgnowania, w pierwszym mianowicie roku, aby nie były uszkodzone, ani zmrożone, wprzód niżeli zdrzewieją; przywiązywać ie też należy do palów aby proste urosły, i wzięły kierunek pionowy; po upłynionych trzech leciech, gdy gałązki te mieć będą około trzech calów dyametru, obrać należy między niemi naysilnieyszą która ukształcić się ma z czasem w drzewo, wszystkie zaś inne upiłować, rany pozostałe nożem ogrodniczym ogładzić i mastykiem pokryć, poczém zostawia się przyrodzeniu dalsze staranie o takim drzewie. Jeżeli zaś pień był przyrznięty wysoko nad ziemią, i pozostała przy nim jaka gałęź, chodowanie latorośłów nie tylko zostaie się nie potrzebném, ponieważ gałęź ta stanowi zaród przyszłego odrodzenia się drzewa, ale byłoby nawet szkodliwem, bo takie latorośle uymowałyby tey gałęzi soków potrzebnych do iey wzmocnienia i rozkrzewienia. Mieć wszelako należy na uwadze, że mimo dogodności wynikaiącéy z zachowania takiéy gałęzi przy przyrzynaniu pnia, dla następuiącego pośpiechu w odmłodzeniu się drzewa dogodność ta wtedy tylko bywa rzeczy-

wistą, gdy wspomniona gałęź ma kierunek pionowy i sposobność do ukształcenia piękney korony, to iest, gdy ma zdolność do utworzenia pnia równego i silnego, na który gdyby iéy zbywało, bezpieczniey będzie chodować z latorośli pień nowy, zawsze łatwey, póki nie zgrubieie, do przyięcia kierunku przyzwoitego.

Metoda opisana powyżey, niezgadza się z zwykłym sposobem postępowania ogrodników i plantatorów w dwóch okolicznościach, i zostaie w sprzeczności z zasadami przyiętemi za normalne w chodowaniu drzew, w dwoiakim względzie. Nayprzód, co do pory, którą *Forsyth* przeznacza do przyrzynania pnia, ponieważ obiera ią w czasie kiedy soki są w ruchu, gdy przeciwnie uważano zawsze porę tę gdy soki opadły, to iest późną iesień i zimę, za czas naydogodnieyszy po temu. *Forsyth* gruntuie swą metodę w tey okoliczności, na własnościach wynalezionego mastyku, który spaia się ściśle z drzewem, a tem samem tamuie sączenie się soków i ranę czyni mniey niebezpieczną, czemu gdy zapobieżyć nie umiano dawniey, wypadało obierać do odbywania operacyi czas taki gdy zatrzymane w korzeniach soki podnosić się niemogły; alić czas ten był z wielu względów wcale niedogodnym, ponieważ narażał drzewo ciężko skaleczone na działanie mrozu, na wpływ wilgoci i odmian w temperaturze, które towarzyszą zimie, tak dalece iż wystawiona na nie rana, napoiła się zarodem gnilizny wprzód niżeli podniesienie się soków z wiosny przynieść iey mogło ulgę.

Uwaga na tę okoliczność iest zaiste gruntowną, i tyle tylko przydać można do zalecenia iego metody, że opuźnienie się z odbyciem operacyi do wiosny, tę ieszcze wskazuie korzyść, iż oznaczyć można z pewnością w którym mieyscu pień przyrznięty bydź powinien, czego odgadnąć nikt niepotrafi w tem czasie gdy soki opadły i wszelkie ślady ich działania znikły. Okoliczność ta. z tey przyczyny staie się ważną, że zachowanie większey części pnia w całości iest rękoymią pomyślnego skutku operacyi, który zawisł także od przyrznięcia go w tém mieyscu, gdzie wegetacya ustała, ponieważ wszelki zabytek zepsutych części, stałby się bezpośrednią przyczyną dalszego szerzenia się zarazy, i następnego zniszczenia części zdrowych, a tem samem uczyniłby odbytą operacyą nieużyteczną, albo raczey szkodliwą.

Powtóre co do skutków z operacyi tey wyniknąć maiących, pod względem odmładzania drzewa. Uważane pod tem względem skutki wspomnione o tyle tylko odpowiedzą dosłownemu znaczeniu wyrazu *odmłodzenie*, gdy operacya odbytą została na drzewie nie zbyt uszkodzonym, to iest na takim, którego wierzchołek tylko przyrznąć należało i pewna ilość gałęzi przy pniu pozostała, ponieważ w tem przypadku odmłodzenie staie się skutkiem iey bezpośrednim. Jeżeli zaś wypadało przyrznąć pień przy odziomku, odmłodzenie się iego podlega nieiakiey dwuznaczności i niepewności, albo przynaymniey zawisłey definicyi wyrazów, gdyż skutki operacyi są nieco dalekie i ze wszech miar wątpliwe.

Uczyniono też zarzut, że gdy nastąpić ma przyrznięcie pnia w takim mieyscu, iż do wydania latorośli stanie się niesposobnym i te z korzenia puszczać się maią, równie dobrze, a może dogodniey byłoby poświęcić potrzebne w tem przypadku staranie chodowaniu latorośłów z nasienia. Alić *Forsyth* okazał wyższość zaleconey przez siebie metody w tey okoliczności, dowodząc, że urosłe z nasienia płonki, nie wyrównaią nigdy latoroślom puszczaiącym się z pnia przyrzniętego, śpiesznym wzrostem, iakoż rzecz ta nie podlega żadney wątpliwości: okazał przy tem większą pewność wynikaiącą z chodowania kilku razem latorośli, niżeli z chodowania iedney płonki, wnosi nakoniec nie bez zasady. że latorośle wypuszczone z odziomka pozostałego po drzewie owocowem mieć mogą w pewney przynaymniey ilości poprawność gatunku usposabiaiącą ie znacznie do przyięcia następney operacyi szczepienia z naywiększym pożytkiem, gdy przeciwnie płonki z naylepszego nawet nasienia urosłe, (niektóre tylko rodzaie drzew pestkowych wyiąwszy): nie różnią się prawie od dziczków nakopanych w lasach.

Uwaga ta z większą nierównie pewnością stosować się daie do drzew leśnych, mianowicie do takich, które maią przyrodzoną zdolność odmładzania się z korzeni, iak przyświadczą ci, którzy czynili doświadczenia w chodowaniu drzew tego rodzaiu z nasienia i porównywali ie z chodowaniem z korzeni, a nawet z odkładanych gałęzi. Wynalazek P. *Forsyth*, ma przeto zalety niewątpliwe, które przytoczonemi poniżey przykładami, udowodnione zostaną.

Nadmienić nakoniec należy, że *Forsyth* odbywał niekiedy operacyią dążąca do odmłodzania drzew, w taki sposób, iż niektóre tylko części ich odmładzał, z czego wynikło że skutki operacyi rozwijały się stopniami, czyli raczey następowały w porządku przeciwnym temu, iaki zachowany bywa przy wykonywaniu operacyów powyżey opisanych. Właściwa przy odbywaniu takiey czynności manipulacya zasadza się na

tém aby gałęzie zbolałe uprzątnięte zostały, iedne po drugich, począwszy od tych które nay-silniey przeięła zaraza, a zachowuiąc do czasu te które ostać się i rodzić mogą ieszcze czas niejaki. Wszakże czynność taka przyzwoitą bydź tylko może drzewom owocowym, ponieważ ociąganie się z zupełném oczyszczeniem drzewa ma w celu korzystanie z iego rodzayności.

Że zaś pomyślny iéy skutek zawisł zupełnie od umieiętnego rozpoznawania gałęzi które utrzymane do czasu bydź maią, a koleyne ich przyrzynanie gruntnie się na biegłości w obcinaniu drzew owocowych, która iest skutkiem praktyki, trudnoby było wskazać teoryczne iéy zasady, mianowicie gdy te podlegaią zmianie w miarę kształtu drzew rozmaitych, właściwego nietylko gatunkom, ale też drzewom poiedyńczym. Poprzestaię przeto na wzmiankowaniu o téy czynności którą *Forsyth* przytacza w swém piśmie w dowód wyższości wynalezionéy przez niego metody obcinania drzew owocowych (o czém ważne i bardzo nauczaiące wydał dzieło) więcéy ieszcze niżeli wcelu przekonania o korzyściach wynikaiących z wynalezionego sposobu ich odmładzania. Dodać mi także należy, że operacya wzmiankowana iest mozolną i pracowitą, a przeto mieć powinna za przedmiot drzewa celuiące dobrocią owocu, gdyż inaczey skutki iey nie wynagradzałyby podiętych trudów. Naypomyślniey też udaie się wtedy, gdy drzewa są rozpostarte na kratach urządzonych po temu z łat, i opartych o mury, co w niektórych tylko ogrodach znayduie się i w kraiu naszym iest rzeczą mniey pospolitą.

Takie są operacye większe i trudnieysze, które odbywać się daią na drzewach, w celu uleczenia zbolałych i odmłodzenia starych. Przytoczę w końcu ninieyszego pisma wypis z protokułu sporządzonego przez kommissarzów królewskich wyznaczonych do rozpoznania wynalazku P. *Forsyth*, który naypewnieyszym będzie dowodem rzeczywistey iego użyteczności; maiąc zaś taką rękoymią, wątpić nie należy że gdy czynności trudne o których powyżey wzmiankowałem skutecznemi bydź się okazały, operacye pomnieysze przedsięwzięte w celu uleczenia drzew młodych które uległy kalectwu przypadkowo, lub są dotknięte chorobą nie zbyt wkorzenioną, z wszelką łatwością i bez zawodu odbyte bydź mogą.

Celem takich czynności bywa skutek rodzaiu troiakiego:

1. Zagoienie ran wynikłych z przypadku mniey niebezpiecznego, iako też z obcinania które odbywa się peryodycznie na drzewach owocowych dla powiększenia ich rodzayności, a na drzewach leśnych, exotycznych i krzewach stroynych, w niektórych epokach ich wyrastania i w pewnych tylko przypadkach, dla nadania im kształtu.

2. Uleczenie chorób zewnętrznych i wewnętrznych niezbyt wkorzenionych.

3. Zapobieżenie chorobom i kalectwom, które wynikaią z działania temperatury, i z niedogodności gruntu.

W pierwszym przypadku, to iest, gdy n. p. gałęź iaką złamał wiatr, gdy kora przez nieostróżność lub inny trafunek oderwaną została, gdy należało przyrznąć gałęź dość sporą dla ulżenia drzewu i skierowania soków ku innym gałęziom, zgoła skoro tylko ubywa znacznieysza część organiczna, a tem samém tworzy się rana, zaleca *Forsyth*, aby nadać téy ranie kształt usposabiaiący ią do łatwego zawarcia się, chociażby wypadało dla osiągnienia tego celu rozprzestrzenić ią znacznie, łatwiéy bowiem iest zagoić ranę obszerną lecz zdolną przyiąć środki zaradcze, niżeli zbliżyć zamknięcie się rany maléy, ale nieusposobioney do użycia tychże środków. Wynika z tąd, że kierunek otworu tey rany iest okolicznością stanowczą; iakoż tem więcey łatwości do zamknięcia się iey nastręczy, im bardziey ta oddalać się będzie od linii pionowey. Nie masz więc żadnéy przesady w mniemaniu P. *Forsyth*, że w wielu przypadkach właściwiey będzie przyrznąć sporą gałęź, niżeli pracować nad zaradzeniem uszkodzenia pomnieyszemu na pozór, lecz stawiaiącemu trudności przeciw zagoieniu z przyczyny umieszczenia rany lub iéy kształtu. Rany maiące kształt okrągły, gdy są przytém głębokie, iak zdarzać się zwykło w skutek oderwania gałęzi, bywaią trudnieyszemi do zamknięcia się niżeli rany maiące kształt przeciągły, o czém przekonać się można snadno śledząc w lasach drzewa uszkodzone które uleczyło przyrodzenie bez obcéy pomocy, gdzie bardzo często widzieć się daią blizny pozostałe po ranach zrządzonych przez spękanie się od gwałtownego mrozu lub od uderzenia pioruna które maią zawsze kształt przeciągły, nigdy zaś prawie dostrzedz nie można biznów po ranach wynikłych z oderwania gałęzi, które maią zawsze kształt okrągły, i zmieniaią się zwykle w gniazdo gnilizny, wciskaiącéy się w środkowe części drzewa, i zbliżaiącéy niebawem iego zniszczenie. Jakikolwiek zaś będzie kierunek i kształt rany, należy nieodzownie nadadź iey powierzchnią ile bydź może równą i gładką, do czego używa się piłki, dłóta ostrego i zwykłego noża ogrodni-

czego. Skoro zaś ta czynność odbytą została, z właściwą zręcznością i ostróżnością pokrywa się rana mastykiem opisanym powyżey, którego skutki spiesznie nastąpią skoro drzewo nie ma w sobie zarodu choroby, i operacya wcześnie przedsiewziętą została. Przytacza *Forsyth* wiele przykładów drzew owocowych, mianowicie drzew pomarańczowych, które w ciągu trzech lat odzyskały w całości wierzchy czyli korony, po odbyciu operacyi w sposobie opisanym powyżey. Manipulacya właściwa tey operacyi nie zmienia się zgoła czyli ta odbywa się w celu powiększenia rodzayności drzewa, lub dla nadania mu kształtu, czyli też dla zaradzenia uszkodzeniu trafunkowemu, przyczyny tylko bowiem były odmienne, lecz skutek iest zawsze iednakowy, a przeto środki zaradcze bydź powinny iednostayne. Manipulacya ta zachowaną bydź powinna także w przypadku oderwania lub naruszenia kory, bo iakkolwiek przyrodzenie zaradzać zwykło uszkodzeniom tego rodzaiu, przekonywa atoli doświadczenie, że w drzewach owocowych, mianowicie w drzewach pestkowych naruszenie kory iest zwykłą przyczyną raka, w drzewach zaś leśnych zrządza plamy przenikaiące drzewo głęboko, które czynią ie niesposobnem do rzemiosł, a niekiedy sprawuią osłabienie organicznych części, z którego wynika niezdatność do budowy. Naruszenie kory iest więc okolicznością bardzo ważną, wymagaiącą troskliwego użycia środków zaradczych, a przeto, czyli zrządzone w niey uszkodzenie wielkie iest lub małe, nigdy oboiętnem bydź nie powinno, ale należy opatrywać takie rany tem samem sposobem co inne, to iest ogładziwszy ich brzegi nożem ostrym, pokryć ie opisanym powyżey mastykiem, z czego wyniknie, że mieysce uszkodzone niebawem zdrowa okryie kora, i wszelkie ślady uszkodzenia zewnętrzne i wewnętrzne znikną.

Leczenie chorób, iakim podlegaią drzewa, tak iak inne istoty żyiące, bez przyczyn widocznych, za pomocą mastyku wynalezionego przez P. *Forsyth*, gruntuie się według zdania iego, na własności ciągnienia, a tem samem na własności wyprowadzania z drzew soków zepsutych, czyli dobitniey mówiąc na zdolności do oczyszczania, temu tylko mastykowi wyłącznie właściwey, między wszystkiemi i dotąd odkrytemi kompozycyami, używanemi w ogrodnictwie, w tem samem celu. Wzmiankowałem powyżey, po czem daie się po nawać ta własność, rzeczywistości którey wątpić zgoła nie można. Gdy więc okazuią się na drzewie ślady choroby bez przyczyn widocznych, to iest gdy przy starownem drzew pielęgnowaniu, liście ich więdnieią i opadaią w czasie niewłaściwym, gdy gałązki delikatne usychaią, kora chropowacieie i pęka tworzą się naroście, gumma płynąć zaczyna, lub też rodzayność zmnieysza się raptownie, mianowicie w górnych częściach drzewa, a takie ślady niemocy nie są wspólne wszystkim drzewom ale tylko niektórym, użycie mastyku iako lekarstwa czyszczącego a oraz pokrzepiaiącego, naypomyślnieysze rokuie skutki. W tem przypadku obskrobać należy drzewo z kory wierzchniey w zupełności, nie naruszaiąc atoli kory spodniey (*liber*) od odziomka aż do drugiego a nawet do trzeciego rozdwoienia się gałęzi pieńkowych w miarę ich grubości; do czego używa się noża długiego i szerokiego, którego klinga bydź powinna nader ostra, cienka i giętka, gdyż takie narzędzie ułatwia znacznie obrzynanie kory, nie narażaiąc na zadraśnięcie; poczem pokrywa się cała część drzewa ogołocona z kory mastykiem płynnym za pomocą penzla w grubości 1/8 części cala, ieżeli zaś kora brunatna pozostała po zniesieniu kory wierzchniey bardzo iest chropawa w grubości 1/4 części cala. Operacya taka odbytą bydź powinna z wiosny, w przód niżeli rozwiną się liście, może iednak bydź odbytą także pod iesień. Naniesiony tym sposobem mastyk, iie maiący lepkość szczególnieyszą, rok cały wytrwa na drzewie, a gdy odstawać zacznie, będzie to dowodem porastania kory nowey i ięrdney, a tym samem naylepszem przekonaniem o pokrzepieniu się drzewa. Wydarza się też że na powierzchni iego okazuią się plamy czerwonawe, okryte pyłem podobnym do farby miałko utłuczoney, takie ziawisko służy za dowód, że mastyk wyciągnął czyli wyssał z drzewa soki szkodliwe i pożądany uczynił skutek. Jeżeliby iednak po opadnięciu mastyku znalazły mieysca korą młodocianą nie porosłe, należy roztworzyć krowieńcu świeżego w moczy bydlęcey i mydlinach i na nowo powlec drzewo tym płynem za pomocą penzla, co powtarza się niekiedy w dwóch następuiących po sobie latach i znacznie przyśpiesza zupełne odmłodzenie się kory (*).

(*) Czynione według metody P. *Forsyth* doświadczenia w iednem z celnieyszych ogrodów w Warszawie na kilkuset drzewach owocowych, które bez przyczyny widoczney mimo naywiększey w chodowaniu ich troskliwości, niszczeć zaczęły, usprawiedliwiły zupełnie iey gruntowność, czego byłem świadkiem naocznym, i co skłoniło mnie szczególniey do przełożenia nineyszego dziełka na ięzyk oyczysty.

Zapobieganie chorobom i wynikaiącym z nich kalectwom, których przyczyną iest działanie temperatury i niedogodność gruntu, nie ogranicza się na użyciu mastyku powyżey opisanego i połączonem z niem przysposobieniem drzewa do przyięcia leków tego rodzaiu, ponieważ skutki gwałtownych zmian w stanie temperatury, modyfikowane bydź mogą przez urządzenie wewnętrzne ogrodu lub plantacyi, iako też przez ukształcenie powierzchni poziomu, wady zaś przyrodzone gruntowi gdy ten iest mokry, zbyt suchy, czczy, i t. p. przy użyciu środków stosownych, wcale lub w części uprzątniętemi bydź mogą, lecz połączenie tych środków z użyciem mastyku rokuie w podobnych okolicznościach pożytki niewątpliwe. Jakoż przekonać się można łatwo, że obleczenie drzewa wspomnionym mastykiem pod zimę, zabezpieczy ie od działania mrozów, skuteczniey zaiste niżeli obwiianie słomą, ponieważ mastyk zasklepia pory a przeto wciskanie się zimna zupełnie tamuie. Takie zasklepienie porów równie skutecznem iest zabezpieczeniem drzewa od rażących wiatrów wiosennych, które gdy ciągle wieią z iednego stanowiska widnokręgu osuszaią zupełnie korę i staią się przyczyną następnego iey spękania i zbutwiałości. Należy więc uważać z iakiego stanowiska naysilniey powiewać zwykły, i narażoną na nie część drzewa pokryć mastykiem. Jeżeli posada ogródu iest mokra, użycie mastyku pożytecznem bydź może, w skutek właściwey mu zdolności do wyciągania soków zepsutych; w wielu przypadkach atoli było by niebezpiecznym ieżeli inne środki ku osuszeniu gruntu użytemi nie zostały, ponieważ przeciąganie soków wynikaiące z powleczenia drzewa mastykiem, zrządzić w nim może z czasem zbutwiałość.

Drzewa umieszczone w gruncie wilgotnym, podlegaią zwykle porastaniu roślinami pasorzytniemi, iakiemi są mchy, gąbki i t. p. Zagnieżdzenie się tych roślin w korze zrządza iey zniszczenie, a następnie wycięczenie drzewa; zwykli przeto ogrodnicy oczyszczać ie peryodycznie, lecz oczyszczenie takie iest tylko środkiem zaradczym, który ze względu na potrzebę częstego powtarzania bywa bardzo uciążliwym i niekiedy kosztownym, mianowicie w plantacyach rozległych. W takim przypadku użycie mastyku wynalezionego przez P. *Forsyth*, ma dwoiaką zaletę, ponieważ mastyk ten działa iako środek zaradczy, i iako środek zapobiegaiący. Po oskrobaniu kory należy pokryć ią tym płynem, że zaś oskrobanie bywa niekiedy trudne i staie nieraz przyczyną szkodliwego nadwerężenia kory, gdy uskuteczniona iest narzędziami ostremi, wymyślił P. *Forsyth* narzędzie bardzo podobne do zgrzebła, wyobrażone na przyłączoney tablicy pod liczbą 4tą, za pomocą którego drzewa iakkolwiek będą gałęziste z wszelką łatwością oskrobane bydź mogą.

Jeżeli posada ogrodu iest zbyt sucha, mastyk działać będzie iako środek tamuiący transpiracyą, a przytem zabezpieczy drzewa od wpływu upałów zbytecznych, nie tamuiąc korzystanie z rosy i z wilgoci atmosferyczney, którą drzewa wciągaią w siebie, skutkiem ukształcenia i organizacyi swych liści. Jeżeli grunt iest czczy, iałowy, lub niepłodny, wzmiankowana powyżey własność iaką ma ten mastyk w zasilaniu drzew na podobieństwo nawozu, wiele zaiste przyczyni się do pokrzepienia w nich siły żywotney, wszakże w takim przypadku peryodyczne pokrywanie gruntu gnoiem dobrze przegniłym w iesieni, dosypywanie ziemi płodney, nawożenie kompostami czyli mięszaniną rozmaitych płodów roślinnych i kopalnych, których przyrządzenie iest wiadome ogrodnikom umieiętnym, nieodzownie iest potrzebnem. Z połączenia zaś wymienionych powyżey środków z użyciem mastyku wynikną te pożyteczne skutki które wynalazek P. *Forsyth* lubowników hortykultury rokuie.

Przytoczone powyżey uwagi, usuną zapewne wszelką wątpliwość o użyteczności tego wynalazku w odbywaniu czynności właściwych sztuce ogrodniczey, iakiemi są obcinanie drzew, szczepienie, kopulizacya, i inne t. p. operacye, gdy bowiem mastyk tamuie upływanie soków, a przy tem służy skutecznie do goienia ran zadanych drzewom, przyśpieszaiąc ich zamknięcie się, uprzątnięta iest przeto naywiększa trudność w odbywaniu tych operacyów, oraz załatwiona okoliczność, która czyni ie niebezpiecznemi; skutki te były szczególniey ważne dla Anglików u których chodowanie drzew nie ogranicza się w obrębach właściwych sztuce ogrodniczey, ale rozciąga się także do kultury drzew leśnych, w tem celu aby ie usposobić do użycia do budowy okrętów, w rzemiosłach i w fabrykach rozmaitych, z czego wynika potrzeba nadania im oznaczonego kształtu i zniewolenia aby go przyięły i w nim rosły; rozciąga się nakoniec do kultury drzew exotycznych które nieoswoione z strefą mieyscową wymagaią nie maley staranności w pielęgnowaniu, i więcey niżeli swoyskie podlegaią uszkodzeniu. Te zaś drzewa, tak dalece rozmnożone zostały w Anglii, iż

znayduią się między niemi gatunki, o które łatwiey w tym obcym kraiu, niżeli w ziemi ich rodzinney, i niemasz drzew właściwych strefie umiarkowanéy, któreby iuż w Anglii wklimatyzowane nie były. Takie okoliczności zwróciły uwagę rządu, na wynalazek P. *Forsyth*; według złożonego przez kommissarzów wyznaczonych do iego rozpoznania rapportu, udowodnione zostały wypadki znakomitsze następuiące:

1. Z pierwszych doświadczeń, odbytych na starych i bardzo donośnych wiązach, między któremi znaydowały się drzewa pozbawione wierzchu i tak dalece wypróchniałe, że mała tylko cząstka kory zdrowey przy nich pozostała, okazało się, iż po uprzątnieniu pewnéy ilości gnilizny i przyłożeniu w mieysce gdzie się ta znaydowała mastyka, w krótkim czasie tworzyć się zaczęło drewno świeże, które zaiąwszy część wydrążoną tak dalece zgrubiało, iż posłużyło do utrzymania drzewa. Uprzątanie gnilizny odbyte było koleyno w miarę przybywania świeżego drewna, aż do zapełnienia niém pnia, który w ciągu lat siedmiu od czasu przedsiewzięcia téy operacyi, wydał rzuty czyli wierzchowe gałęzie, maiące 15 łokci wysokości i proporcyonalną grubość.

2. Z odbycia téy operacyi na innych wiązach mniéy uszkodzonych niżeli te o których wzmiankowano wyżey, iednakże z przyczyny zgniecenia przez powalone drzewa sąsiednie i odarcie z kóry znacznie zbolałych, wynikło uleczenie ich tak zupełne, że trudne iest rozpoznanie blizny zewnętrznéy, a wewnętrzne spoienie się drewna narosłego z drewnem samorodném litym zgoła dostrzeżonem bydź nie może.

3. Operacya wzmiankowana, odbytą była z iednakowém skutkiem na dębach mocno uszkodzonych, z rozmaitych przyczyn, iako to: przez nieostróżne cięcie, oderwanie gałązi, obłupienie kory, zgniecenie i t. p. co poczytać należy za naypewnieyszy dowód iéy użyteczności, ponieważ ostrość soków w dębach, nie tylko że utrudza leczenie zadanych im ran, ale staie się przyczyną śpiesznego ich zniszczenia, skoro bieg tych soków skutkiem kalectwa zatamowany został.

4. W celu bliższego przekonania się o skutkach operacyi, scięty został wierzch lipy, maiący w odziomku 18 cali angielskich dyametru, niegdyś zupełnie spruchniały i wydrążony, którą P. *Forsyth* przed sześciu laty oczyścił był i mastykiem pokrył. Okazało się z obeyrzenia tego wierzchu że drewno świeże wypełniło mieysce wydrążone i spoiło się tak dokładnie z drewnem starym pozostałym przy odbyciu operacyi, iż ślady spoienia zaledwo rozpoznane bydź mogły.

5. Okazało się następnie, że wiąz którego pień był niegdyś zupełnie przegniły, i gałęzie tak dalece ususzone, iż po obcięciu ich naładowano niemi dwa wielkie wozy, wydał w ciągu lat sześciu rzuty czyli odrostki 10 łokci wysokie. Powtóre: że z pnia innego wiązu ściętego w oddaleniu dziesięciu łokci od ziemi puścił się odrostek maiący 23 łokcie wysokości a dwa łokcie i 21 cali obwodu. Potrzecie: że z pnia lipy ściętéy nisko nad ziemią, wzniósł się odrostek 10 łokci wysoki który całkiem pień pokrył i piękném iest drzewem maiącem 21 cali obwodu. Poczwarte: że z pnia kasztana gorzkiego (Oeculus hippocastanum) wyrosły trzy rzuty silne i spore, między któremi obrano ieden dla utworzenia z niego drzewa które ma dziś 26 cali obwodu. Popiąte: że wydrążenie w lipie starey 5 łokci i 12 cali długie zapełnione zostało drewnem świeżém, że wydrążenie w starym wiązie 2 łokcie długie, 14 cali szerokie, które pokryte zostało mastykiem zapełniło drewno świeże, gdy tém czasem druga połowa tego wydrążenia zostawiona w stanie pierwotnym ciągle niszczeie.

6. Kommissarze przekonali się nakoniec o pomyślnym skutku odbytéy operacyi, na iesionach, klonach, jaworach, iako też na niektórych drzewach zywicznych, mianowicie zaś na cedrach libańskich i na świerach.

7. Nie należy też przypomnieć o odbytéy operacyi szczególnéy na drzewach pomarańczowych, znaydujących się w ogrodzie królewskim w *Kensyngton*, którym dla zapobieżenia zupełnemu zniszczeniu przez chorobę zaraźliwą, przyrznięto wierzchy, w ciągu zaś lat trzech, nietylko że wierzchy te odrosły, lecz urodzayność ich znacznie powiększoną została. Wreszcie przytoczone przez P. *Forsyth* w dziele *o chodowaniu drzew owocowych*, przykłady dokonanego pomyślnie leczenia są tak liczne, a ugruntowane na tym sposobie leczenia drzew metoda obcinania ich w zamiarze powiększenia ich rodzayności, iest tak przekonywaiącą tak ściśle zpowinowaconą z zasadami logiki, stwierdzoną tak długiém doświadczeniem, i upoważnioną tylu dowodami iż wszelka wątpliwość o użyteczności opisanego powyżey wynalazku ustaie, i użycie iego z [illegible] zaufaniem przedsiewzięte bydź może.

1.

2.

3.

4

T A B E L L A

Przychodu i odchodu Poczt konnych iako i wozowych, do Warszawy i z Warszawy, z wyszczególnieniem dni i godzin.

Nr. 1. ODCHODZĄ
w NIEDZIELĘ.

O godzinie 2 po południu N. 2 Poczta konna Siedlęcka i Brzesko-Litewska, Do Rossyi na Miłosnę Mińsk, Kałuszyn, Mingosy, i Siedlce, Zboczyn, Międzyrzec, Białę, Zalesie, do Brzescia Litewskiego, z kąd odchodzi do tameczpych prowincyi Rossyiskich, Moskwy e. t. c.

Nr. 1. PRZYCHODZĄ
w NIEDZIELĘ.

Od godziny 8. *do* 9. *w Wieczor Poczta konna kaliska Osobowa.*

Od godz: 8 *do* 9 *z rana. Poczta konna Kaliska, Poznańska i Berlińska.*

Od godziny 8 *do* 9 *w wieczór. Poczta wozowa Wrocławska, Kaliska i Poznańska.*

Od godziny 11 *do* 12 *w południe. Poczta wozowa Siedl: i Brzes: Lit:*

[redacted] *po południu. Poczta konna Petersburgska i Grodzieńska.*

Nr. 2. ODCHODZĄ
w PONIEDZIAŁEK.

O godzinie 8 *z rana. Nr.* 3. *Poczta konna Petersburgska, Grodzieńska i Królewiecka,* na Jabłonnę, Serock, Pułtusk, Rożan, Ostrołękę, Miastków, Łomże, Stawiski, Grajewo, Raygrod, Raczki, Suwałki, Rutkę, Kalwaryą, Maryampol, Weywery, do Kowna; na Wilno do Petersburga; z Łomży na Tykocin, Białystok do Grodna; z Pułtuska, na Maków, Prasnyż, Mławę, Niborg do Królewca, i całych Pruss Zachodnich; — z Jabłonny do Nowodworu i Modlina.

O godzinie 1 *z południ: Nr:* 1 *Poczta konna Kaliska, Poznańska i Berlińska,* na Ołtarzew, Błonie, Sochaczew, Łowicz, Kutno, Krośniewice, Kłodawę, Koło; Słupce, do Xięztwa Poznańskiego, Berlina, Lipska i całych Niemiec polnocnych, Francyi, Hollandyi etc. — z Koła do Kalisza.

O godzinie 6 *w wieczór. Nr:* 4 *Poczta konna Toruńska i Płocka*, na Sochaczew, Iłów, Gombin, Gostynin, Kowal, Włocławek, Nieszawę, Służewo. Toruń, Bydgoszcz, Chełmno Grudziądz, Kwidzyn, Gniew Czczew, do Gdańska. — z Gombina do Płocka i Lipna.

N O T A N D U M. Ta poczta bierze z sobą wszelkie Listy, w Brzeskie-Kuiawskie, Płockie, Inowrocławskie, Gnieznieńskie, Chełmińskie i do Pruss zachodnich.

Nr. 2. PRZYCHODZĄ
w PONIEDZIAŁEK.

Od godziny 6 *do* 7 *rano. Poczta konna Toruńska*, z Służewa, Brześcia Kujawskiego, Lipna, Płocka.

Od godziny 8 *do* 9 *rano. Poczta konna Wrocławska,* przez Kalisz, Widawę i Piotrków.

Nr. 3. ODCHODZĄ
we WTOREK.

O god: 12 *w południe Nr.* 2 *Poczta wozowa Lubelska,* na Piaseczno, Górę, Mniszew, Ryczywół. Kozienice, Granicę, Puławy, Markuszów, Lublin, Piaski, Krasnystaw, Stary Zamość do Zamościa.

N O T A N D U M. Tą Pocztą odhodzą wszelkie Listy w Sandomierskie, Gallicyą. do Lwowa, Wołynia, Ukrainy, Podola i do Państwa Tureckiego.

O godz: 4 *po południu Nr:* 4 *Poczta wozowa Piotrkowska i konna Wrocławska,* na Sękocin, Zabięwolę, Mszczonów, Chrzczonowice, Rawę, Czerniewice, Tomaszów, Wolborz, Piotrków, z Piotrkowa, Karyolkowa i konna na Widawę, Kalisz do Wrocławia i Saxonii, — od Piotrkowa do Częstochowy i górnego Szląska, tudzież w Sieradzkie i Wieluńskie.

O godzinie 6 *w wieczór Nr:* 1. *Poczta konna Poznańska i Berlińska,* na Łowicz, Słupcę w Prussy, tym samym traktem iak wyżéy.

O godzinie 7 *w wieczór Nr:* 1. *Poczta wozowa Kaliska, Poznańska i Wrocławska,* na Łowicz, Słupcę w Prussy, tym samym traktem iak konna, — od Koła, na Kalisz, do Szląska.

Ditto Ditto Osobowa. —

Nr. 4. ODCHODZĄ
we ŚRODĘ.

O godzinie 2 po południu Nr: 2. Poczta wozowa Siedlecka i Brzesko-Litewska tym samym traktem iak konna.

O godzinie 6 w wieczór Nr: 1. Poczta konna Krakowska, na Sękocin, Tarczyn, Grójec, Bielsk Mogielnicę, Nowemiasto, Drzewicę, Opoczno, Końskie, Radoszyce, Łopuszno, Małogoszcz, Sieńsk, Żarnowiec, Miechów; Wilczkowice, do Krakowa. — z Małogoszczy do Kielc, z Krakowa do Zachodniey Gallicyi, Morawii, Węgier, Czech, Austry etc.

O godzinie 8 w wieczor Nr: 3. Poczta wozowa Petersburgska, Grodzieńska i Królewiecka, do Nowodworu i Modlina, tym samym traktem iak konna, zabiera z sobą wszelkie Pakiety i Pieniądze do Rossyi.

Nr. 4. PRZYCHODZĄ
we ŚRODĘ.

Od godziny 8 do 9 rano. Poczta konna Kaliska. Poznańska i Berlińska.

Od 11 do 2 rano. Poczta wozowa Krakówska i Kielecka.

O godz: 10 w wieczór. Poczta konna Siedlecka i Brzesko-Litewska.

O godz: 2 do 3 po południu. Poczta konna Petersburgska i Grodzieńska.

Nr. 5. ODCHODZĄ
we CZWARTEK.

O godzinie 1 z południa Nr: 1. Poczta konna Kaliska, Poznańska i Berlińska, tym samym traktem iak wyżey.

O godzinie 6 w wieczor Nr: 4. Poczta konna Toruńska i Płocka. tym samym traktem iak wyżey

Nr. 5. PRZYCHODZĄ
we CZWARTEK.

Od godz: 6 do 7 rano. Poczta konna Toruńska.

Od godz: 6 do 7 rano. Poczta wozowa Lubelska, Zamoyska i konna Lwowska.

Od godziny 1 do 6 wieczór, Poczta wozowa Petersburg ka i Krolewiecka, z Suwałk, Łomży, Nowodworu.

Nr. 6. ODCHODZĄ
w PIĄTEK.

O godzinie 8 rano Nr: 3. Poczta konna Petersburgska i Grodzieńska, tym samym traktem iak wyżey.

Nr. 6. PRZYCHODZĄ
w PIĄTEK.

O godz: 1 po połud. Poczta konna Krakowska.

Od godziny 6 do 7 rano. Poczta wozowa, Płocka i Toruńska.

Od godziny 2 do 3 po południu Poczta konna, Poznańska i Berlińska

Od godz: 8 do 10 w wieczór. Poczta wozowa Piotrkowska i konna Wrocławska, z Kalisza, Widawy i Piotrkowa.

Nr. 7. ODCHODZĄ
w SOBOTĘ.

O godz: 12 w południe Nr: 4. Poczta wozowa Toruńska i Płocka, tym samym traktem iak konna.

O godz: 6 w wieczor Nr: 2. Poczta konna Lubelska, tym samym traktem iak wozowa.

O godz: 6 w wieczór Nr: 1. Poczta wozowa Krakowska, tym samym traktem iak konna, i zabiera z sobą wszelkie Listy, Pakiety i Pieniądze do Państwa Austryiackiego, Włoch etc.

O godzinie 6 w wieczór Nr: 4. Poczta konna Wrocławska, na Sękocin, Zabięwolę Mszczonów. Chrzczonowice. Rawę, Czerniewice, Tomaszów, Wolborz. Piotrków, Widawę, do Kalisza, Wroclawia, Czech. i Saxonii od Piotrkowa do Częstochowy, i górnego Śląska od Widawy do Wieruszowa. —

Nr. 7. PRZYCHODZĄ
w SOBOTĘ.

Od godz: 9 do 10 rano. Poczta konna Lubelska. Zamoyska i Lwowska.

UWAGI. Listy wszystkie do Expedycyi konnéy Poczty należące, godziną iedną, Pakiety zaś i Pieniądze, które wozową Pocztą odesłane bydz maią dwiema godzinami przed oznaczoném odeyściem Poczty przyimowane będą. do Poczt zaś z rana o godzinie 8méy odchodzących, dniem w przody do godziny 6, wieczorem do Expedycyi oddawane bydź powinny.

Główny Urząd Pocztowy Nadworny Jego Król. Mości.

DANIELSKI.

T A B E L L A

Wykazuiąca na Horyzont Warszawski o wiele zegarek regularnie idący podług czasu średniego słonecznego różnić się powinien w momencie kiedy na Kompasie iest południe czyli godzina 12. w kolumnach, gdzie stoi *więcey iak południe* iak np. 1. Stycznia znaczy, iż gdy na Kompasie iest godzina 12. zegarek wskazywać powinien godzinę 12. minut 3. i sekund 51. i gdzie zaś iest *mniey iak południe* np. 1. Listopada znaczy, iż gdy na Kompasie iest godzina 12. na zegarku brakować powinno minut 16. i sekund 16. do godziny 12. to iest powinien wskazywać godzinę 11. minut 43. sekund 44.

Dni.	Stycz:		Luty		Mar:		Kwie.		Maj		Czerw:		Lip:		Sier		Wrześ		Paź:		List:		Grudz:	
	m.	s	m.	s.	m.	s.	m.	s.	m.	s.	m.	s.	m.	s.	m.	s.	m.	s.	m.	s.	m.	s.	m.	s.
1	3	51	13	57	12	41	4	3	3	1	2	37	3	21	6	1	0	3	10	16	16	16	10	50
2	4	19	14	4	12	29	3	45	3	9	2	28	3	33	5	57	0	22	10	33	16	17	10	27
3	4	47	14	11	12	16	3	27	3	16	2	18	3	44	5	53	0	42	10	52	16	17	10	4
4	5	15	14	17	12	3	3	9	3	22	2	9	3	55	5	48	1	1	11	10	16	17	9	40
5	5	42	14	22	11	50	2	51	3	28	1	59	4	5	5	42	1	21	11	28	16	16	9	15
6	6	8	14	26	11	36	2	33	3	34	1	49	4	16	5	36	1	41	11	46	16	13	8	50
7	6	34	14	30	11	21	2	16	3	39	1	38	4	26	5	30	2	1	12	3	16	10	8	24
8	7	0	14	32	11	6	1	58	3	43	1	27	4	35	5	22	2	21	12	20	16	7	7	58
9	7	25	14	31	10	51	1	41	3	47	1	16	4	44	5	15	2	41	12	37	16	2	7	31
10	7	50	14	35	10	35	1	24	3	50	1	4	4	53	5	6	3	2	12	53	15	56	7	4
11	8	14	14	35	10	19	1	8	3	52	0	52	5	2	4	57	3	22	13	8	15	50	6	36
12	8	37	14	35	10	3	0	51	3	54	0	40	5	10	4	48	3	43	13	23	15	43	6	8
13	9	0	14	34	9	47	0	35	3	56	0	28	5	17	4	38	4	4	13	38	15	34	5	40
14	9	22	14	32	9	30	0	20	3	57	0	15	5	24	4	27	4	25	13	51	15	25	5	11
15	9	44	14	29	9	13	0	4	3	57	0	2	5	31	4	16	4	46	14	5	15	15	4	42
16	10	5	14	25	8	55	0	10	3	56	0	10	5	37	4	5	5	7	14	18	15	5	4	13
17	10	25	14	21	8	38	0	23	3	55	0	23	5	43	3	53	5	28	14	30	14	53	3	43
18	10	44	14	16	8	20	0	39	3	54	0	36	5	48	3	40	5	49	14	42	14	41	3	13
19	11	3	14	11	8	2	0	53	3	52	0	49	5	53	3	27	6	10	14	53	14	28	2	44
20	11	21	14	5	7	44	1	6	3	49	1	3	5	57	3	14	6	31	15	3	14	14	2	14
21	11	39	13	58	7	26	1	19	3	46	1	15	6	1	2	59	6	52	15	13	13	59	1	44
22	11	55	13	51	7	8	1	31	3	42	1	29	6	4	2	45	7	13	15	22	13	43	1	15
23	12	11	13	42	6	49	1	43	3	37	1	42	6	6	2	30	7	33	15	31	13	27	0	45
24	12	26	13	34	6	31	1	55	3	32	1	55	6	8	2	15	7	54	15	39	13	10	0	15
25	12	41	13	24	6	13	2	6	3	27	2	7	6	9	1	59	8	5	15	46	12	52	0	16
26	12	54	13	15	5	54	2	16	3	21	2	21	6	10	1	42	8	35	15	52	12	33	0	47
27	13	7	13	4	5	36	2	26	3	15	2	33	6	10	1	26	8	55	15	58	12	14	1	17
28	13	18	12	53	5	17	2	35	3	8	2	46	6	9	1	8	9	15	16	3	11	54	1	47
29	13	29			4	59	2	45	3	1	2	58	6	8	0	51	9	35	16	7	11	33	2	16
30	13	39			4	40	2	53	2	53	3	10	6	6	0	33	9	55	16	11	11	12	2	45
31	13	49			4	22			2	45			6	4	0	15			16	14			3	14

Więcey iak południe. (Stycz. 1 – Kwie. 15)

Mniey iak południe. (Kwie. 16 – Czerw. 15)

Więcey iak południe. (Czerw. 16 – Sier. 31)

Mniey iak południe. (Wrześ. 1 – Grudz. 24)

Więcey iak płd: (Grudz. 25 – 31)

JARMARKI GŁÓWNIEYSZE.

A. Kraiowe.

WOIEWODZTWO MAZOWIECKIE.

Warszawa. Jarmarków 2. iako to: 1) w Maiu, w drugi Poniedziałek po S. Filipie i Jakóbie, 2) w Listopadzie, Pierwszy Poniedziałek po wszystkich świętych. Każdy trwa 3 tygodnie, z których pierwszy wstępny, drugi właściwy targowy, a trzeci tygodniowy wypłat się zowie. Prócz tego iarmark główny na wełnę na S. Jan Chrzciciel, i kontrakty trwaią przez 2 tygodnie.

Obwód Warszawski.

Błonie. 1) dnia 3 Lutego, 2) w Poniedziałek przed Niedzielą kwietnią; 3) w Poniedziałek po przewodniéy Niedzieli; 4) na S. Bartłomiéy; 5) na S. Elżbietę.

Góra Kalwarya. Jarmarków 4, iako to: po Bożem Narodzeniu, po Wielkiéy Nocy, po zielonych Swiątkach, po Bożem Ciele.

Piaseczno. Odbywa się iarmarków 12, to iest: ieden co miesiąc w pierwszy Poniedziałek każdego miesiąca.

Mszczonów. 1) na 25 Stycznia; 2) na S. Marka; 3) na S. Jan; 4) na S. Bartłomiéy; 5) na S. Michał. 6) na 9 Grudnia.

Tarczyn. Na S. Tróyce.

Nadarzyn. Jarmarków 7, iako to: 1) na 3 Króle; 2) na półpoście; 3) na S. Stanisława; 4) na S. Annę; 5) na S. Krzyż; 6) na S. Leonarda 7) na S. Łucyą.

Obwód stanisławowski.

Dobre. 1) na S. Wincenty; 2) na SS. Filipa i Jakóba.

Jadów. Jarmarków 12, iako to; 1) dnia 7 Stycznia; zaraz po trzech Królach. 2) dnia 4 Lutego, zaraz po S. Błażeiu; 3) dnia 19 Marca na S. Józef; 4) dnia 29 i 30 Kwietnia, na S. Piotra Męcz. i S. Katarzynę Senen.; 5) dnia 20 Maia, na S. Bernardyna, zaraz przed S. Heleną; 6) trzydniowy d. 15 16 i 17 Lipca, na rozesłan. SS. Apostołów, na Nayśw. P. M. Szkapl., na S. Alexego, 7. dnia 29 Lipca, w dzień S. Marty, 8. dwudniowy 16 i 17 Września, na S. Cypryan i S. Franciszek, 9 dnia 4 Paźdz. na S. Franciszek Serafiçki, 10, trzydniowy dnia 5. 6. i 7 Listopada, czwartego dnia po wszystkich Swięt. 11. dnia 18 Listopada, w dzień S. Maxyma vel Grzegorza. 12 dnia 23 Grudnia, na S. Wikterya, przed wilią Bożego Narodzenia. Targi tygodniowe w każdy Poniedziałek przypadaią.

Karczew. 1. na S. Agnieszkę, 2. na S. Woyciech, 3. na znalezienie S. Krzyża, 4. na wniebowstąpienie Pańskie, 5 na S. Wita, 6. na S. Bartłomiéy, 7 na podwyższenie S. Krzyża, 8 na S. Franciszek, 9 na S. Leonard.

Stanisławów. 1 na S. Idzi. 2. na S. Andrzéy.

Radzymin. 1. na 3. Króle. 2. na S. Maciéy 3. dnia 1. Kwietnia, 4. na S. Floryan, 5. dnia 1 po zielonych Swiątkach, 6. na S. Jan, 7. na S. Maryą Magdalenę, 8. na S. Bartłomiéy, 9. na S. Michał, 10. na S. Szymona Judę, 11. na S. Katarzynę.

Nowodwór. Jarmarków 6. iako to: 1. 15. Stycznia, 2. d. 19 Marca, 3 13 Maia. 4. dnia 15. Lipca, 5. d. 15. Września, 6. 11 Listopada.

Obwód kuiawski.

Włocławek. Jarmarków 12, iako to: 1. na wszystkich Swiętych, 2 na 3 Króle, 3 na S. Woyciech, 4 na S. Jan Chrzciciel, 5 na S. Łukasz, 6 na S. Marcin, 7 na S. Michał, 8 na Niedzielę przewodnią, 9 na przemien. Pańskie, 10 na zwiastowanie P. M., 11 na wniebowzięcie P. M., 12 na S. Walenty.

Brześć Kuiawski. Jarmarków 8, iako to: 1 na oczysz. P. M. 2 na S. Józef, 3 na S. Stanisław, 4 na Niedzielę pomiędzy oktawą Bożego Ciała, 5 na S. Piotr i Paweł, 6 na wniebowzięcie P. M., 7 na S. Michał, 8 na S. Katarzynę.

Radzieiów. Jarmarków 13, iako to: 1 na nowy rok, 2 na oczysz. P. M., 3 w Niedzielę kwietnią, 4 na 1 Maia, 5. na zielone Swiątki, 6 d. 13 Czerwca. 7 na nawiedzenie P. M., 8 na wniebowzięcie P. M., 9 na S. Annę, 10 na narodz. P. M., 11 na S. Łukasz, 12 na niepokalane poczęcie P. M., 13 na zwiastowanie P. M.

Piotrków. Jarmarków 12, iako to. 1 na 3 Króle, 2 w pierwszą Niedzielę postu, 3 w drugą Niedzielę postu, 4 na wniebowstąpienie Pańskie, 5 na zielone Swiątki, 6 na Boże Ciało, 7 na S. Wit., 8 na S. Jan Chrzciciel, 9 na S. Jakób, 10 na Niedzielę po S. Michale, 11 na wszystkich Swiętych, 12 na S. Mikołay.

Kowal. Jarmarków 9, iako to: 1 na S. Dorotę, 2 na S. Woyciech. 3 na wniebowstąpienie Pańskie, 4 na S. Jan Chrzciciel, 5 na S. Małgorzatę, 6 na S. Jakób, 7 na narodz. P. M., 8 na S. Urszulę, 9 na S. Mikołay.

Obwód Rawski.

Rawa. Jarmarków 9, iako to. 1 na S. Agnieszkę. 2 na S. Maciéy, 3 we Czwartek przed kwietnią Niedzielą, 4 na wniebowstąpienie. 5 na S. Piotra i Pawła, 6 na S. Wawrzeniec, 7 na narodzenie P. M., 8 na S. Szymona Judę. 9. na S. Tomasz.

Skierniewice. Jarmarków 7, iako to: 1 dnia 6 Stycznia, 2 d. 5 Marca, 3 d. 10 Kwietnia. 4 d. 27 Lipca, 5 d. 6 Października, 6 dnia 19 Listopada, 7 d. 8 Grudnia: — kramne i bydelne.

Nowe Miasto. Jarmarków 4, iako to: 1 na S. Małgorzatę, 2 na S. Wawrzeniec. 3 na S. Mateusz, 4 na S. Marcin.

Uiazd. Jarmarków 5. iako to: 1 dnia 2 Lute-

go, 2 d. 13 Lipca, 3 d. 4 Paźdz. 4 d. 11 Listopada, 5 d. 13 Grudnia:— kramne i na bydło.

Obwód sochaczewski.

Sochaczew. Jarmarków 2, iako to: 1 dwutygodniowy po Niedzieli kwietniéy. 2 trzytygodniowy po Wielkiéynocy. Oprócz tych odbywa się ieszcze 5 iarmarków.

Łowicz. Jarmarków 6, iako to: 1 na S. Mateusz, 2 na S. Andrzéy, 3 na S. August, 4 na S. Jan Chrzciciel, 5 w Niedzielę kwietnią, 6 w Niedzielę przewod.

Obwód gostyński.

Kutno. Jarmarków 8, iako to: 1 na S Filipa i Jakóba, 2 na zielone Swiątki. 3 na S. Wawrzeniec, 4 na S. Franciszek, 5 na S. Elżbietę 6 dnia 14 Lutego, 7 na półpoście, 8 dnia 14 Września.

Gostynin. Jarmarków 6, iako to. 1 d. 6 Stycznia, 2 d. 19 Marca, 3 d. 8 Maia, 4 d. 25 Lipca, 5 d. 30 Listopada, 6 d. 21 Grudnia.

Krośniewice. Jarmarków 14, iako to: 1 d. 30 Grudnia, 2 d. 1 Lutego, 3 d. 18 Marca, 4 d. 7 Maia, 5 w Niedzielę przed zielonemi Swiątkami, 6 d. 12 Czerwca, 7 d. 12 Lipca, 8 dnia 25 Lipca, 9 d. 14 Sierpnia, 10 d. 7 Września, 11 d. 28 Września, 12 d. 13 Października, 13 d. 10 Listopada, 14 d. 29 Listopada.

Obwód łęczycki.

Łęczyca. Jarmarków 8, iako to: 1 na 3 Króle. 2, d. Kwietnia. 3 d. 4 Czerwca, 4 d, 2 Lipca, 5 d. 27 Lipca, 6 d. 15 Października, 7 d. 25 Listop. 8 d. 6 Grudnia.

Piątek. Jarmarków 5. iako to: 1 na S. Agnieszkę, 2 na S. Błażéy, 3 na S. Kazimierz, 4 na zaiutrz po S. Tróycy. 5 na S. Mateusz.

Kłodawo. Jarmarków 8. iako to: 1 na 3 Króle, 2 we Srodę po półpościu, 3 we wielki Czwartek, 4 we Srodę po Niedzieli czwartéy po Wielkiéynocy, 5 we Srodę przed oktawą Bożego Ciała, 6 na S. Jakób, 7 na S. Idzi, 8 na S Klemens.

Zgierz. Jarmarków 7, iako to: 1 d. 8 Lutego, 2 d. 10 Marca, 3 d. 29 Marca, 4 d. 16 Sierpnia, 5 na podwyższenie S. Krzyża, 6 na zielone Swiątki, 7 na S. Katarzynę; — razem na bydło i konie.

Kazimierz. Jarmarków 5, iako to: 1 na S. Kazimierz: 2 na S. Jan Chrzciciel, 3 na wszystkich Swiętych, 4 na S. Barbarę, 5 na S. Bartłomiéy.

Dąbie. Jarmarków 7. iako to. 1 na S. Jan, 2 na Fabrycy, 3 na N. P. Gromniczną, 4 na SS. Filipa i Jakóba, 5 na S. Piotr. 6 na N. P. Różańcową, 7 na S. Mikołay.

Poddębice Jarmarków 8. iako to 1 na Nowy rok d. 1 stycz. 2 na S. Walen. 14 Lutego 3 na S. Józef d. 19 Mar. 4 na S. Stani. 8 Maia 5 na S Anto. 13 Czer. 6 na S M. Magda. 22. Lip. 7 na S. Tek. 23 Wrze 8 na S. Marcin 11 Listopada

WOIEWODZTWO KRAKOWSKIE.

Obwód kielecki.

Kielce. Jarmarków 14, iako to: 1 na nawiedz. P. M., 2 na wniebowzięcie P. M., 3 na poświęcenie kościoła, 4 na Niedzielę kwietnią, 5 Niedz. popielcową, 6 na S. Tróycę, 7 na 3cią Niedzielę adwentową, 8 na S. Martę, 9 na S. Rozalią, 10 na S. Cecylią, 11 na S. Agnieszkę, 12 na S. Stanisław, 13 na S. Mateusz, 14 na wszystkich Swiętych.

Wodzisław. Jarmarków 15. iako to: 1 na 3 Króle, 2 na S. Agnieszkę, 3 na S. Walenty; 4 na Srzodopoście, 5 na wielki Czwartek, 6 na S. Marka, 7 na S. Stanisław, 8. na nawiedzenie P. M., 9 na wniebowstąpienie Pańskie, 10 na S. Małgorzatę, 11 na S. Idzi, 12 na S. Jadwigę, 13, na S. Michał, 14 S. Marcin. 15 na S. Łukasz.

Chęciny. Jarmarków 12, które się odbywaią w Poniedziałki, iako to: 1 po 3 Królach, 2 po S. Dorocie, 3 po S. Józefie, 4 po Woyciechu, 5 pozielonych Swiątkach, 6 po S. Piotrze i Pawle, 7 po S. Annie, 8 po S. Bartłomieiu, 9 po S. Mateuszu, 10 po S. Jadwidze, 11 po S. Marcinie, 12 po N. P. niepokl. poczęciu.

Jędrzeiów. Jarmarków 14, iako to: 1 po nowym roku, 2 po N. P. Gromnicznéy, 3 na S. Kazimierz, 4 w kwietnią Sobotę, 5 na S. Woyciech, 6 w Sobotę świętecznę, 7 w Sobotę po oktawie Boże Ciała, 8 go S. Piotrze i Pawle, 9 na S. Piotr w okowach, 10 na narodzenie P. M., 11 na S. Franciszek, 12 na S. Bernard, 13 na S. Łukasz, 14, po S. Katarzynie.

Obwód stobnicki.

Stobnica. Jarmarków 14. iako to: 1 po 3 Królach, 2 na S. Maciéy, 3, po przewodniéy Niedzieli, 4. na S. Zofią, 5 we Srzodę po zielonych Swiątkach, 6 na S. Antoni, 7 na P. Piotra i Pawła, 8 na S. Maryą Magdalenę 9 na S. Piotra w okowach, 10 po narodzeniu P. M., 11 na S. Mateusz, 12. na S. Franciszek, 13 na wszystkich Swiętych, 14 na S. Mikołay.

Wiślica. Jarmarków 12, ioko to: 1 na S. Agnirszkę, 2 na S. Kazimierz, 3 na S. Woyciech, 4 w oktawę Bożego Ciała, 5 na S. Małgorzatę, 6 na wniebowzięcie P. M., 7, na narodzenie P. M., 8 na wniebowstąpienie Pańskie, 9 na S. Mateusz. 10, na S, Iadwigę, 11 na S. Marcin, 12 na S. Mikołay.

Szydłów. Jarmarków 12, iako to: 1 d. 3 Stycznia, 2 d. 3 Lutego, 3 d. 13 Marca, 4 d. 27 Marca, 5 na S. Filipa i Jakóba, 6 d. 7 Czerwca, 7 d. 27 Czerwca, 8 na przemienienie Pańskie, 9 na S. Idzi, 10, na S. Franciszek Seraficki, 11 w dzień zaduszny, 12 d. 9 Grudnia.

Nowe Miasto Korczyn. Jarmarków 8, iako to: 1 na P. M. Gromniczną, 2 na S. Józef, 3 na S. Stanisław, 4 na nawiedzenie M. P., 5 na S. Bartłomiéy, 6 na przeniesienie S. Stanisława, 7 na S. Elżbietę, 8 na S. Tomasz.

Busk: Jarmarków 10, te odbywaią się we Srzody, iako to: 1 po 3 Królach, 2 po Niedzieli kwietniéy, 3 po po Srzodopościu, 4 po znalezieniu S. Krzyża, 5 po S. Antonim, 6 po S. Prokopie, 7 po podwyszeniu S. Krzyża, 8 po S. Mateuszu, 9 po S. Leonardzie, 10 po S. Barbarze.

Obwód olkuski.

Olkusz. Jarmarków 9 iako to: 1 wstępny Poniedziałek, 2 w kwietni Poniedz., 3 w Poniedziałek po wniebowstąpieniu, 4 na S. Jan, 5 na ś. Annę, 6 na wniebowzięcie P. M., 7 na S. Michał, 8 na S. Franciszek, 9 na S. Andrzéy.

Pilica. Jarmarki odbywaią się co dwa tygodnie w dni wtorkowe.

Modrzeiów. Jarmarków 9, iako to: 1 w Niedzielę po nowym roku, 2 w Niedzielę ostatnią mięsopustu. 3 na S. Kazimierz, 4 w Niedzielę białą, 5 w Niedzielę przed S. Janem, 6 po wniebowstąpieniu Pańskiém, 7 po S. Michale, 8 po S. Szymonie. 9 po S. Andrzeiu.

Sławków. Jarmarków 12, iako to: 1 d. 6 Stycznia 2 d. 2 Lutego, 3 d. 10 Marca, 4 d. 31 Marca, 5 d. 5 Maia, 6 d. 17 Czerwca, 7 d. 1 Lipca, 8 d. 28 Lipca, 9 d. 15 Września, 10 d. 29 Paźdz., 11 d. 17 Listop. 12 d. 15 Grud.

Lelów. Jarmarków 16, iako to: 1 po nowym roku, 2 na S. Agnieszkę, 3 na S. Maciéy, 4 na S. Józef, 5 po Wielkieynocy, 6 po wniebowstępieniu P., 7 po Bożém Ciele, 8 po S. Piotrze, 9 po S. Maryi Magdalenie. 10, na N. P. Anielską, 11 na S. Bartłomiéy, 12 po narodzeniu P. M.. 13 na S. Franciszek, 14 na S. Łukasz, 15 na S. Marcin, 16 po S. Mikołaiu.

Siewierz. Jarmarków rocznie 12, to iest: w piérwszy Poniedziałek każdego miesiąca.

Obwód miechowski.

Miechów. Jarmarków 19, iako to: 1 na 3 Króle, 2 na Gromnice. 3 na Niedz: głuchą, 4 na S. Maciéy, 5 na zwiastowanie M. P., 6 w kwietnią Niedzielę, 7 w przewodnią Niedz:, 8 na S. Stanisław, 9 na zielone Swiątki, 10, na narodzenie S. Jana, 11 na SS. Rozesłańców, 12 na S. Jakób, 13 na S. Jacek, 14 na narodz. P. M., 15 na S. Mateusz. 16 na S. Łukasz, 17 na S. Szymon, 18 na S. Marcin, 19 na S. Łucyą.

Brzesko nowe. Jarmarków 16, to iest. w każdy Poniedziałek co trzy tygodnie.

Xiąż. Jarmarków 5, to iest: 1 we Czwartek po Niedzieli zapustnéy, 2 d. 16 Lipca, 3 dnia 23 Sierpnia, 4 d. 7 Paźdz., 5 d. 28 Listopada.

Skalbmierz. Jarmarków 13, iako to: 1 w Niedzielę po 3 Królach, 2 na stary Zapust, 3 na Srzodopoście, 4 na kwietnią Niedzielę, 5 na Niedzielę przewodnią. 6 na wniebowstąpienie Pańskie, 7 na Boże Ciało, 8 na S. Jan Chrzciciel. 9 na S. Wawrzyniec, 10 na S. Idzi, 11 na S. Franciszek Seraficki, 12 na wszystkich Swiętych, 13 na niepokalane pocz: P. M.

Koszyce. Jarmarków 1[illegible], iako to. na 3 Króle, 2 na Niedzielę starozapustną, 3 na Srzodopoście, 4 na wielki Czwartek, 5 na S. Floryana, 6 po Bożym Ciele, 7 na SS. Piotra i Pawła, 8 na S. M. Magdal:, 9 na S. Jacek, 10 na S. Mateusz, 11 na S. Jadwigę, 12 na wszystkich SS. 13 na S. Andrzéy, 14 na S, Mateusz. 15 na S. Tomasz.

Opatowiec. na SS. Szymona i Judę.

WOIEWODZTWO SANDOMIERSKIE.

Obwód radomski.

Radom. Jarmarków 3, iako to: 1 na S. Piotr, 2 na S. Jędrzéy, 3 na S. Jan.

Kozienice. Jarmarków 12, iako to. 1 d. 21 Stycznia 2 d. 24 Lutego, 3 w Niedzielę białą, 4 d. 23 Kwietnia, 5 d. 22 Maia, 6 d. 24 Czerwca, 7 d. 24 Lipca, 8 d. 24 Sierpnia, 9 dnia 24 Września, 10 d. 18 Paźdz., 11 d. 4 Listopada, dnia 6 Grudnia.

Ryczywół. Jarmarków 4, iako to: w Poniedziałek po S. Stanisławie, 2 w Srzodę po Piotrze i Pawle, 3 na S. Annę, 4 na S. Mikołay d. 6 Grudnia; — kramne i bydelne.

Skarzyszew. Jarmarków 9, iako to. 1 w Poniedziałek wstępny trwa aż do Popielca, 2 na przewodnią Niedzielę, 3 na wniebowstąpienie, 4 na S. Jan Chrzciciel, 5 na S. Jakób, 6 na Bartłomiéy, 7 na S. Mateusz, 8 na S. Szymona Judę, 9 na S. Tomasz.

Głowaczów. Jarmarków 2, iako to, 1 na S. Wawrzeniec, 2 w Niedzielę kwietnią.

Gniewoszów. Jarmarków 4, iako to: 1 na S. Michał, 2 na S. Symona Judę, 3 na Józef, 4 na nawiedzenie N. Panny Maryi.

Janowiec. Jarmarków 4, iako to. 1 na S. Agnieszkę, 2 na S. Stanisław, 3 na S. Małgorzatę, 4 na S. Łukasz.

Obwód sandomierski.

Zawichost. Jarmarków 3, iako to: na nowy rok, 2 na S. Michał, 3 na wszystkich Swiętych.

Zawichoście. Jarmarków 12, iako to. 1 w Niedzielę białą w czasie postu, 2 na Boże Ciało, 3 na podwyższenie S. Krzyża, 4 w Niedzielę pierwszą Adwentu, 5 nazaiutrz po 3 Królach, 6 na S. Walenty, 7 w Srzodę po Wielkiéynocy, 8 nazaiutrz po S. Stanisławie, 9. na S. Antoni podewski, 10, na N. P. Anielską, 11 na S. Franciszek Seraficki 12 na S. Barbarę.

Kopzywnica. Jarmark odbywa się co miesiąc peryodycznie.

Staszów. Jarmarków 12, iako to: 1 na nowy rok, 2 na oczyszczenie P. M., 3 na S. Maciéy 4 na Niedzielę białą. 5 na S. Woyciech, 6 na wniebowstąpienie, 7 na S. Jan Chrzciciel, 8 na S. Anne, 9 na S. Bartłomiéy, 10 na S. Mateusz, 11 na S. Urszulę, 12 na S. Jędrzéy.

Sandomierz. Jarmarków 3, iako to. 1 na S. Jan Chrzciciel, 2 na wniebowstąpienie Pańskie, 3 na narodzenie P. M.

Obwód opatowski.

Lipsk. Jarmarków 8, iako to: 1 na nawrócenie S. Pawła, 2 we Wtorek świąteczny, 3 na S. Maryą Magdalenę. 4 na S. Elżbietę 5 na S. Małgorzatę, 6 nazaiutrz po Popielcu, 7 w Poniedziałek po Niedzieli białéy, 8 na S. Woyciech.

Opatów. Jarmarków 12, iako to: 1 na nowy rok' 2 na S. Agnieszkę, 3 na wstępną Srzodę, 4 w Niedzielę kwietnią, 5 w Niedz: przewodnią, 6 na S. Tróycą, 7 na S. Jan Chrzciciel, 8 na S. An-

nę, 9 na S. Bartłomiéy, 10 na naS. Franciszek, 11 na S. Marcin, 12 na S. Tomasz.

Obwód opoczyński.

Końskie. Jarmarków 9, iako to: 1 w Poniedziałek po nawróceniu S. Pawła, 2 na S. Maciéy, 3 na S. Józef, 4 na SS. Filipa i Jakóba, 5 w Poniedziałek po Bożém Ciele, 6 na S. Jakób, 7 w Poniedziałek po S. Bartłomieiu, 8 na poświęcenie kościoła, 9 na S. Mikołay.

Opoczno. Jarmarków 10, iako to. 1 na 3 Króle, 2 w Poniedziałek starozapustny. 3 w Poniedz. srzodopostny, 4 w poniedz. przewodni, 5 we Wtorek świąteczny, 6 d. 22 Lipca, 7 d. 24 Sierpnia, 8 d. 21 Wrześ. 9 d. 2 Listopada, 10 w Poniedziałek adwentu.

Drzewica. W Niedzielę zapustną targ ieneralny przez 5 dni; prócz tego iarmarków 7, iako to: 1 na nowy rok, 2 w Niedz. białą, 3 na S. Woyciech. 4 na S. Piotra i Pawła, 5 na S. Annę, 6 na narodzenie P. M., 7 na S. Łukasz.

Radoszyce. Jarmarków 8, iako to: 1 w Poniedziałek po 3 Królach. 2 na S. Dorotę, 3 na S. Woyc: 4 na Boże Ciało. 5 na S. Annę, 6 na S. Mateusz, 7, na S. Jadwigę, 8. na S. Marcin.

Szydłowiec. Jarmarków 12, iako to: 1. na 3 Króle, 2 na S. Walenty, 3 na Srzodopoście, 4 na wielką Srzodę, 5 na S. Zygmunt, 6 na Boże Ciało, 7 na S. Wawrzyniec, 8 na S. Mateusz, 9 na S. Franc. 10 na S. Łuk: 11 na S. Mar: 12 na S. Mik.

Przedborz. Jarmarków 12, iako to: 1 po 3 Królach, 2 po S. Macieiu, 3 po Niedzieli białey, 4 po wiebowstąpieniu Pańskiem, 5 po Bożem Ciele, 6 po S. Janie Chrzcicielu, 7 po S. Alexym, 8 po wniebowzięciu P. M., 9 po S. Krzyżu, 10 po S Michale, 11 po S. Marcinie. 12 po niepokalaném poczęciu P. M.

WOIEWODZTWO KALISKIE.

Obwód kaliski.

Kalisz. Jarmarków 6, w Poniedziałki, iako to: 1 po Niedzieli Septuages., 2 po Niedz. Judica, 3 po S. Wicie, 4 po S. Wawrzyńcu, 5 po S. Michale, 6 po S. Marcinie.

Turek. Jarmarków 11, iako to: 1 na 3 Króle, 2 w Poniedz: po Niedz: kwietniéy, 3 w Poniedziałek po Bożem Ciele, 4 na S. Jakób, na wniebowzięcie N. P., 6 na narodzenie N. P., 7 na S. Łukasz, 8 na niepokalane poczęc. P. M., 9 na S. Marek, 10 na S. Agatę, 11 na S. Leonard.

Warta. Jarmarków 13, iako to: 1 po nowym roku, 2 d. 25 Stycznia, 3 w Niedzielą wstępną, 4 d. 31 Marca, 5 d. 24 Kwietnia, 6 d. 31 Maia, 7 d. 6 Czerwca, 8 na S. Porcyunkulę, 9 d. 29 Sierpnia. 10 na S. Franciszek, 11 d. 19 Listopada, 12 na S. Jan, 13 d. 13 Grudnia.

Staw. Jarmarków 10, iako to: 1 po 3 Królach, 2 na S. Maciéy 3 na S. Józef, 4 na S, Stanisław, 5 na zielone Swiątki, 6 na S. Jakób, 7 na S. Idziego, 8 na S. Jadwigę, 9 na wszystkich Swiętych, 10 na S. Mikołaia.

Błaszki. Jarmarków 10, iako to: 1 na N. P. Gromniczną, 2 w Niedzielę przewodnią, 3 na S. Antoni, 4 w Niedzielę po S. Janie, 6 na S. Annę, 6 na S. Roch, 7 nazaiutrz po S. Michale. 8 na S. Katarzynę, 9 na S. Tomasz, 10 na 3 Króle.

Iwanowice. Jarmarków 5, iako to: 1 w Niedzielę po 3 Królach, 2 na S. Kazimierz. 3 w Niedzielę po S. Tróycy, 4 na narodzenie P. M., 5 na S. Katarzynę.

Obwód koniński.

Konin. Jarmarków 9, iako to: 1. na S. Fabiana i Sebastyana, 2 w Niedz. srzodopostną, 3 na wniebowstąpienie Pnńskie, 4 na Boże Ciało, 5 nazaiutrz po S. Maryi Magdalenie, 6 nazaiutrz po S. Idzim, 7 po S. Franciszku, 8 na S. Urszulę, 9 na S. Mikołay.

Koło. Jarmarków 6, iako to: 1 w Poniedz. po Niedz. Judica, 2 na 3 Maia, 3 w Poniedz. po Bożem Ciele, 4 na S. Michał, 5, na 29 Paźdz. 6 na 19 Listopada.

Pyzdry. Jarmarków 12, odbywaią się w Poniedziałki, iako to: 1 po nowym roku, 2 po oczyszczeniu P. M., 3 po Srzodopościu, 4 po Wielkieynocy: 5 przed Swiątkami, 6 przed S. Piotrem, 7 po S. Maryi Magdalenie, 8 po wniebowzięciu P. M. 9 po narodzeniu P. M., 10 po S. Franciszku, 11 po S. Szymonie, 12 po S. Mikołaiu.

Kazimierz. Jarmarków 12, iako to: 1 na 3 Króle, 2 S. Maciey, 3 na zwiastowanie P. M, 4 na S. Woyciech, 5 na S. Stanisław, 6 na S. Jan Chrzciciel, 7 na S. Annę, 8 na S. Porcyunkulę, 9 na narodzenie P. M., 10 na S. Francis2ck, 11 na S. Marcin, 12 na niepokalanc pocz. P. M.

Zagorów. Jarmarków 12, w każdy pierwszy Czwartek miesiąca.

Władysławów. Jarmarków 10, iako to: 1 w Poniedz. po 3 Królach, 2 we Czwartek po Zapustach, 3 na S. Józef, 4 d. 23 Kwietnia. 5 w Poniedz po wniebowstąpieniu Pańskiém, 6 na S, Piotr Paweł. 7 na S Bartłomiey 8 w Ponieedz. po S. Michale, 9 d. 1 Listop., 10 d. 30 Listopada.

Tuliszków. dwie mile od Koninia. Jarmarków 8, iako to. 1 we Wtorek po 3 Królach, 2 w Poniedz. przed Popielcem, 3 w Poniedz. po S. Woyciechu, 4 w Poniedz. przed S. Janem Chrzcicielem, 5 w Poniedz. po wniebowzięciu P. M. 6 na S. Michał, także na wołyruskie, 7 w Poniedz. przed S. Marcinem, 8 w Poniedziałek drugiego Adwentu. wszystkie te jarmarki kramne, bydelne, na konie i wieprze stadami.

Słupca. Jarmarków 10, inko to: d. 7 Stycznia, 2 w Poniedz. po Niedz. Septuages. 3 na Srzodopoście, 4 w Poniedz. wielkanocny, 5 we Czwartek przed Swiątkaki, 6 d. 30 Czerwca, 7 po S. Wawrzeńcu, 8 d. 22. Września, 9 d. 19 Paźdz. 10 d. 26 Listopada.

Slesin. Jarmarków 8. iako to: 1 na S. Walenty, 2 3 dni przed Wielkanocą, 3 na S. Filipa Jakóba, 4 na ś. Jakób. 5 na ś. Bartłomiey, 6 na ś. Mateusz, 7 na ś. Michał, 8 na ś. Marcin.

Obwód sieradzki.

Sieradz. Jarmarków 12, iako to: 1 na 3 Króle, 2 na s. Macieia, 3 na s. Józefa. 4 na Niedzielę kwietnią, 5 na s. Stanisław. 6 na s. Tróycę, 7 na s. Annę, 8 na wniebowzięcie P. M., 9 na s. Mateusza, 10 na wszystkich Swiętych, 11 na s. Mikołaia, 12, na s. Tomasza.

Szadek. Jarmarków 14, iako to: 1 dnia 6 Stycznia. 2 dnia 14 Lutego, 3 d. 12 Marca. 4 d. 17 Marca. 5 d. 31 Marca, 6 d. 3 Maia, 7 dnia 17 Maja, 8 d. 13 Czerwca, 9 d. 21 Lipca, 10 d. 10 Sierpnia, 11 d. 10 Września, 12 d. 28 Października, 13 d. 25 Listopada. 14 d. 21 Grudnia.

Widawa. Jarmarków 12, iako to: 1 w Niedzielę mięsopustną, 2 w Niedz. wstępną, 3 w Niedz. suchą, 4 w Niedz. głuchą, 5 w Niedzielę, starozapustną, 6 w Niedz. kwietnią, 7 w Niedzielę przewodnią, 8 na zielone Swiątki, 9 na s. Małgorzatę. 10 na s. Roch, 11 na s. Marcin, 12 na Niedzielę 4 Adwentu.

Wieluń. Jarmarków 7, iako to: 1 na s. Agnieszkę, 2 na Niedz. białą, 3 pc Niedz. przewodniéy. 4 na zielone Swiątki, 5 na nawiedzenie P. M., 6 na s. Michał, 7 na s. Barbarę.

Stara Częstochowa. Jarmarków 12, iako to: 1 na s. Agnieszkę, 2 w Poniedz. po Niedz. wstępnéy, 3 w Poniedz. po Niedz. kwietniéy, 4 na s. Filipa i Jakóba, 5 we Szrodę po zielonych Swiątkach, 6 na s. Jan Chrzciciel, 7 na s. Maryą Magdalenę, 8 w Poniedz. po wniebowzięciu P. M., 9 w Poniedz. po narodzeniu P. M., 10 w Poniedz. po s. Michale, 11 na wszystkich Swiętych, 12 na s. Barbarę.

Nowa Częstochowa. Jarmarków 4, iako to: 1 d. 19 Marca. 2 d. 15 Czerwca, 3 d. 1 Wrześn a 4 d. 13 Grudnia.

Bolesławiec. Jarmarków 9, iako to: 1 d. 3 Lutego, 2 w Poniedz. po Niedz. głuchéy, 3 w trze-Poniedz. po Wielkieynocy, 4 w Poniedz. po s. Tróycy, 5 d. 13 Lipca, 6 d. 10 Sierpnia, 7 d. 21 Wrześ., 8 d. 2 Listop., 9 d. 13 Grudnia.

Wieruszów. Jarmarków 10, iako to: 1 na s Fabiana i Sebastyana, 2 na s. Agatę, 3 na Szrodopoście, 4 na s. Woyciech, 5 na s. Stanisław, 6 na s. Piotra i Pawła, 7 na s. Bartłomiéy, 8 na s. Michał, 9 na s. Szymona Judę, 10 na s. Jana Ewan.

Obwód piotrkowski.

Piotrków. Jarmarków 4, iako to: 1 na s. Stasław, 2 na zielone Swiątki, 3 na s. Jakób, 4 na s. Michał.

Kamińsko. Jarmarków 10, iako to: 1 na 3 Króle, 2 na Gromnicę, 3 na s. Józef, 4 na s. Filipa i Jakóba, 5 na s. Piotra i Pawła, 6 na s. Maryą Magdalenę, 7 na wniebowzięcie P. M., 8 na s. Franc., 9 na s. Szymona Judę, 10 na s. Tomasz.

Koniecpol. Jarmarków 11, iako to: 1 w wilią s. Agnieszki, 2 w wilią s. Macieia, 3 w wilią s Józefa, 4 w pierwszą Niedz. po wniebowstąpieniu Pańskiém, 5 po święcie s. Piotra i Pawła, 6 w wilią s. Maryi Magdaleny, 7 w wilią s. Bartłomieia, 8 w wilią s. Michała, 9 w wilią s. Franc. 10 w wilią s. Marcina, 11 w wilią s. Mikołaia.

Radomsk. Jarmarków 10, w Poniedziałki, iako to: 1 po 3 Królach, 2 w 1 Poniedz. postu, 3 w ostatni Poniedziałek postu, 4 po s. Krzyżu, 5 po s. Tróycy, 6 po s. Magdalenie, 7 po s. Jacku, 8 po podwyższeniu s. Krzyża, 9 po s. Łukaszu, 10 po s. Andrzeiu.

WOJEWÓDZTWO LUBELSKIE.

Obwód Lubelski.

Lublin. Jarmarków 4, iako to: 1 na N. Pannę Gromniczną, 2 na zielone Swiątki, 3 na wniebowzięcie P. M., 4 na s. Szymona Judę, oprócz tego odbywa się 12 jarmarków iednodniowych, w pierwszy dzień każdego miesiąca.

Kaźmierz. Jarmarków 5, iako to: 1 na s. Kazimierz, 2 na s. Jan Chrzciciel, 3 na wszystkich Swiętych, 4 na s. Barbarę, 5 na s. Bar iéy.

Lubartów. Jarmarków 9, iako to: 1 Króle, 2 na s. Józef, 3 na s. Woyciech, 4 na s. Stanisław, 5 na s. Maryą Magdalenę, 6 na wiebowzięcie P. M., 7 na narodzenie N. P., 8 na s. Marcin, 9 na wniebowstąpienie Pańskie.

Kamionka. Jarmarków 9, iako to: 1 na s. Fabian, 2 na wstępną Niedzielę, 3 na zwiastowanie P. Maryi, 4 na znalezienie s. Krzyża, 5 po pierwszéy Niedzieli oktawy Bożego Ciała, 6 na s. Annę, 7 na s. Bartłomiéy, 8 na podwyższenie s. Krzyża, 9 na s. Łukasz.

Józefów nad Wisłą. Jarmarków 11, iako to: 1 na nowy rok, 2 na s. Józef, 3 na s. Stanisław, 4 na s. Jan, 5 na oczyszczenie P. Maryi, 6 na wniebowstąpienie Pańskie, 7 na s. Wawrzyniec, 8 na narodzenie P. M., 9 na s. Michał, 10 na wszystkich Swiętych, 11 na s. Mikołay.

Obwód Hrubieszowski.

Hrubieszów. Jarmarków 8, iako to: 1 na Maślenice, 2 na wniebowstąpienie Pańskie. 3 na 10 Piątek po Wielkiéynocy, 4 na s. Prokopa, 5 na wniebowzięcie P. M., 6 na s. Krzyż, 7 na Pokrowy, 8 na s. Marcin,— wszystkie podług kalendarza ruskiego.

Jarczów. Na s. Mikołay podług kalendarza rus.

Komorów. Jarmarków 8, iako to: 1 na Szrodopuście, 2 na Niedz. przewodnią, 3 na s. Stanisław, 4 na wniebowzięcie P. Maryi, 5 na s. Michał, 6 na s. Szymon Judę, 7 na s. Jędrzéy. 8 na Młodzia ki.

Grabowiec. Jarmarków 12, iako to: 1 d. 13 Stycznia, 2 d. 2 Lutego, 3 d. 25 Marca 4 d. 22 Kwietnia, 5 d. 23 Maia, 6 d. 20 Czerwca 7 d. 11 Lipca, 8 d. 1 Sierpnia, 9 d. 20 Września, 10 d. 6 Paźdz. 11 d. 1 Listop. 12 d. 3 Grudnia.

Obwód Krasnostawski.

Chełm. Jarmarków 5, iako to: 1 na zwiastowanie P. M., 2 na s. Michał, 3 na s. Jan Chrzciciel, 4 na narodzenie P. M, 5 na s. Mikołay.

Krasnystaw. Jarmarków 6. iako to: 1 na 3

Króle, 2 na N. P. Gromniczną, 3 na s. Annę, 4 na wniebowzięcie P, M., 5 na narodzenie P, M., 6 na s. Michał.

Łęczna. Jarmarków 6. iako to: 1 na Boże Ciało, 2 na s. Idzi, 3 na s. Maryą Magdalenę, 4 na s. Marcin, 5 na s, Mikołay, 6 na 3 Króle ruskie.

Obwód zamoyski.

Goray. Jarmarków 8, iako to: 1 na s. Walenty, 2 na s. Stanisław, 3 na Boże Ciało, 4 na s. Jan Chrzciciel, 5 na nawiedzenie P. M. 6 na s, Bartłomiey, 7 na przeniesienie s. Stanisława, 8 na s. Andrzéy.

Janów. Jarmarków 8, iako to: 1 na nowy rok, 2 na N. P. Gromniczną, 3 dnia 4 Marca, 4 d. 3 Maia, 5 d. 2 Czerwca, 6 d. 24 Czerwca, 7 d. 18 Października, 8 d. 1 Listopada.

Kraśnik. Jarmarków 11, iako to: 1 na 3 Króle, 2 na s. Walenty, 3 w Poniedz. po kwietniéy Niedz., 4 na s. Serwacy, 5 na s. Antoni, 6 na s. Kilian, 7 na 16 Sierpnia, 8 na s. Nikodem, 9 na s. Franc., 10 na s. Marcin, 11 na s. Barbarę.

Józefów. Jarmarków 9, iako to: 1 na niepokalane poczęcie P. M., 2 na s. Józef, 3 na s. Małgorzatę, 4 na s, Mateusz, 5 d. 18 Stycznia, 6 na 3 Króle, 7 na s. Tróycę, 8 d. 26 Lipca, 9 na N. P. Różańcową.

Krasnobród. Jarmarków 9, iako to: 1 dnia 24 Lutego, 2 d. 25 Marca, 3 d. 18 Maia, 4 d. 2 Lipca, 5 d. 18 Sierpnia, 6 d. 22 Września, 7 d. 2 Listopada 8 d. 10 Grudnia, 9 d. 25 Grudnia.

Tarnogród. Jarmarków 10, iako to: 1 na 3 Króle, 2 w 1 Niedz. postu, 3 w Niedz. kwietnią, 4 na s. Floryan, 5 na s. Tróycę, 6 na nawiedzenie P. M., 7 na s, Wawrzyniec, 8 na podwyższenie s. Krzyża, 9 na s. Szymona Judę, 10 na s. Elżbietę.

Tomaszów, Jarmarków 8, iako to: 1 na s. Stanisław, 2 na s. Bartłomiey, 3 na 3 Króle, 4 na s. Łukasz, 5 na N. Pannę Gromniczną, 6 na N. P. Szkaplerną, 7 na s. Teklę, 8 na s Franc. Xaw.

Zamość. Jarmarków 6, iako to: 1 na nawrócenie s. Pawła, 2 na wniebowstąpienie Pańskie, 3 na zielone Swiątki, 4 na narodzenie P. M, 5 na s, Marcin. 6 na Katarzynę.

WOJEWODZTWO PŁOCKIE.

Obwód płocki.

Płock. Jarmarków 4, iako to: 1 d. 25 Stycznia, 2 d. 19 Czerwca, 3 d. 7 Września, 4 d. 8 Listopada, d. 19 Czerwca i 8 Listopada oddzielnie na wełnę.

Płońsk. Jarmarków 5, iako to: 1 we Wtorek kwietni, 2 we Wtorek świąteczny, 3 na s. Piotra i Pawła. 4 na s. Bartłomiey, 5 na s. Mikołay.

Zakroczym. Jarmarków 8, iako to: d. 1 Stycznia, 2 d. 14 Lutego. 3 d. 27 Marca, 4 d. 3 Maia, 5 d. 24 Czerwca, 6 d. 10 Sierpnia, 7 d. 14 Września, 8 d. 21 Listopada.

Bielsk. Jarmarków 10, iako to: 1 na s. Walenty, 2 we Czwartek przed Niedz. biała, 3 w wielki Czwartek, 4 w wilią w wniebowstąpienia Pańskiego, 5 w wilią Bożego Ciała, 6 w wilią s. Jana, 7 na s. Annę, 8 w wilią ścięcia s. Jana, 9 na s. Urszulę, 10 na s. Tomasz.

Wyszogród. Jarmarków 7, iako to: 1 na s. Maciéy, 2 na wniebowstąpienie Pańskie, 3 na s. Józef, 4 na s. Jakób, 5 na s. Michał, 6 na s, Barbarę, 7 na s. Tomasz.

Obwód lipnowski.

Lipno. Jarmarków 12, iako to: 1 po 3ch Królach, 2 po N. P. Gromniczney, 3 po Niedzieli kwietniéy. 4 po Niedz przewodniéy, 5 po wniebowstąpieniu Pańskiém, 6 po Bożém Ciele, 7 po N. P. Szkaplernéy. 8 po przemienieniu Pańskiém, 9 po podwyższeniu s. Krzyża, 10 po ś. Michale, 11 po ś. Szymonie Judz, 12 po ś. Barbarze, w pierwsze Poniedziałki.

Rypin. Jarmarków 12, iako to: 1 na nowyrok 2 na N. P. Gromniczną, 3 na Niedz. białą, 4 na s. Woyciech, 5 na s. Tróycę, 6 na s. Jan, 7 na s. Jakób, 8 na s. Bartłomiey, 9 na s. Michał, 10 na s. Szymona Judę, 11 na s. Marcin, 12 na s. Mikołay.

Dobrzyn nad Wisłą. Jarmarków 12, w Poniedziałki, iako to: 1 po nowym roku, 2 po s. Agnieszce, 3 po s. Macieiu, 4 po Niedz. przewodniéy, 5 po s. Janie Nepom., 6 po s. Antonim, 7 po po s. Piotrze i Pawle, 8 po s. Magdalenie, 9 po wniebowzięciu P. M., 10 po s. Franciszku, 11 po s. Łukaszu, 12 po niepokal. poczęciu P. M.

Skąpe. Jarmarków 10, iako to: 1 na 3 Króle, 2 na s. Maciéy, 3 na zwiastowanie P. M., 4 na s. Stanisław, 5 na s. Antoni, 6 na s. Małgorzatę, 7 na wniebowzięcie P. M.. 8 na narodzenie P. M., 9 na s. Franciszek, 10 na s. Marcin.

Dobrzyn nad Drwęca. Jarmarków 12, iako to: 1 we Wtorek po nowym roku, 2 po zapustnéy Niedz., 3 po Niedz. 2 postu, 4 po kwietniéy Niedz., 5 po s. Woyciechu, 6 po s. Filipie, 7 po s. Janie, 8 po s. Jakóbie, 9 po s. Bartłomieiu, 10 po s. Michale, 11 po s. Jadwidze, 12 po s. Katarzynie.

Obwód mławski.

Mława. Jarmarków 7. iako to: 1 na s. Tróycę, 2 na s. Piotra, 3 na s. Wawrzyniec, 4 na s. Mateusz, 5 na s. Szymona, 6 na s. Mikołay 7 na s. Maciéy.

Raciąż. Jarmarków 5, iako to: 1 na zielone Swiątki, 2 na nawiedzenie P. M., 3 na Michał, 4 na s. Agnieszkę, 5 na s. Woyciech.

Sierpc. Jarmarków 6, w Poniedziałki, iako to: 1 po N. P, Gromniczney, 2 po s. Grzegorzu, 3 po s. Woyciechu, 4 po s. Wicie. 5 po podwyższeniu s. Krzyża, 6 po s. Łucyi.

Obwód prasnyszki:

Prasnysz. Jarmarków 9, iako to: 1 na nowy rok, 2 na kwietnią Niedzielę, 3 na s. Woyciech, 4 na wniebowstąpienie Pańskie, 5 na Boże Ciało, 6 na s. Jan. 7 na narodzenie P. M., 8 na s. Franciszek, 9 na s. Katarzynę.

Chorzele. Jarmarków 8, w Poniedziałki, iako

to: 1 po Bożém Ciele, 2 na N. P. Szkaplerzną, 3 na narodzenie P. M., 4 na wszystkich Świętych, 5 w zapusty, 6 na s. Mikołay, 7 na kwietnią Niedzieię, 8 na s. Filip.

Janów przy granicy pruskiéy. Jarmarków 8, w Poniedziałki, iako to: 1 po s. Kaiu, 2 d. 3 Maia, 3 po s. Janie, 4 po s. Magdalenie, 5 po s. Bartłomieiu, 6 dnia 16 Września, 7 d. 15 Października, 8 po s. Andrzeiu.

Krasnosielce. Jarmarków 8, iako to: 1 d. 26 Stycznia, 2 d. 25 Marca, 3 d. 8 Maia, 4 d. 29 Czerwca, 5 d. 10 Sierpnia, 6 d. 21 Września, 7 d. 1 Listop., 8 d. 30 Listopada. Targi zaś tygodniowe w każdy Poniedziałek.

Ciechanów, mil 3 od Przasnysza. Jarmarków 3, iako to: 1 na s. Małgorzatę, 2 na s. Marcin, 3 na półpoście.

Obwód pułtuski.

Pułtusk. Jarmarków 9, iako to: 1 na 3 Króle, 2 na N. P. Gromniczną, 3 na półpoście, 4 na s. Stanisław, 5 na s. M. Magdalenę, 6 na s. Tróycę, 7 na s. Jadwigę, 8 na narodzenie P. M., 9 na s. Elżbietę.

Nasielsk. Jarmarków 8, iako to: 1 na s. Agnieszkę, 2 na Szrodopoś., 3 na s. Woyciech, 4 w oktawę Bożego Ciała, 5 na s. Jakób, 6 na s. Michał, 7 na wszyst. Swiętych, 8 na s. Barbarę.

Nowe miasto. Jarmarków 9, iako to: 1 dnia 6 Stycznia, 2 w Poniedz. wstępny, 3 we Czwartek przed Niedz. wstępną, 4 na wniebowst. Pańskie, 5 w Poniedz. po s. Troycy, 6 na s. Roch, 7 na narodz. P. M., 8 na s. Jadwigę, 9 na s. Andrzéy.

Maków. Jarmarków 6, iako to: 1 na s. Maciéy, 2 na Boże Ciało, 3 na s. Bartłomiéy, 4 na s. Michał, 5 na s. Leonard, 6 s. Tomasz.

Obwód ostrołęcki.

Ostrołęka. Jarmasków 8, w Poniedziałki, iako to: 1 po s. Agnieszce, 2 po s. Walentym, 3 po s. Józefie, 4 po znalezieniu s. Krzyża, 5 po nawiedzeniu P. M., 6 po podwyższeniu ś. Krzyża, 7 po wszystkich Swiętych, 8 po s. Mikołaiu.

Brok. Jarmarków 5, iako to: 1 d. 21 Stycznia, 2 na Wstępy, 3 dnia 13 Lipca, 4 dnia 29 Września, 5 d. 13 Grudnia.

Ostrów. Jarmzrków 3, iako to: 1 na Szrodopoście, 2 na Boże Ciało, 3 na s. Jadwigę.

WOJEWODZTWO PODLASKIE

Obwód siedlecki.

Siedlce. Jarmarków 9, iako to: 1 na 3 Króle, 2 na N. P. Gromniczną, 3 na wstępy, 4 na ś. Floryan, 5 na s. Tróycę, 6 na s. Jan, 7 na s. Annę, 8 na ś. Mateusz, 9 na s. Marcin.

Węgrów. Jarmarków 6, iako to: 1 na s. Agnieszkę, 2 na Szrodopoście, 3 d. 1 Maia, 4 d. 29 Czerwca, 5 na s. Idzi, 6 d. 21 Listopada.

Liw. Jarmarków 4, we Czwartki, iako to: 1 przed Niedz. starozapustną, 2 przed Niedzielą kwietnią, 3 przed zielonemi Swiątkami, 4 przed wszystkiemi Swiętemi.

Obwód łukowski.

Łuków. Jarmarków 5, iako to: 1 w wielki Poniedziałek, 2 w Poniedz. Kwietni, 3 w Poniedziałek przewodni, 4 w Poniedz. świąteczny, 5 na narodzenie N. P.

Łaskarzew. Jarmarków 13, iako to: 1 na 3 Króle, 2 w Niedz. Starozapustną, 3 na s. Kazimierza, 4 w Niedz. kwietnią, 5 na znalezienie s. Krzyża, 6 na zielone Swiątki, 7 na s. Piotra i Pawła, 8 na s. Annę, 9 na wniebowzięcie P. M., 10 na podwyższenie s. Krzyża, 11 na s. Franciszek, 12 na wszystkich Swiętych, 13 na s. Andrzéy.

Żelechów. Jarmarków 12, iako to: 1 na oczyszczenie P. M., 2 na s. Maciéy, 3 na s. Woyciech, 4 na s. Stanisław, 5 na s. Jan Chrzciciel, 6 na s. Maryą Magdalenę. 7 na wniebowzięcie P. M., 8 na narodzenie P. M., 9 na s. Łukasz, 10 na s. Marcin, 11 na niepokalane poczęcie P. M., 12 na ś. Jana Ewangielistę.

Obwód bialski.

Biała. Jarmarków 2, iako to: 1 na s. Annę, 2 na zielone Swiątki.

Terespol. Jarmarków 2, iako to: 1 d. 21 Marca, 2 w 10 Piątek po Wielkanocy ruskiéy.

Łosice. Jarmarków 11, iako to: 1 na s. Agnieszkę, 2 na Szrodopoście, 3 w kwietnią Niedzielę, 4 na kwietnią Niedz. ruską, 5 na przewodnią Niedz., 6 na przewodnią Niedz. ruską, 7 na s. Jan Chrzciciel, 8 na s. Jan Chrzciciel ruski, 9 na wniebowst. rus., 10 na s. Michał, 11 na s. Michał rus.

Janów. Jarmarków 2, iako to: 1 na wniebowstąpienie Pańskie, 2 na Boże Ciało.

Obwód radzyński.

Radzyń. Jarmarków 5. iako to: 1 na 3 Króle, rzymskie, 2 na 3 Króle ruskie, 3 w białą Niedzielę, 4 na s. Tróycę, 5 na wszystkich Swiętych.

Kock. Jarmarków 2, iako to: 1 d. 23 Kwietnia, 2 d. 4 Października.

Międzyrzec. Jarmarków 4, iako to: 1 na s. Mikołay, 2 na N. P. Gromniczną, 3 na przeniesienie s. Michała, 4 na s. Jakóba Apostoła; — wszystkie podług kalendarza ruskiego.

Włodawo. Jarmarków 4, iako to: 1 na zielone Swiątki, 2 na s. Jan Chrzciciel, 3 na wniebowzięcie P. M., 4 na Pokrowy; — wszystkie podług kalendarza ruskiego.

WOJEWODZTWO AUGUSTOWSKIE

Obwód augustowski.

Suwalki. Jarmarków 9, iako to: 1 d. 6 Stycznia, 2 d. 7 Lutego, 3 d. 21 Marca, 4 d. 3 Maia, 5 d. 13 Czerwca, 6 d. 16 Lipca, 7 d. 14 Września 8 d. 9 Października, 9 d. 30 Listopada.

Augustów. Jarmarków 6, iako to: 1 na nowy rok. 2 w kwietnią Niedz., 3 na s. Antoni, 4 na s. Piotr i Paweł, 5 na s. Bartłomiéy, 6 na s. Marcin.

Szczucin. Jarmarków 9, iako to: — pryncypalnych iarmarków 4, trwaiących po 15 dni, 1 na 3 Króle, 2 na s. Maciéy, 3 na s. Woyciech, 4 na s. Kazimierz; — reszta mnieyszych odbywa się, 5 na s. Jan. 6 na s, Wawrzyniec, 7 na s. Michał, 8 na s. Marcin, 9 na s. Mikołay.

Raczki. Jarmarków 6, iako: 1, w 3 Niedz. po nowym roku, 2 w Niedz. zapustną, 3 w tydzień po Wielkieynocy, 4 na s. Tróycę, 5 na przem. Pańskie, 6 na s. Michał.

Graiewo. Jarmarków 4, iako to: 1 na s. Józef, 2 na s. Tróycę, 3 na N. P. Zielną, 4 na wszystkich świętych.

Obwód łomżyński.

Łomża. Jarmarków 8, iako to: 1 w Poniedz. po N. P. Gromniczney. 2 w Poniedz. pierwszy wielkiego postu, 3 w Poniedz. po kwietniéy Niedz., 4 na przewodnią Niedz., 5 w Poniedz. po Bożem Ciele, 6 na N. P. Szkaplerzną, 7 w Poniedz. po s. Michale, 8 w Poniedz. 1 po s. Stanisławie.

Kolno. Jarmarków 7, iako to: 1 na s. Grzegórz, 2 na ś. Wit, 3 na s. Kilian, 4 na s. Jakób, 5 na s. Bartłomiéy, 6 na s. Łukasz, 7 na s. Katarzynę.

Zambrów. Jarmarków 9, iako to: 1 na s. Walenty, 2 na półpoście, 3 na s. Stanisław, 4 na Zielone Swiątki, 5 na ss. Piotra i Pawła, 6 na s. Piotra w okowach, 7 na s. Idzi, 8 na s. Łukasz, 9 na s. Katarzynę.

Nowogród. Jarmarków 8, iako to: 1 w Poniedz. po 3ch Królach, 2 po s. Agnieszce, 3 po s. Macieiu, 4 po s. Stanisławie, 5 po s. Janie Chrzcicielu, 6 po s. Małgorzacie, 7 po Narodzeniu N. P., 8 po s. Szymonie Judzie.

Tykocin. Jarmarków 7. iako to 1 na N. P. Gromniczną, 2 dni trwaiący, 2 na s. Benedykt, 3 na s. Tróycę, 4 na s. Wincenty, 5 na s. Franciszek, 6 na Marcin, 7 na s. Tomasz.

Obwód seyneński.

Seyny. Jarmarków 3, iako to: 1 na s. Kazimierz, 2 na s. Stanisław, 3 na s. Mikołay.

Sereie. Jarmarków 5, iako to: 1 na wniebowstąpienie Pańskie, 2 w 10 Piątek po Wielkiéynocy, 3 na N. P. Szkaplerzną, 4 na s. Szymona Judę, 5 na s. Tomasz.

Wizayny. Jarmarków 7, iako to: 1 na zielone Swiątki, 2 na s. Małgorzatę, 3 na s. Michał, 4 w tydzień przed Bożém narodzeniem, 5 na wniebowzięcie P. M., 6 na zapustny Poniedziałek, 7 w kietnią Niedzielę.

Obwód kalwaryjski.

Wiłkowyszki. Jarmarków 3, iako to: 1 na s. Józef, 2 na wniebowstąpienie Pańskie, 3 na nawiedzenie P. Maryi.

Kalwarya. Jarmarków 4, iako to: 1 na wniebowstąp. Pańskie, 2 na s. Jan, 3 na s. Bartłomiéy, 4 na s. Marcin.

Obwód maryampolski.

Maryampol. Jarmarków 7, iako to: 1 na trzy Króle, 2 na s. Tróycę, 3 na wniebowzięcie P. M., 4 na s. Michał, 5 na s. Jerzy, 6 na wszystkich Swiętych, 7 na s. Piotra.

Władysławów. Jarmarków 3, iako to: 1 na N. P. Gromniozną, 2 na s. Piotra i Pawła, 3 na Niedzielę 1 Adwentu. Każdy z tych jarmarków trwa 3 tygodnie.

Preny. Jarmarków 3, iako to: 1 na nowy rok, 2 dnia 24 Lutego, 3 dnia 26 Lipca.

Balwierzyszki. Jarmarków 3, iako to: 1 na zielone Swiątki, 2 dnia 22 Lipca, 3 na s. Michal.

B. Zagraniczne.

Berdyczów. Jarmarków 3, iako to: 1 dnia 26 Stycznia, 2 dnia 9 Kwietnia, 3 dnia 24 Czerwca.

Białystok. Jarmark na s. Jan Chrzciciel.

Brody. Jarmar. 2, iako to 1 na 3 Króle, 2 na s. Łukasz.

Brześć litewski. Jarmark na s. Agnieszkę.

Bydgoszcz. (Bromberg). Dwa znaczne iarmarki. 1 od 17 do 21 Maia, 2 od 18 do 22 Listopada, pierwszego dnia zawsze zazwyczay targ na konie. Dwa pośledniejsze jarmarki: 1 w Poniedz., Wtorek i Szrodę ostatnich dni Stycznia, 2 w Poniedz, Wtorek i Szrodę po s. Jakóbie. Jarmarki na wełnę: 1 w pierwsze dni jarmarczne po s. Jakóbie, 2 w pierwsze 3 dni ostatniego tygodnia Listopada.

Choynice. (Kebnitz). Jarmarków 3, iako to. 1 na s. Jan Chrzciciel, 2 na s. Mateusz, 3 na s. Szymona Judę.

Elbląg, Jarm. 2, iako to: 1 dnia 22 Lipca, 2 na s. Mar.

Frankfort nad rzeką Odrą. Jarmarków 3, iako to: 1 w Poniedz. po Reminiscere. 2 w Poniedz. po s. Małgorzacie, 3 ow Poniedziałek po s. Marcinie.

Gdańsk. Jarmarków 2, iako to: 1 na s. Dominik, 2 na s. Marcin.

Głogów. Jarmarków 3. iako to: 1 dnia 8 Maia, 2 dnia 17 Sierpnia, 3 na s Łucyą.

Gniezno. Jarmarków 8, w Poniedz., iako to: 1 po 3ch Królach, 2 po ś. Macieiu, 3 po s. Woyciechu, 4 po s. Tróycy, 5 po s. Annie, 6 po s. Bartłomieiu, 7 po s. Franciszku Boromeuszu. 8 po s. Andrzeiu. Zawsze wspólny. kramny i bydelny.

Grodno. Jarmark na podwyższenie s. Krzyża.

Grudziądz. Jarmarków 3, w Poniedz. iako to: 1 po Niedzieli suchey, 2 po s. Bartłomieiu, 3 po s. Katarzynie.

Hłudzko i Bobrowniki, w woiewództwie nowogrodzkiem. Jarmarków 3, iako to: 1 dwuniedzielny 10 Piątku po Wielkiéynocy, 2 czteroniedzielny w dzień ś. Jana Bogusława, według ruskiego kalendarza 25 Września, a podług rzymskiego d. 8 paździer., 3 także czteroniedzielny, na woły, według ruskiego kal. d. 27 Stycznia, a dnia 8 Lutego podług rzymskiego

Jarosław. Jarmarków 3, iako to: 1 na Popielec, 2 na wniebowstąpienie Pańskie, 3 na s. Jędrzéy.

Kempno. Jarmarków 7, iako to: 1 na 3 Króle, 2. w Poniedz. po po Niedz. wstępnéy, 3 na s. Jędrzéy, 4 na s. Tróycę, 5 na s. Dominik, 6 na s. Franc., 7 na s. Katarzynę.

Kraków. Jaarmarków 7, iako to: 1 na *Jucibat*, 2 na s. Stanisław, 3 na s. Wit, 4 na s. Jan Chrzciciel. 5 na s. Piotr w okowach, 6 na s. Michał: 7 na s. Jadwigą.

Królewiec. Jarmark w Poniedz. przed s. Janem.

Lipsk. Jarmarków 3, iako to: 1 na nowy rok, 2 w Niedzielę *Jubilate*, 3 po s. Michale.

Lwów. Kontrakty na 3 Króle i s. Agnieszkę.

Malburg. Jarmarków 2, iako to: 1 na ss. Filipa i Jakóba, 2 na s. Dyonizego.

Mińsk. Kontrakty na s. Józef, iarmark na s. Andrzéy.

Mitawa. Jarmarków 2, iako to: 1 na narodzenie N. P., 2 na s. Michał.

Nieśwież. Jarmark 1 Lipca trwaiący przez 3 tygodnie.

Poczaiów, miasto na Wołyniu. Jarmarków 2, iako to: 1 czteroniedzielny na zielone Swiątki ruskie, 2 czteroniedzielny na uspenie ruskie; — na bydło, konie, i na różne towary.

Pawłocz, 6 mil za Berdyczowem. Jarmark dwutygodniowy na s. Demetryusza ruskiego, d. 9 Paźdz. sławny na konie, woły, tudzież na tureckie i na inne cudzoziemskie towary.

Poznań. Jarmarków 4, iako to: 1 w Niedzielę wstępną, 2 na s. Jan, 3 na s. Michał, 4 na s. Łucyą.

Przemyśl. Jarmarków 2, iako to: 1 na s. Piotra i Pawła, 2 na s. Michał.

Ryga. Jarmark wielki od 5 Sierpnia aż do 7 Września.

Swisłocz. Jarmarków. 2, iako to 1 d. 1 Maia, trwaiący dni 5, 2 na na s. Bartłomiéy. Wielkie sklepy z izbami, gabinetami, na końcu placu iarmarcznego wymurowane, są naywygodnieysze w całym kraiu.

Toruń. Jarmarków 3, iako to: 1 na 3 Króle, 2 na s. Tróycę, 3 na s. Szymona Judę.

Usiatyń na Podolu. Dwa iarmarki wielkie, iako to: 1 na s Jan, 2 na s. Tomasz, gdzie oryentalni kupcy z różnemi towarami bywaią.

Wilno. Jarmark wielki na 3 Króle.

Yzyatyw. na Podolu. Jarmarków 2 iako to: 1 na s. Jan, 2 na s. Tomasz: — trwaią przez 4 tygodnie.

Zelwa, w woiewództwie nowogrodzkiem. Jarmark wielki sławny, na s. Dominik, to iest: dnia 4 Sierpnia, który 3 tygodnie trwa.

Zółkiew. Jarmarków 2, iako to: 1 na 3 Króle, 2 na s. Piotra i Pawła.

SPIS KSIĄŻEK

Znayduiących się w moiéy Księgarni.

1 *Abecadło dla Młodzieży Wszystkich stanow z obrazkami Illuminowane in 8vo. Warszawa* 1826. *Zł.* 2

2 *Abecadlnik dla Polskiey Młodzieży z ozdobnemi Obrazkami Nowo Wydany* *Zł.* 4.

3 *Amelia Mansfild z dzieł P. Cottin 4 tomy in 8vo. Warszawa* 1827. *Zł.* 15.

4 *Bibliotéczka dla dobrych dzieci 10. tomików zawieraiąca 1 wspomnienia z historyi Swiętéy. 2 Historya Polska 3 Jeografia, 4 Mitologia 5 Historya Naturalna w 2 tomikach 6 Powieści Arabskie 7 Powieści moralne, 8 Teatr, 9 Bayki i różne wiersze z 30 rycinami w pudełku in 18o. z Illuminowanemi rycinami.* *Zł.* 1[illegible].

5 *Budownictwo zastosowane do potrzeb ziemianina Polskiego ze stu rycinami tomów 2 Warszawa in 8vo.* 1829. *Zł.* 24.

6 *Budownictwo wieyskie czyli doręcznik dla Gospodarzy zebrane i ułożone przez M. K. in 8vo. Warszawa* 1828. *Zł.* 8.

7 *Dziennik Warszawski wydawany przez Podczaszyńskiego w roku* 1825. *i* 1826. *Nomerów* 13. *in 8vo. Warszawa cena zmnieyszona* *Zł.* 36.

Ktoby sobie życzył do skompletowaniu Kwaralami, tych można dostać, Kwartału drugiego trzeciego i Czwartego Każden Kwartał *Zł.* 9.

8 *Elementarz Polski Niemiecki oprawny w pólskorek in 8vo. Warszawa* 1829. *Zł.* 1. g 10.

9 *Elementarz Polski Francuzki i Niemiecki oprawny w półskorek in 8vo. Warszawa.* 1829. *Zł.* 1. *gr.* 20.

10 *Kenilworth romans historyczny Waltera-Skotta z angiel. przez E. Rykaczewskiego tomow 4 in 12mo. Warszawa* 1828. *Zł.* 12.

11 *Książka dla moich dzieci dana im na pamiątkę czyli zbiór powieści i Anegdot prawdziwych Rozmów, Baieczek, i rożnych wierszyków z przydatkiem iedney komedyiki dla dzieci in 8vo. Płock* 1829 *Zł.* 2.

12 *Książka Kucharska powszechna do użytku w każdem Gospodarstwie zawieraiąca wszelkie potrawy Mięsne i Postne dla zdrowych Chorych i ozdrowiałych in 8vo. Lwów* 1827. *Zł.* 9.

13 *Kwentyn Durward czyli Szkot na dworze Ludwika XI. p. Waltera-Skotta przełożony p. F. K. tomów 4 in 8vo. Warszawa* 1827. *Zł.* 16.

14 *Loteryika Domowa nowa wcale odmienna od innych iakie byli do tąd Drukowane zawieraiąca 180 tabliczek na trzy oddziały podzielona, podkleiana z futerałami i pola pomalowane zielono* *Zł* 18

Można także dostać poiedyńczo zbywaiący oddział podkleiany i pomalowany. Zawieraiący 60, tabliczek. *Zł.* 7.

15 *Medycyna dla ludu wieyskiego zawieraiąca przepisy rozsądnego pielęgnowania zdrowia tłum. z niemiec. p. W. Szaefaiera in 8vo. Wilno* 1828. *Zł.* 13. *gr.* 10.

16 *Modlitwy dla pobożnych Chrześcian z 4ma.obrazkami oprawne w papier Safianowy in 12mo Warsza.* 1828. *Zł.* 3.
na papierze lepszym *Zł.* 4.

17 *Opis gospodarstwa trzypolowego urządzonego iak bydz powinno z Niemieckiego przełożone przez J. N. Kurowskiego z ryciną wyrażaiącey pralnie owiec in 8vo. Warszawa* 1829. *Zł.* 6.

18 *Opis nowo wynaleziony budowy dachów z Niemiec. przez J. N. Kurowskiego z ryciną in 8vo. Warsza,* 1829. *Zł.* 2. g 15.

19 *O urządzeniu Gospodarstwa według zasad rozumowanego rolnictwa przez J. N. Kurowskiego tomów 2 in 8vo. Warszawa* 1836. *Zł.* 13. g. 10.

20 *Połgodziny Smiechu czyli 40 zabawnych nowinek i argumentów nadniemi w kartkach w 6ciu. futeralikach Warszawa* 1828. *Zł.* 3.

21 *Powieści Lorda Byrona in 8vo. Warszawa* 1828. *Zł.* 4.

22 *Powieści z podań ludu francuzkiego przez J. Ułanowskiego tomów 2 in 12mo. Warszawa* 1829. *Zł.* 3.
na papierze lepszym *Zł.* 4.

23 *Rozprawa nad przyczynami u właczaiących naukom mniemań odradzaiących się w różnych wiekach swiata przez Sołtykiewicza in 8vo. Kraków* 1828. *Zł.* 7.

24 *Teorya Gospodarowania wewnętrznego czyli Zbior wiadomości potrzebnych Gospodyniom przez An. Wagę. in 8vo. Warszawa* 1828. *Zł.* 4. *gr.* 15.

i. t. d.